An architectural model of a building with a glass facade and a walkway with trees. The building has a dark frame and large glass panels. A walkway with a central strip leads towards the building. Several trees with yellow flowers are planted along the walkway. A small white figure of a person is visible on the walkway. The background shows a dark sky and a building with a sign that reads 'SUIKERFABRIEK'.

Van suikerfabriek tot creatieve verbinding

De transformatie van de voormalige suikerfabriek in Arnhem naar een bedrijfsverzamelgebouw dat de lokale creatieve industrie in contact brengt met het publiek én zichzelf.

P5 presentatie

Bas Looman
18 april 2013

R-MIT
studio KEMA
docenten: Lidy Meijers
Frank Koopman

INHOUD:

INTRO
studio +
gebouw

ANALYSE
locatie +
context

**MASTER-
PLAN**

ANALYSE
gebouw +
context

**WAARDE-
STELLING**

FUNCTIE

ONTWERP

INTRODUCTIE: RMIT LEERSTOEL

*“The primary objective is no longer to build the new,
but to add to the existing structures”*

Prof.dr.ir. **Jo Coenen**

INTRODUCTIE: RMIT VOORBEELD

1903 opening grote Gashouder, Amsterdam

INTRODUCTIE: RMIT VOORBEELD

2010 Gashouder, Amsterdam, Braakma & Roos

INTRODUCTIE: DE VOORMALIGE SUIKERFABRIEK

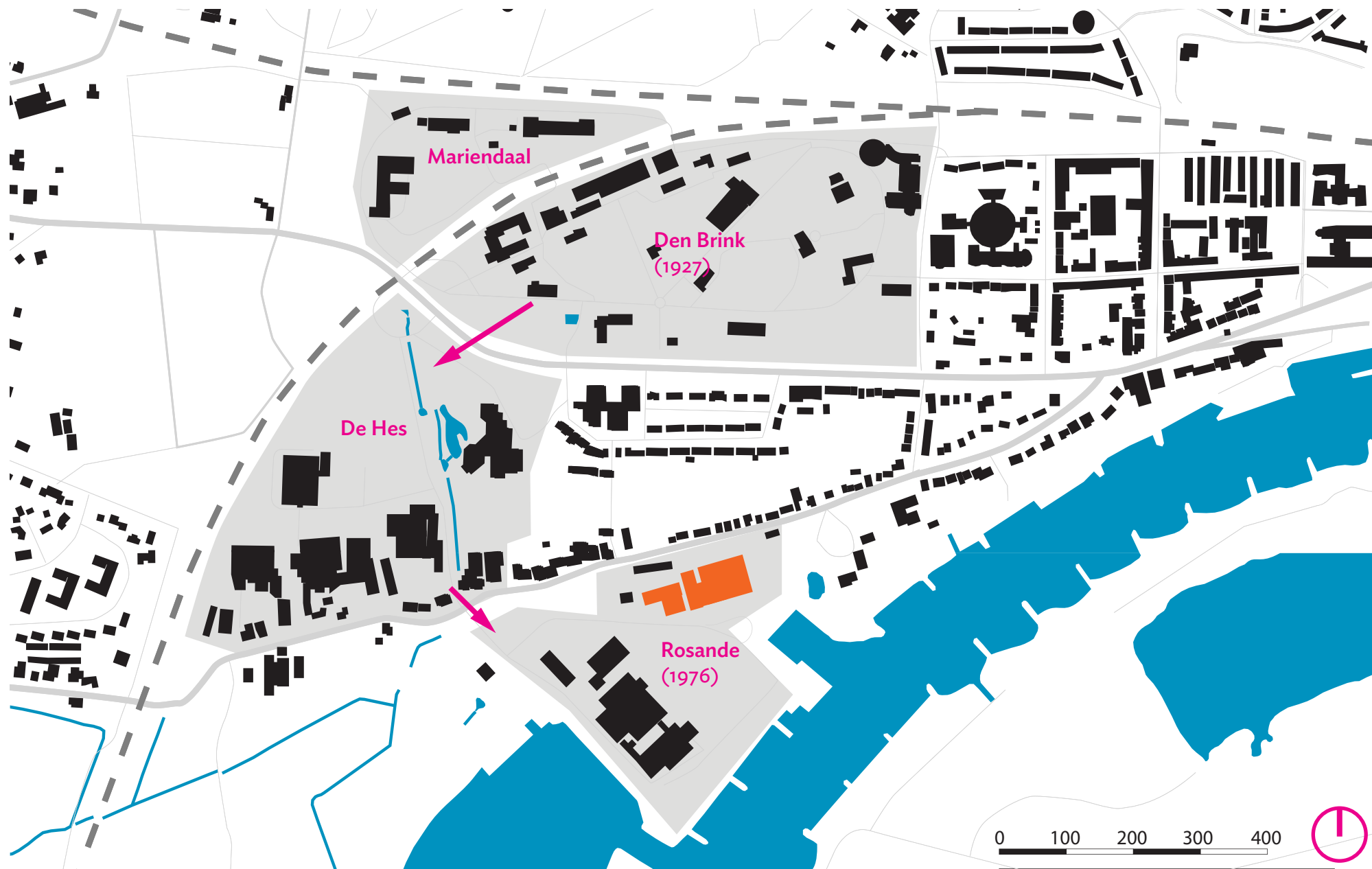

Onderzoeksvraag:

Hoe kan de voormalige suikerfabriek op het KEMA terrein worden getransformeerd tot een bedrijfsverzamelgebouw voor de creatieve industrie en het publiek een inzicht geven in de activiteiten binnen het gebouw?

LOCATIE: KEMA TERREIN

LOCATIE: BIJZONDERE OPZET KEMA TERREIN

LOCATIE: BARRIERES VORMEN KEMA DEELGEBIEDEN

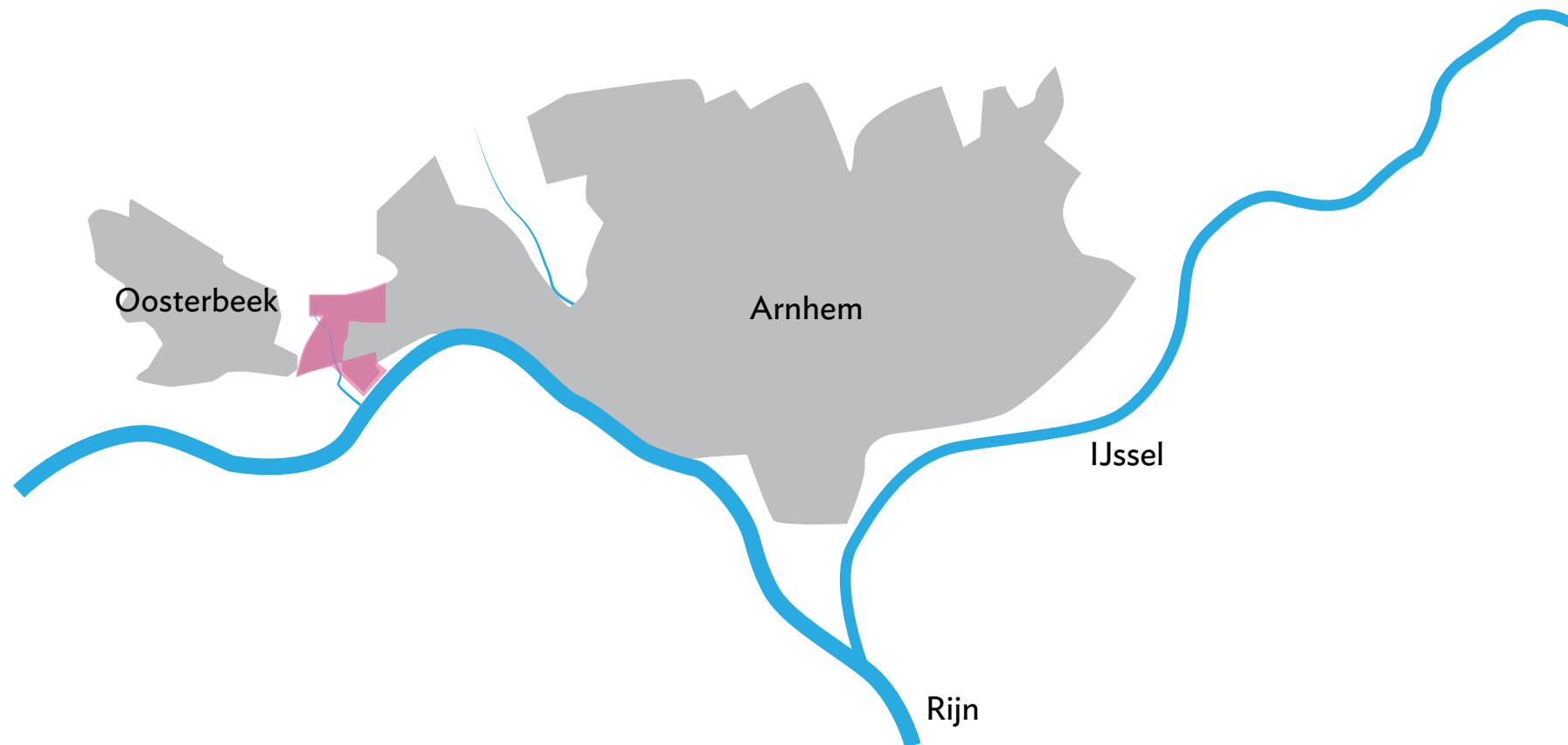
LOCATIE: GEBRUIK 17:00-09:00

LOCATIE: MOGELIJKHEDEN VANAF 2015

LOCATIE: KEMA EN ARNHEM

LOCATIE: UNIEKE LIGGING ARNHEM

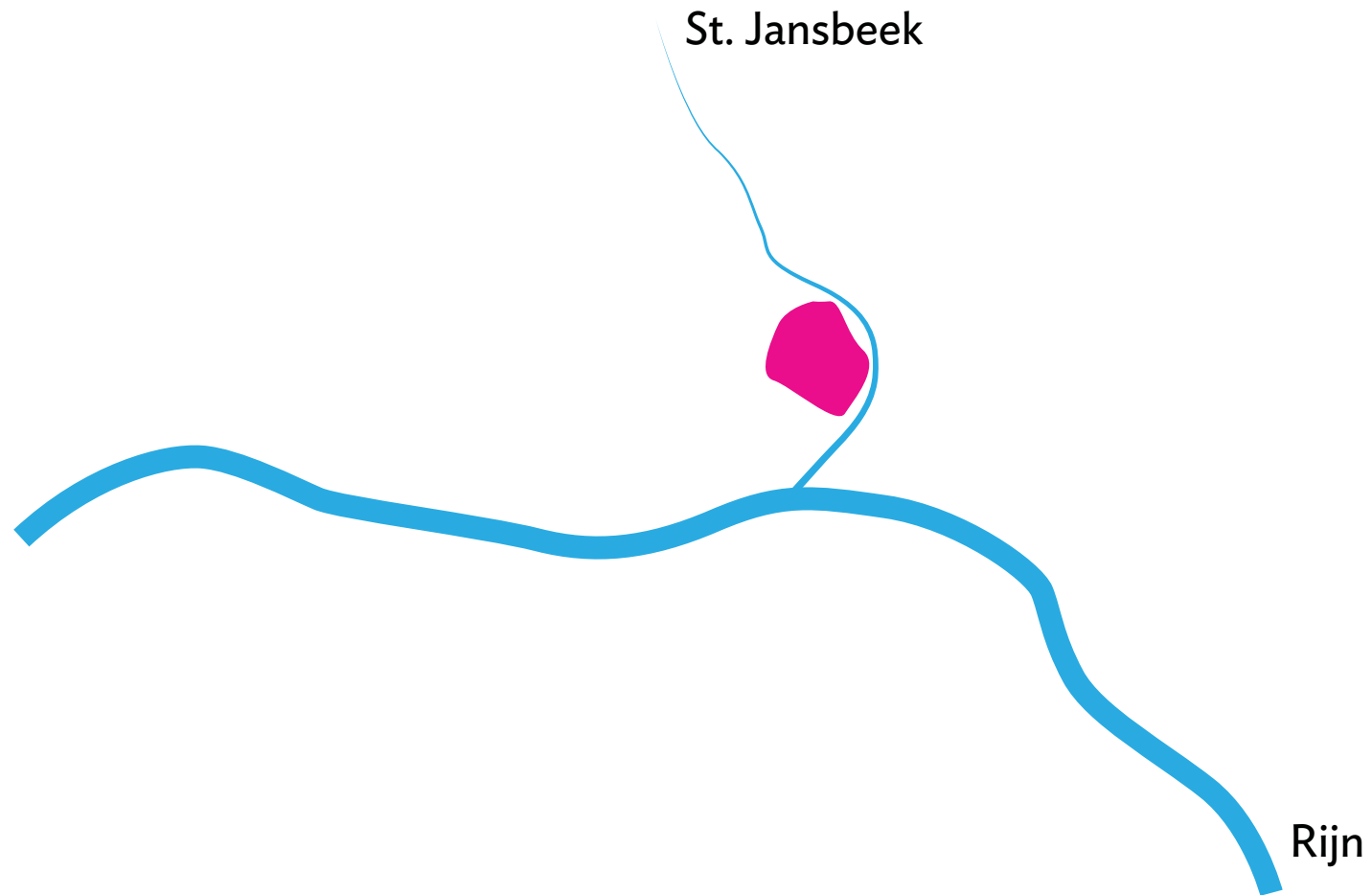

Arnhem, gelegen aan twee rivieren en de Hoge Veluwe

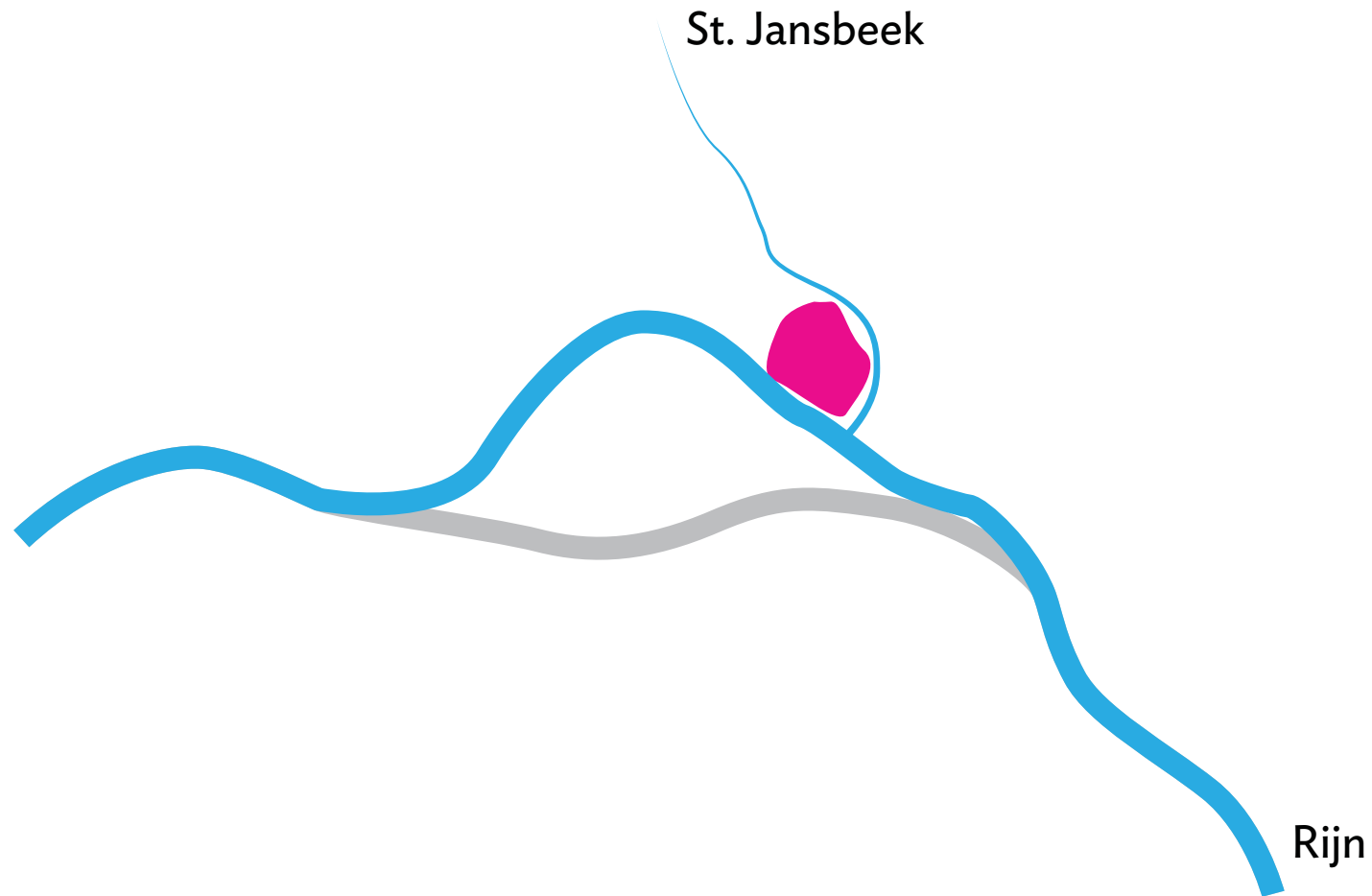

LOCATIE: ARNHEM EN HET WATER

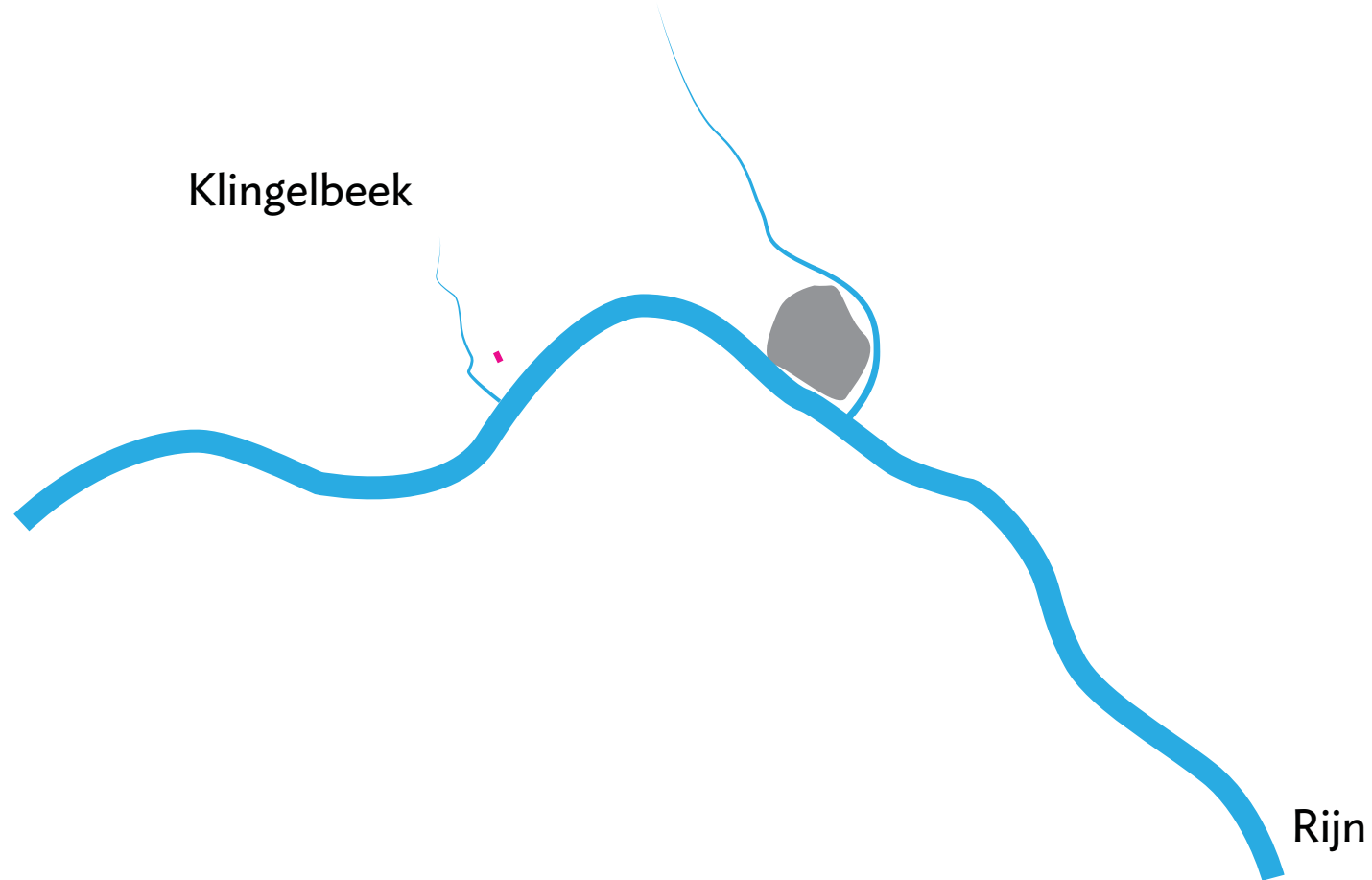
LOCATIE: OMLEGGING RIJN

circa 1530, geeft economische en strategische voordelen

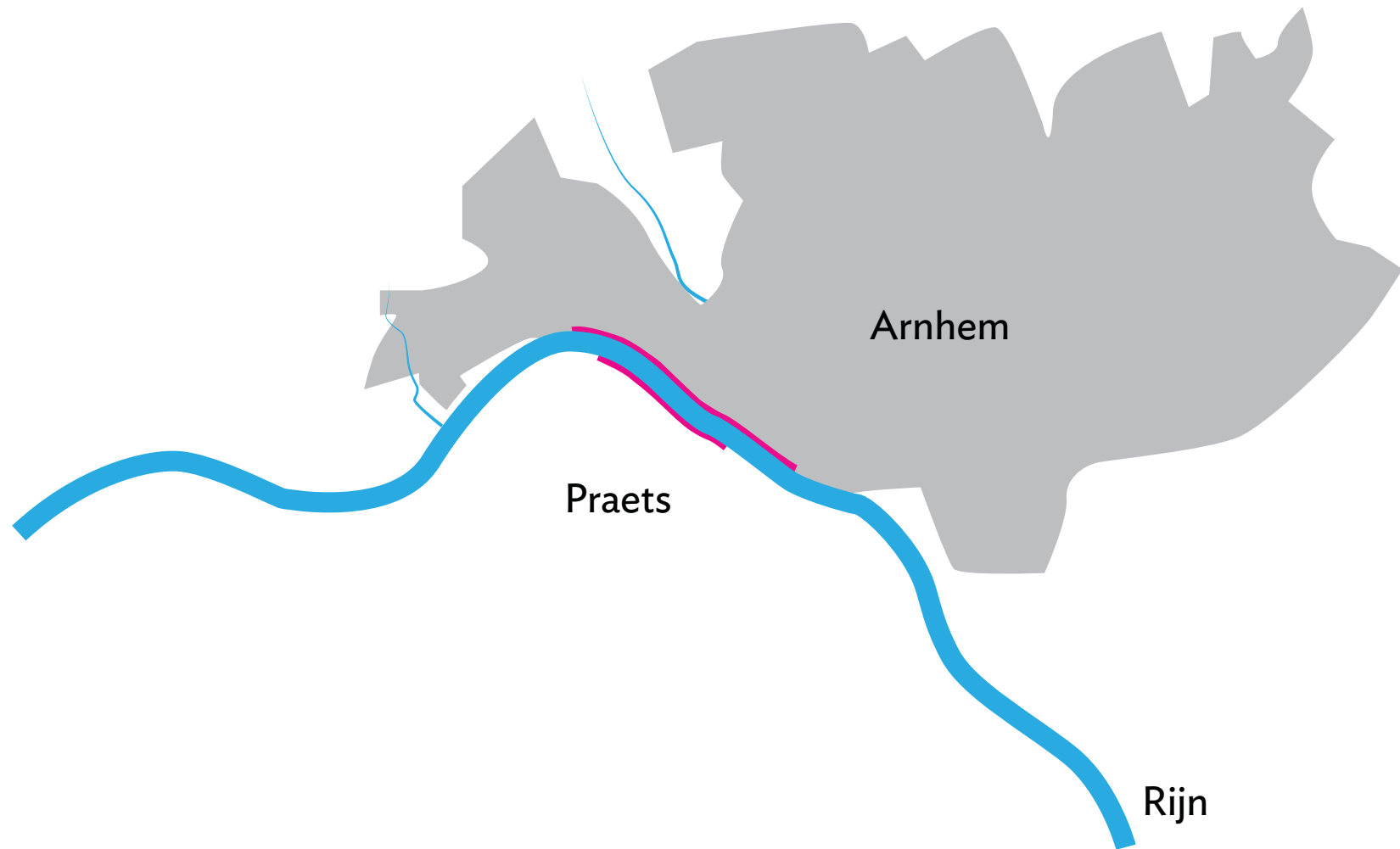
LOCATIE: SUIKER FABRIEK EN HET WATER

circa 1860, bouw bietsuikerfabriek
water gebruikt in het productieproces en transport

LOCATIE: HERONTWIKKELING KADES

huidige situatie

LOCATIE: HERONTWIKKELING KADES

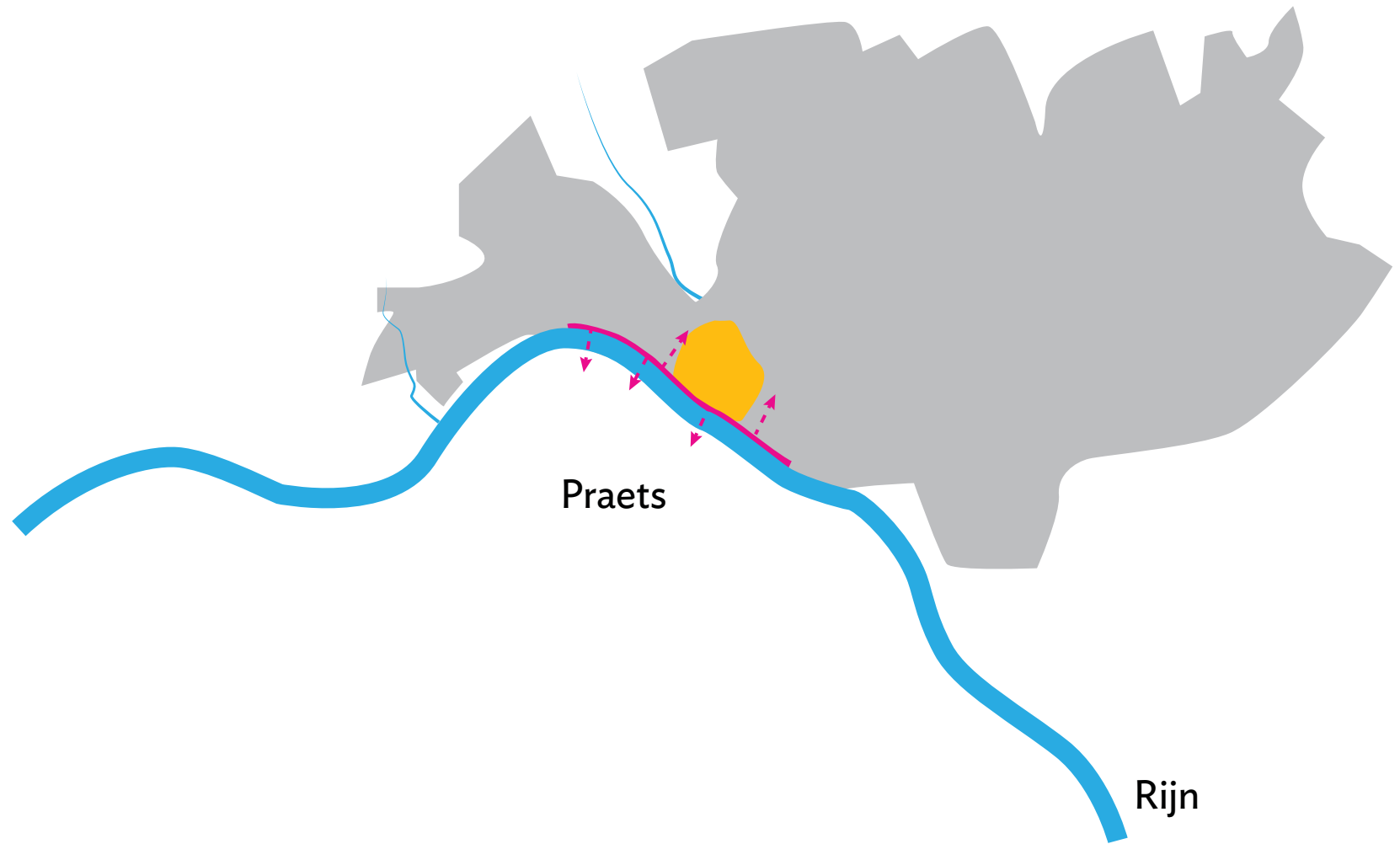

<1940

huidige situatie

ARNHEM: PLANNEN GEMEENTE

ARNHEM: VERBINDING NOORD-ZUID

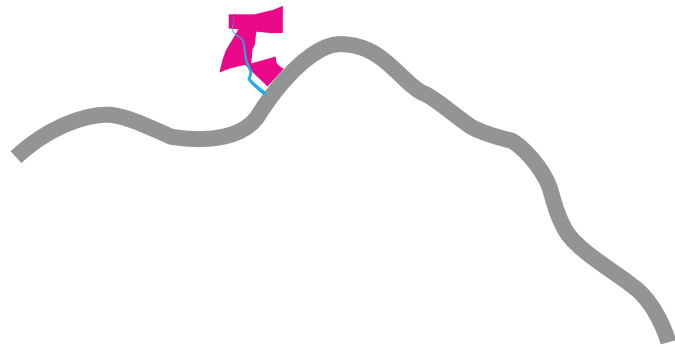
Arnhem centrum (noord)

Praets (zuid)

MASTERPLAN

← GROENE ROUTE →

Arnhem centrum

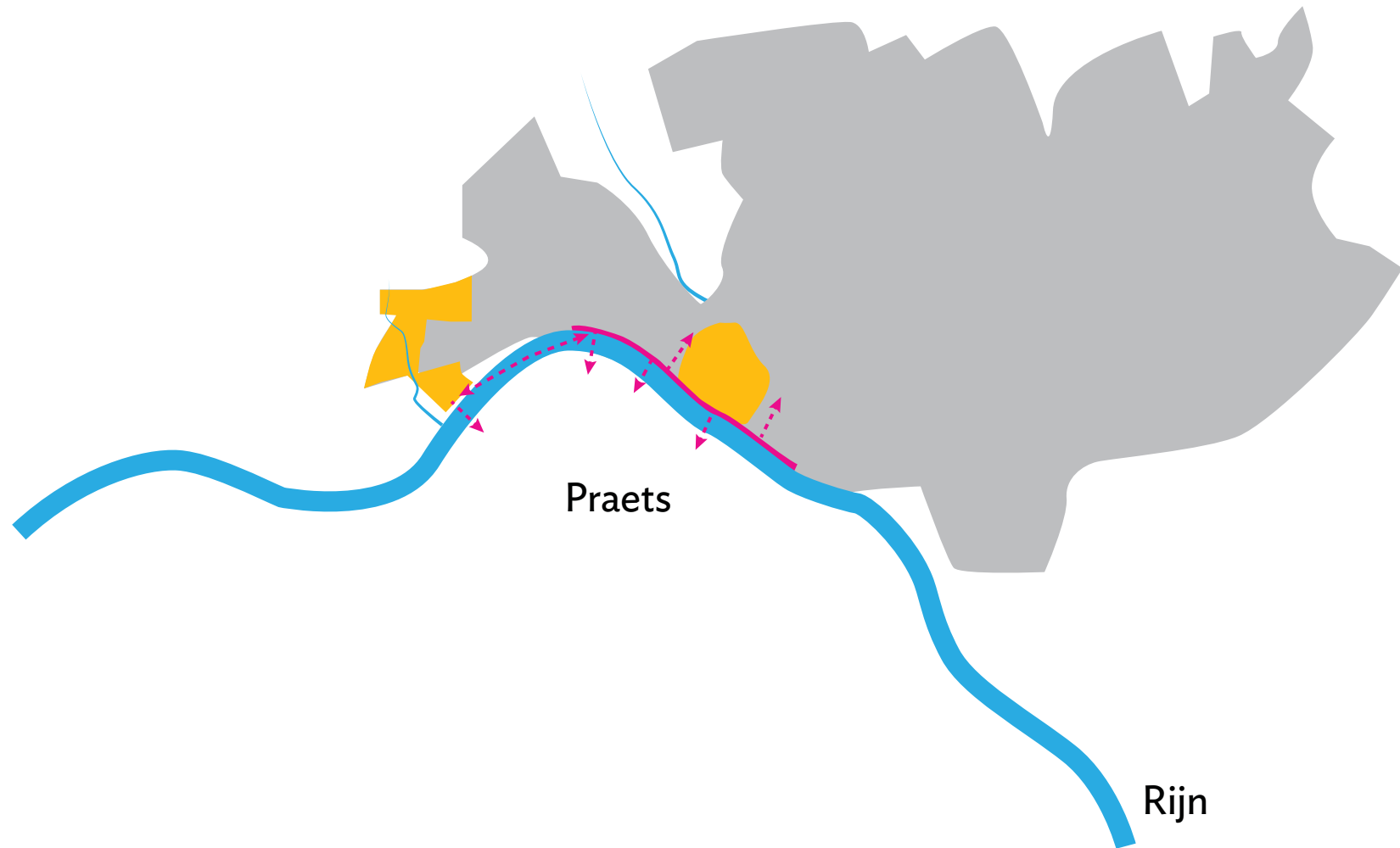

Praets

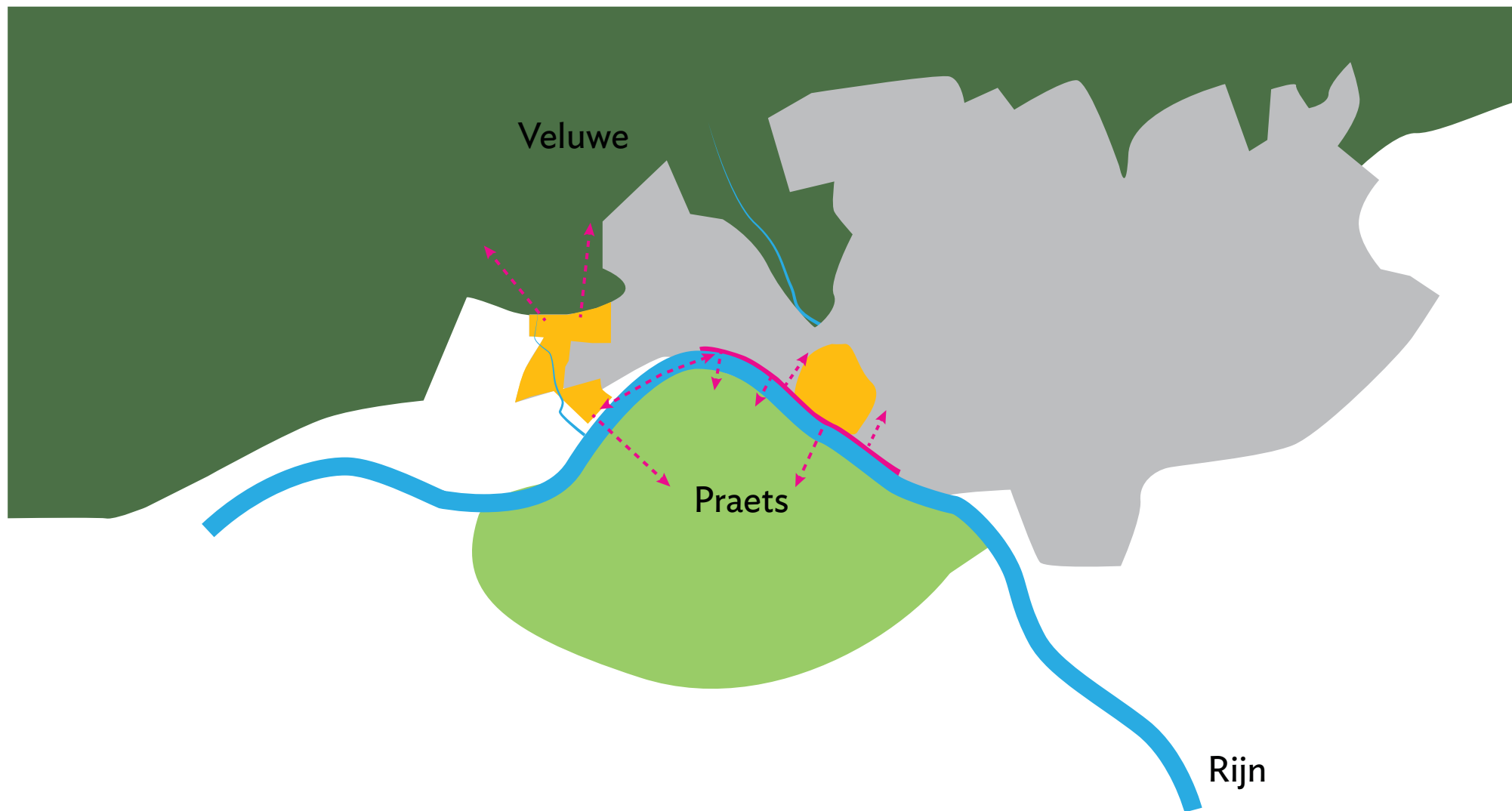

Veluwe

MASTERPLAN: AANSLUITING MET KADES

MASTERPLAN: AANSLUITING MET NATUURGEBIEDEN

MASTERPLAN: KLINGELBEEK ALS LEIDRAAD

MASTERPLAN: GROEN KEMA INGEZET ALS PARK

MASTERPLAN: CONSEQUENTIES SUIKERFABRIEK

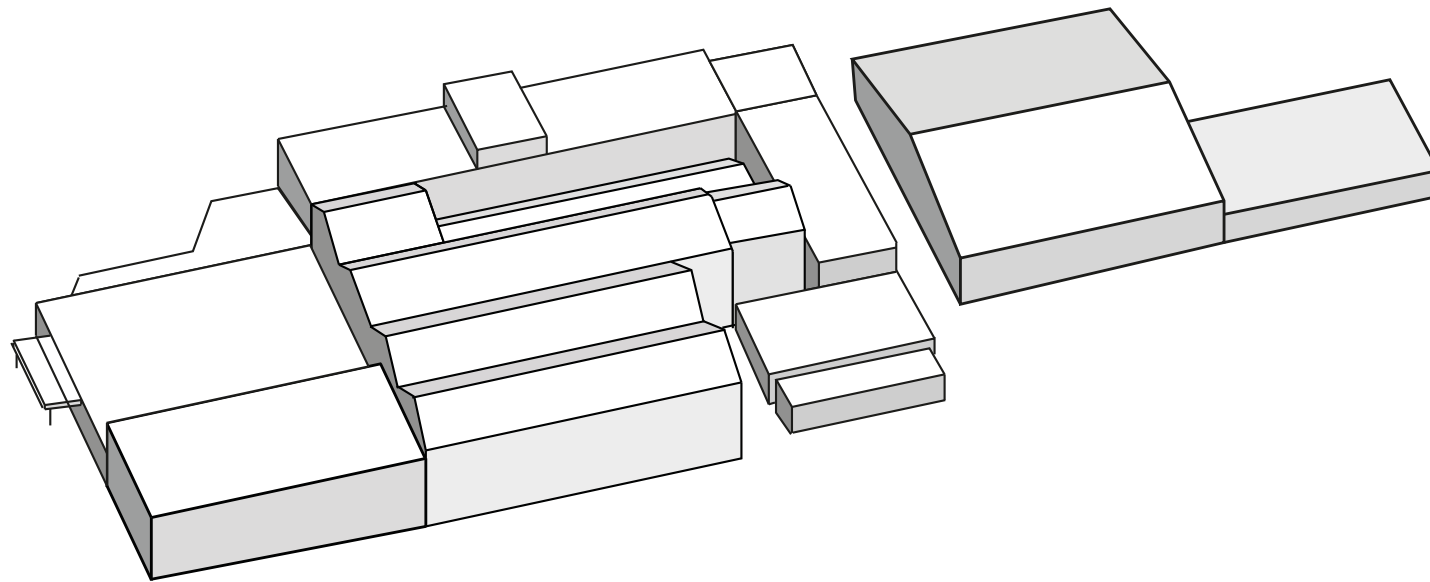
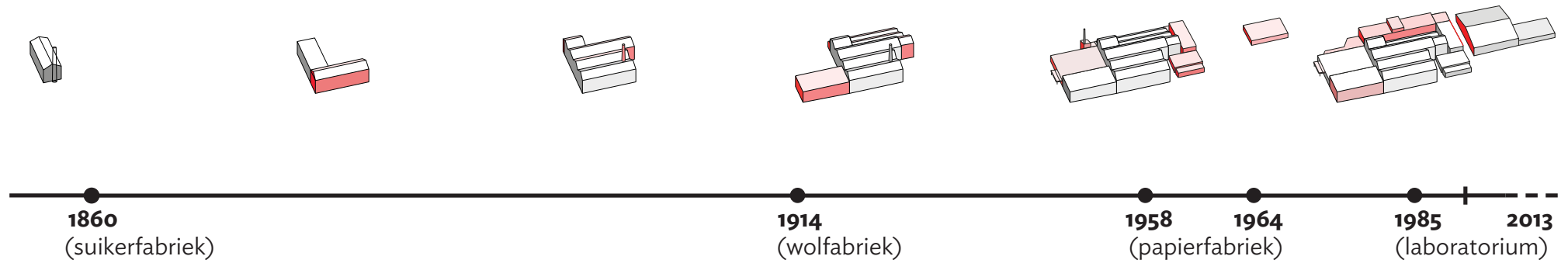

Suikerfabriek als knooppunt en landmark

De suiker fabriek

SUIKERFABRIEK: HISTORISCHE ONTWIKKELING

huidige situatie

(conferentiecentrum, expositieruimte, kantoor, laboratorium, werkplaats)

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

House
services
catering
inhouseservices.nl

hoofdentree noordzijde

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

grote verscheidenheid aan materialen en volumes

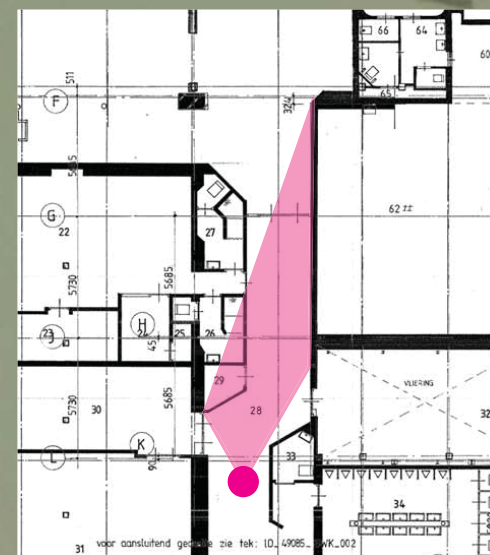
SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

grote verscheidenheid aan materialen en volumes

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

geknutselde oplossingen: invalidetoilet in gang

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

Noord- en westgevel

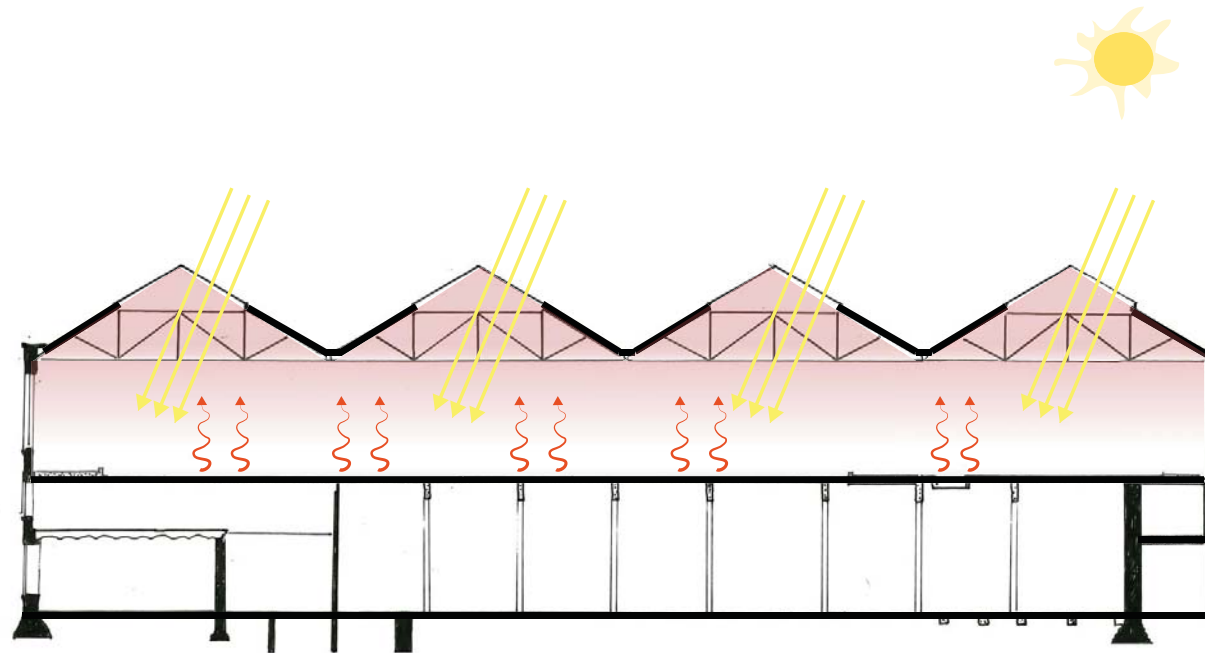

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE SITUATIE

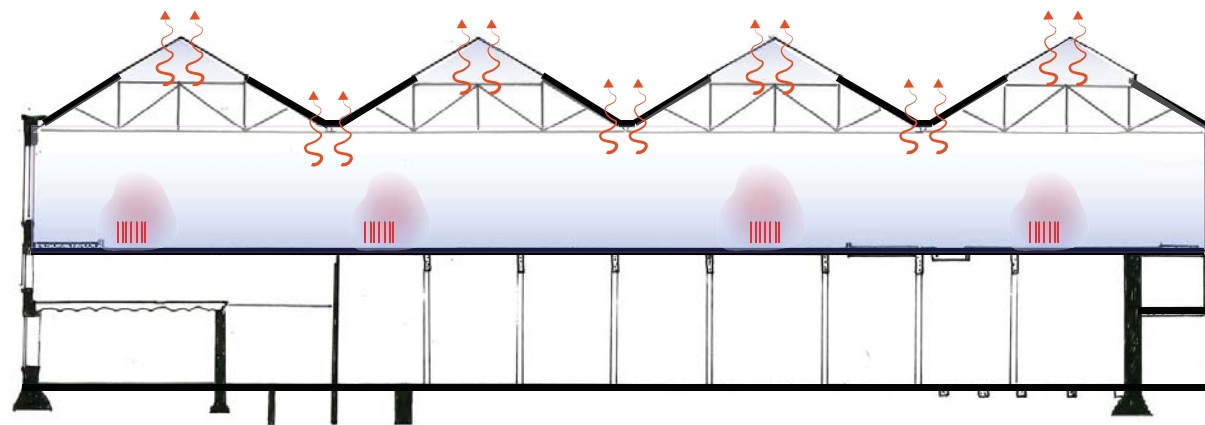

Lichtbanen in de zadeldaken (spanten uit ca. 1946)

SUIKERFABRIEK: HUIDIGE PRESTATIES ZADELDAKEN

zomersituatie: overhitting

wintersituatie: veel warmteverlies

SUIKERFABRIEK: WAARDESTELLING

POSITIEF: ligging suikerfabriek

POSITIEF: oude baksteen gevels

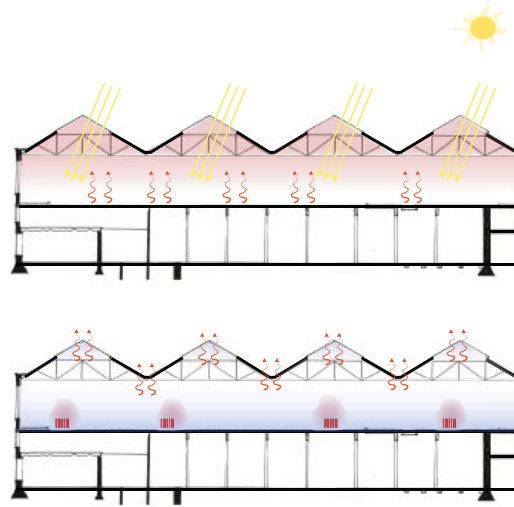

positief: dak met lichtbanen

SUIKERFABRIEK: WAARDESTELLING

NEGATIEF: geknutselde aanpassingen

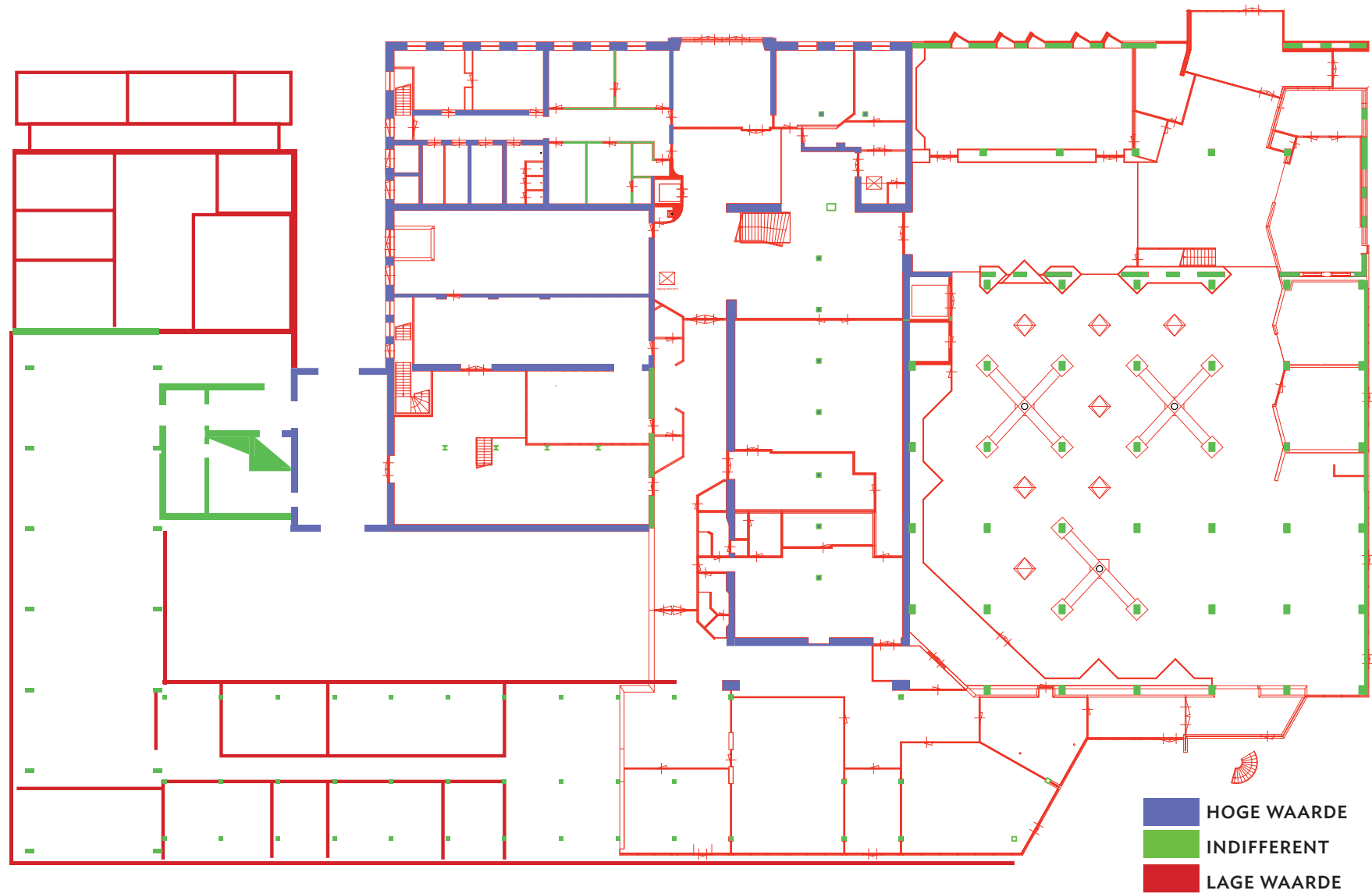

NEGATIEF: slechte prestaties

NEGATIEF: wildgroei materialen/volumes

SUIKERFABRIEK: WAARDESTELLING

begane grond

De nieuwe functie

CONTEXT: ARNHEM IS CREATIEVE STAD

opleidingen

ondersteunende organisaties

overheden

ArtEZ hogeschool
voor de kunsten

Arnhem **Mode Incubator**

Stichting Atelierbeheer SLAK

GEMEENTE
Arnhem

provincie
Gelderland

CONTEXT: MASTERPLAN CREATIEVE INDUSTRIE

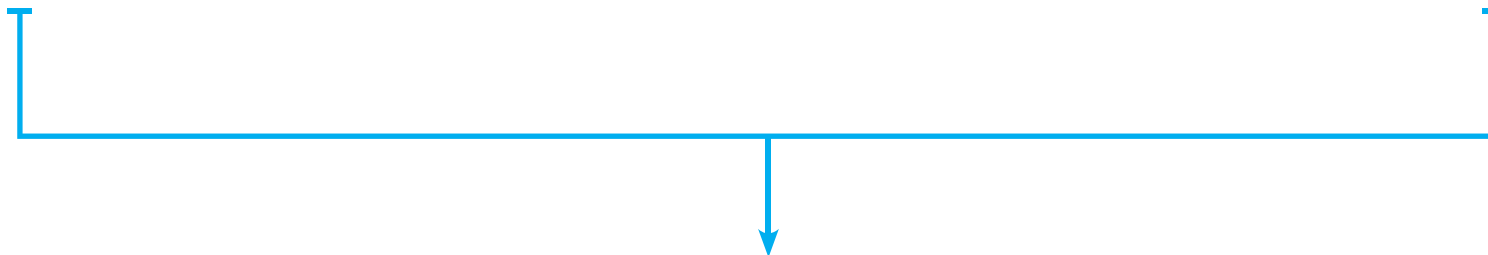
opleidingen

ondersteunende organisaties

overheden

ArtEZ hogeschool
voor de kunsten

Arnhem **Mode Incubator**

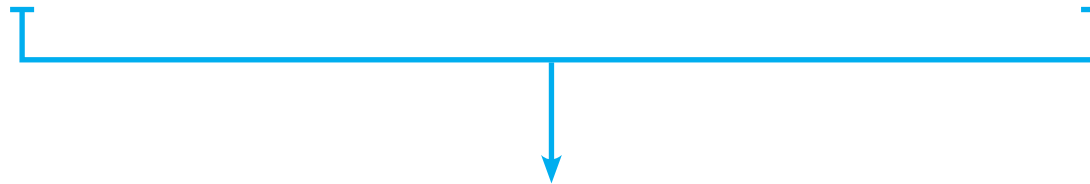
Master plan Mode & Vormgeving 2011-2014

(tbv stimulering van creatieve industrie, regio Arnhem)

FUNCTIE: AANSLUITING MASTERPLAN

“Creatieve industrie heeft moeite met het maken van onderlinge connecties en netwerken.”

“De creatieve industrie moet beter zichtbaar zijn voor het publiek.”

bedrijfsverzamelgebouw voor creatieve industrie

FUNCTIE: GEBRUIKERS

Twee belangrijkste gebruikersgroepen:

- **groeibedrijven***
- **starters**

*groeibedrijf = goeddraaiend jong bedrijf met potentie tot groei

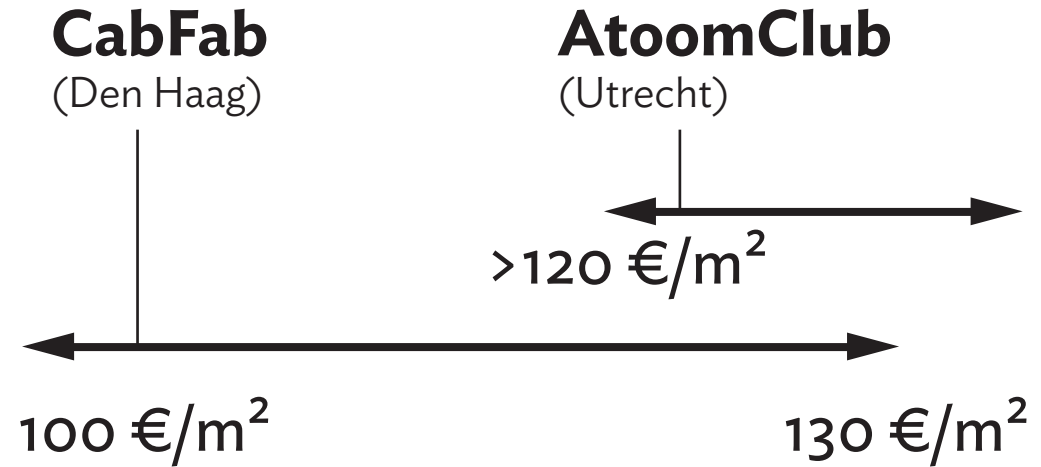
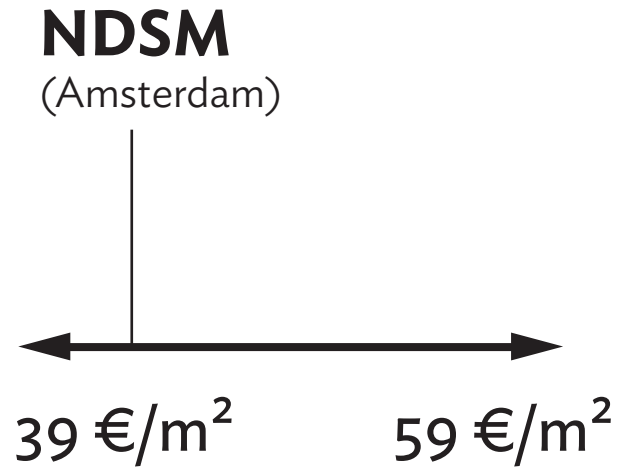
FUNCTIE: CONSEQUENTIES STARTERS

Mark van den Broek over gebruikerseisen:

(manager Caballero Fabriek, Den Haag)

**starters hebben een laag budget
betaalbaarheid = haalbaarheid**

FUNCTIE: HUURPRIJZEN PRECEDENTEN

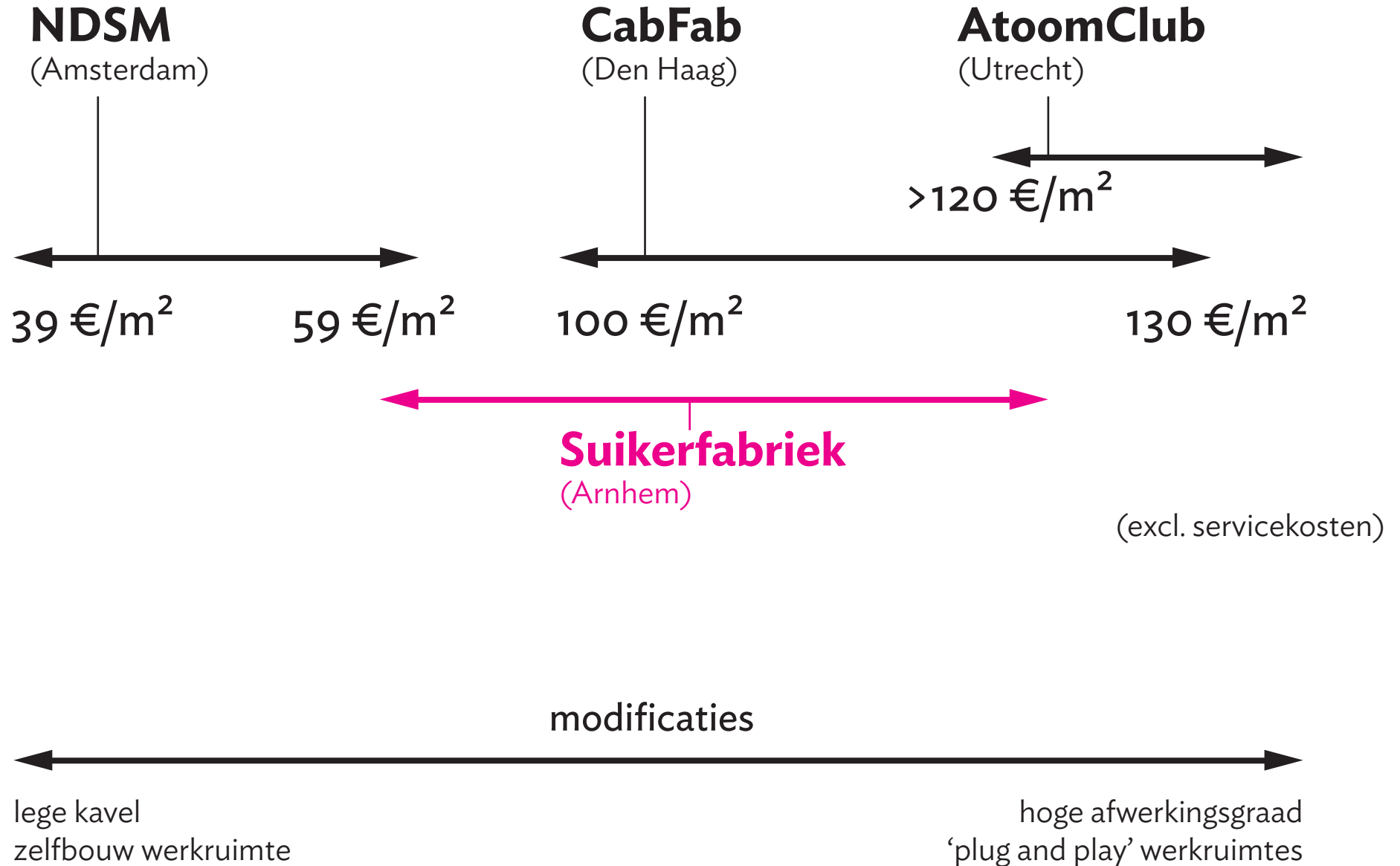

(excl. servicekosten)

modificaties

FUNCTIE: PLAATSING IN MARKT

PROGRAMMA: HAALBAARHEID

verschillende afwerkingsniveau's: verschillende huurprijzen

collectieve faciliteiten: zelfde prijs, veel meer mogelijkheden

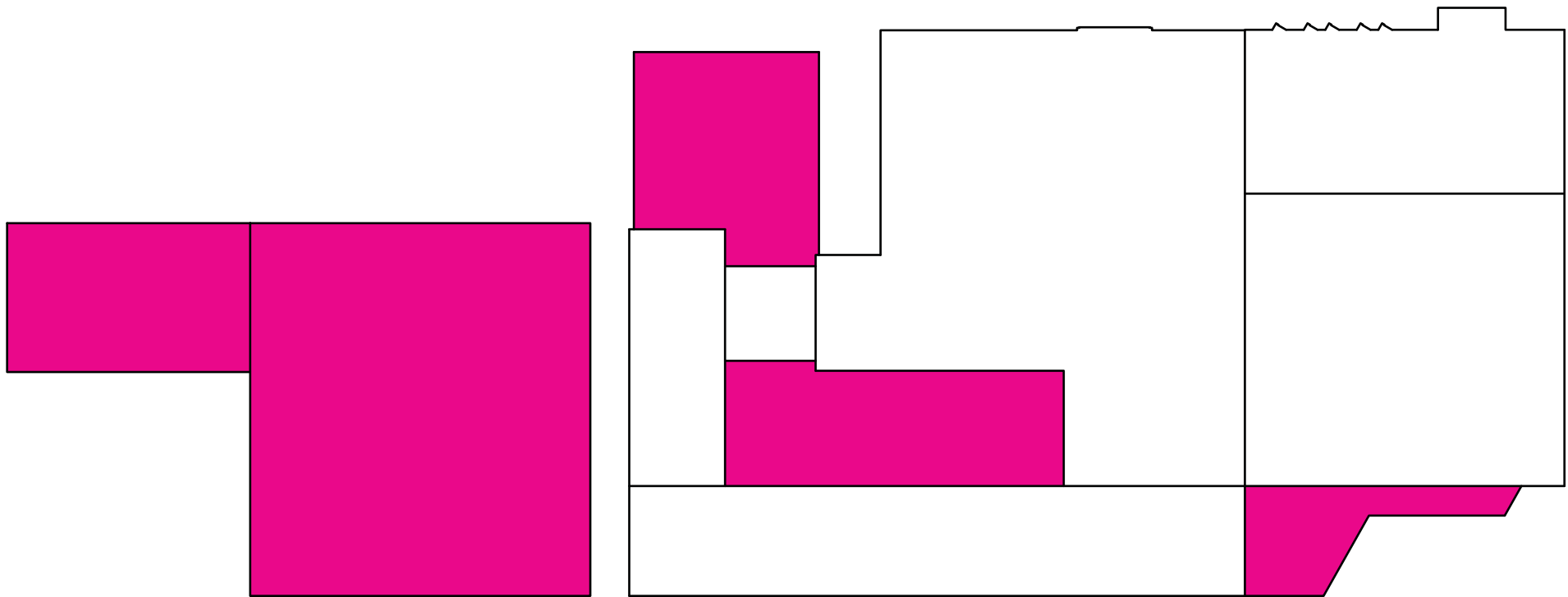
grote commerciële partij: hogere huurprijs, verbindt zich aan creatieve industrie

multifunctionele ruimte: verhuurbaar aan derden voor extra inkomsten

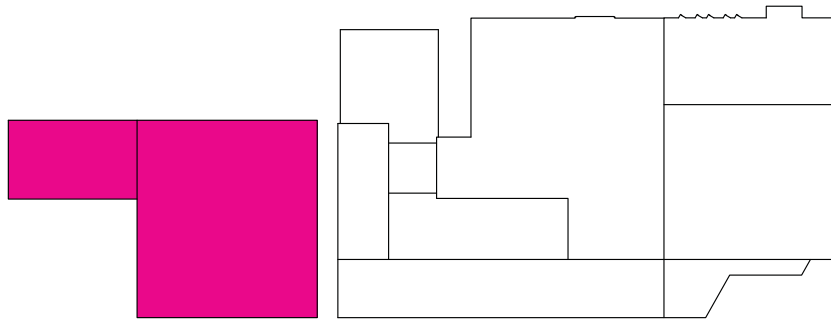

Het ontwerp

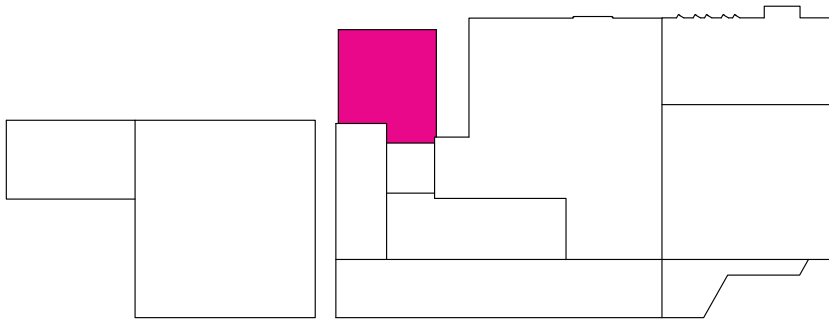
ENSEMBLE: TE SLOPEN DELEN

SLOPEN: VERVALLEN OPSLAGLOODSEN

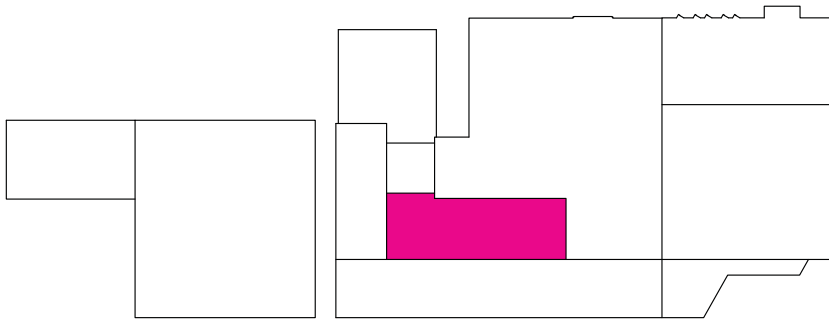

SLOPEN: 1-LAAGS KANTOREN

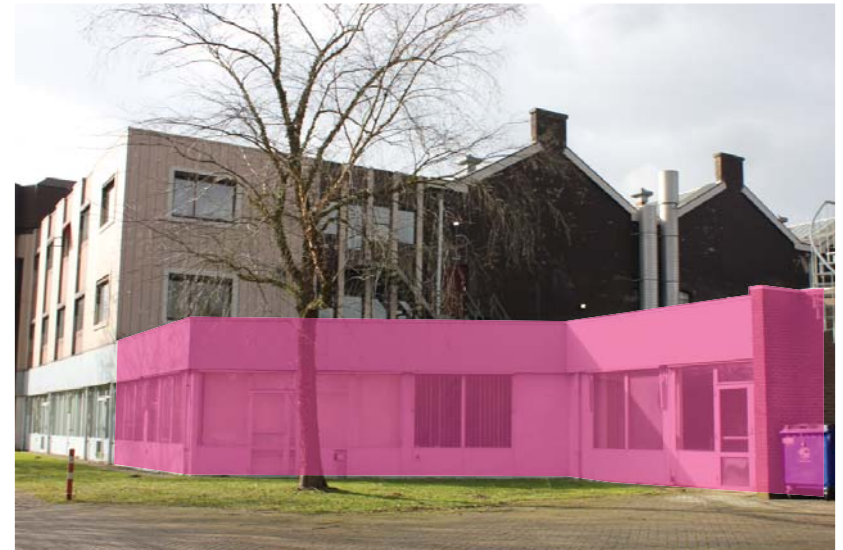
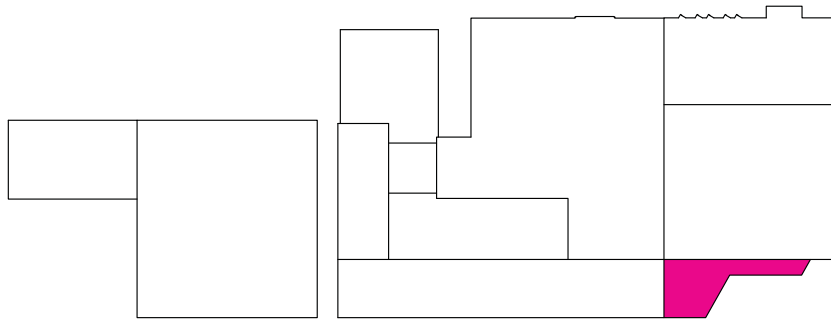

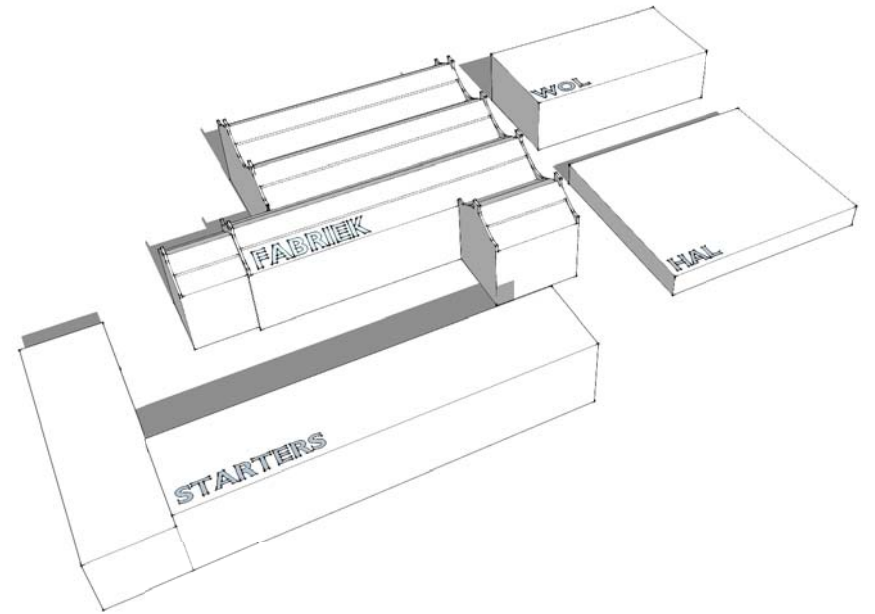
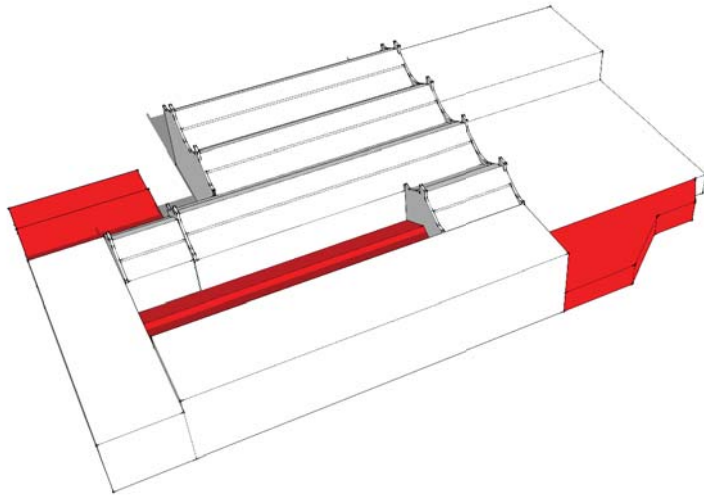
SLOPEN: WERKPLAATS

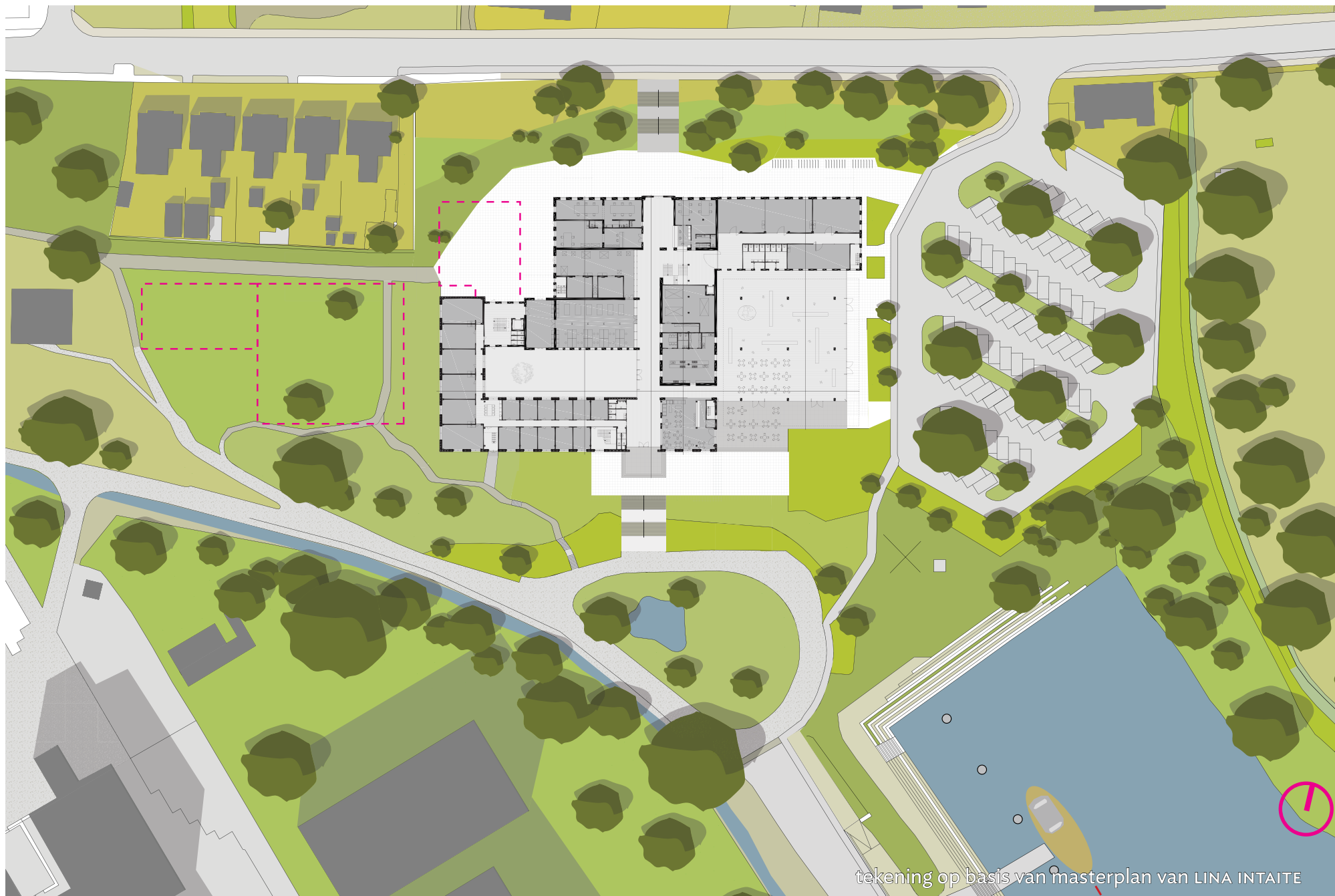
SLOPEN: 1-LAAGS HOEKSTUK

ENSEMBLE: LEESBAARHEID

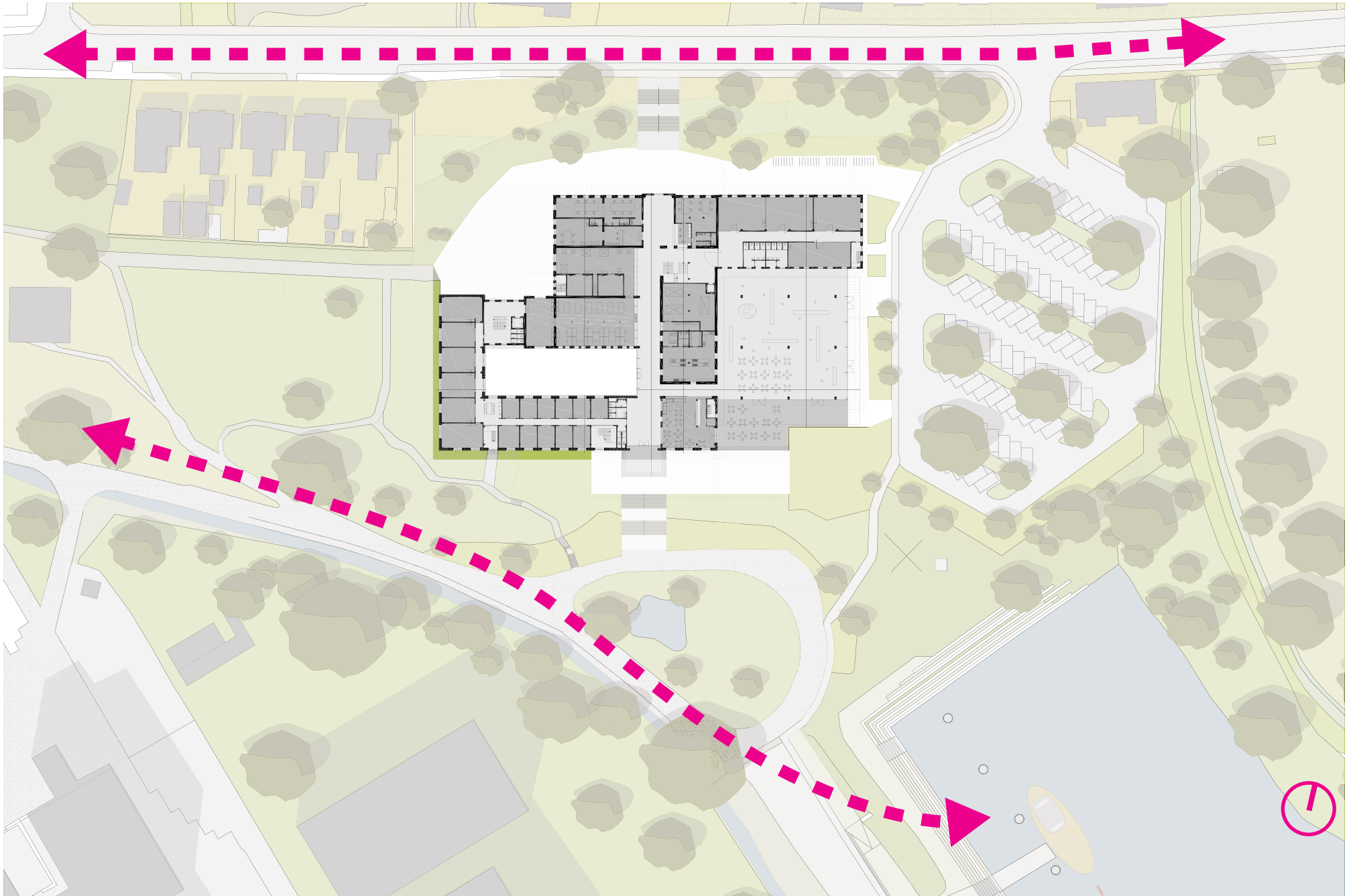
CONTEXT: PLAATSING IN LANDSCHAP

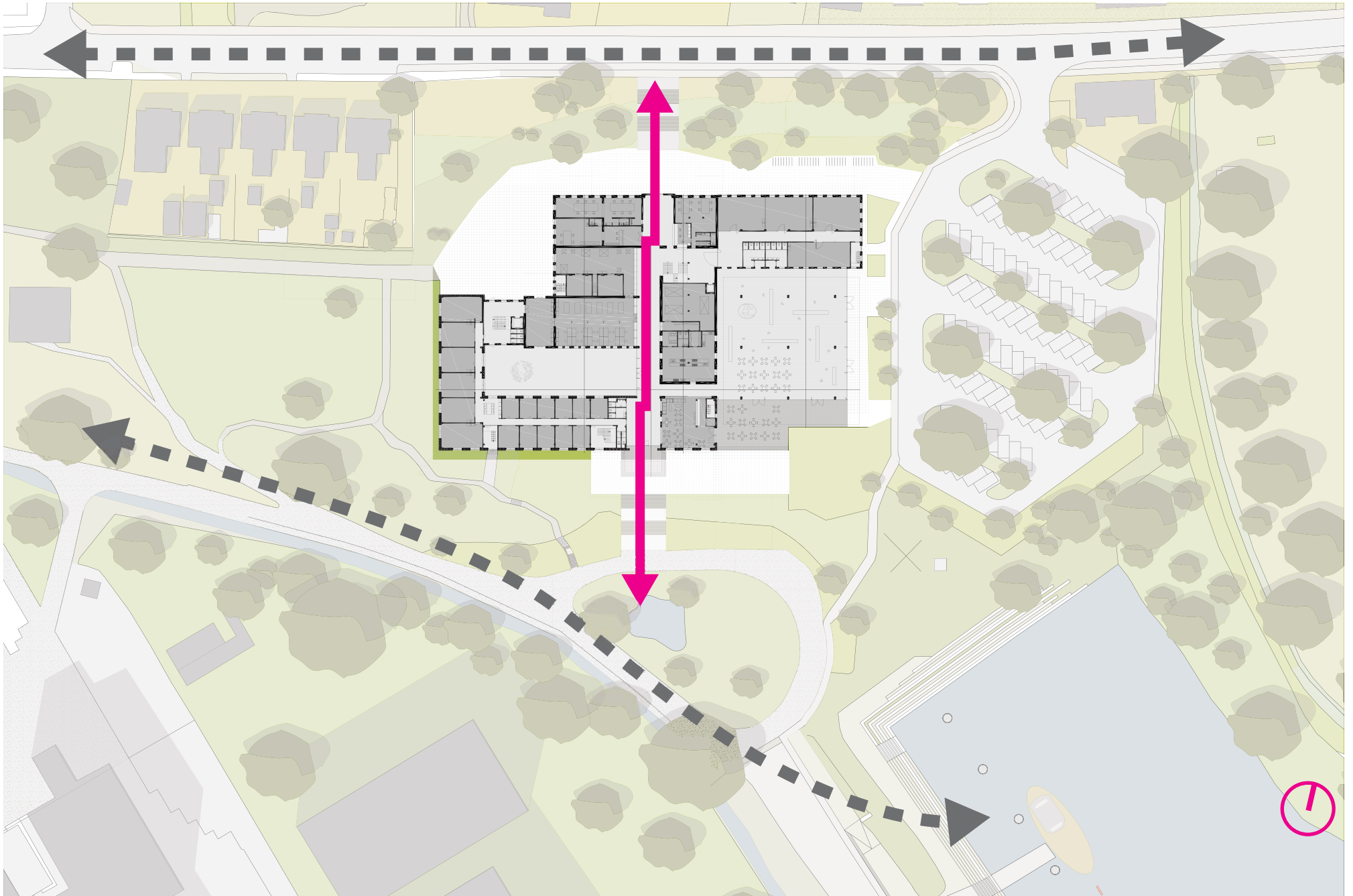
tekening op basis van masterplan van LINA INTAITE

CONTEXT: AANSLUITING OP VERKEERSSTROMEN

CONTEXT: PUBLIEKE ROUTE

DOEL: ENSEMBLE

publiek inzicht geven

haalbaar

leesbaar

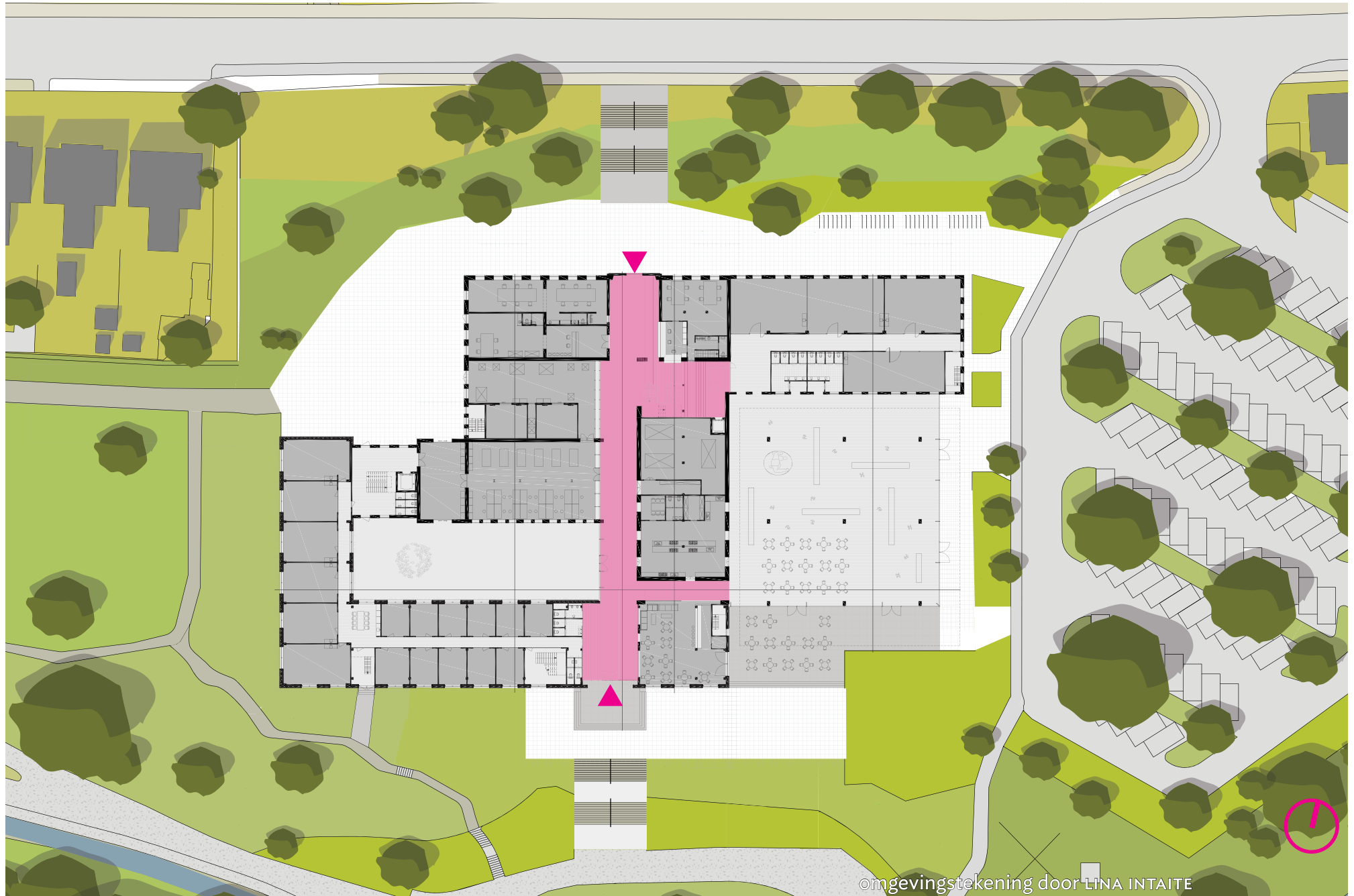
AANPAK: ENSEMBLE

publiek toegankelijke functies

**strategisch gekozen, eenvoudige ingrepen om het
maximale uit het bestaande te halen**

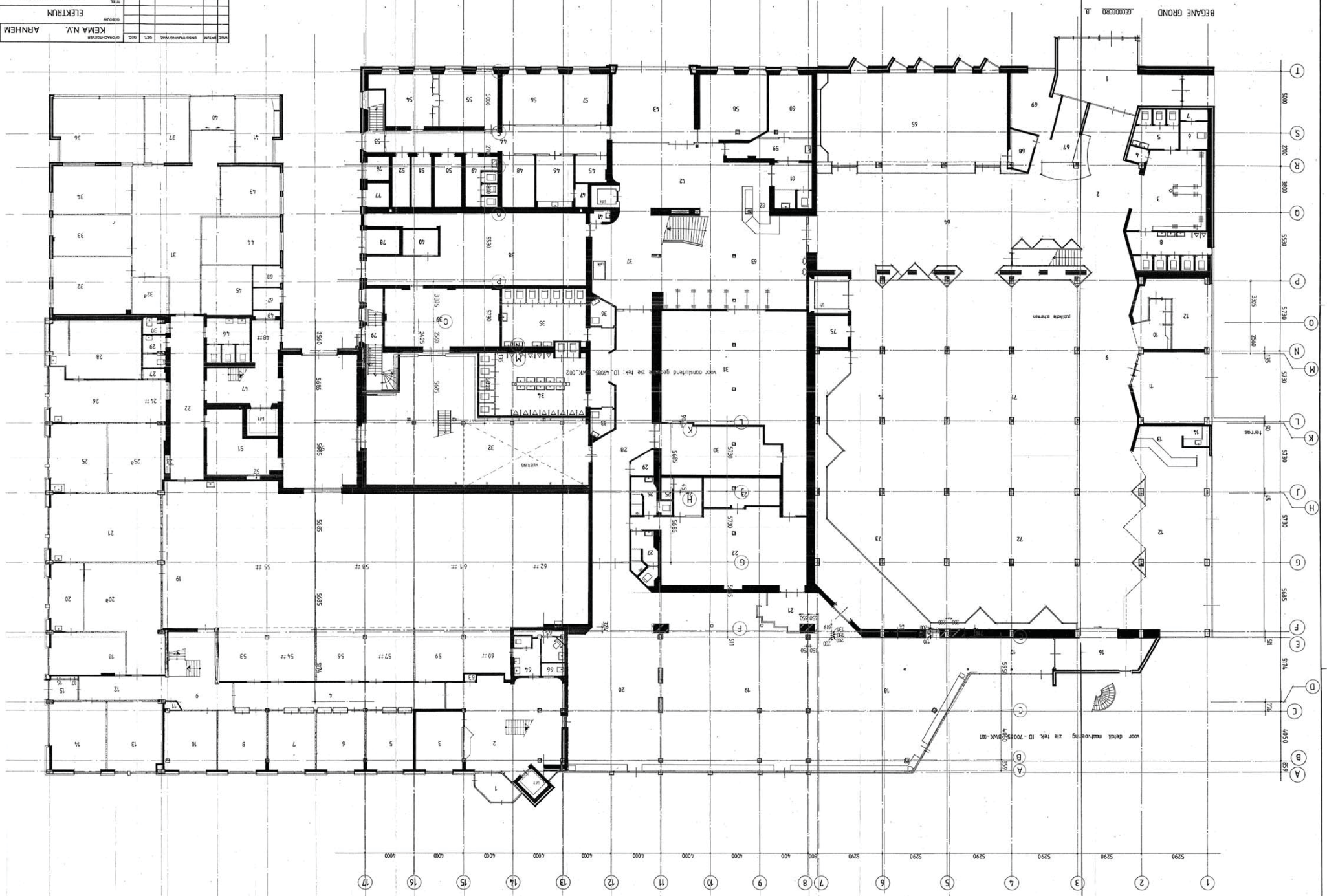

ROUTE: DOORSNIJDT GEBOUW

ROUTE: BESTAANDE SITUATIE

WITTE		ELECTRIKUM	
NO.	OMSCHRIJVING	NO.	OMSCHRIJVING
1	OPDRACHTGEVER	1	OPDRACHTGEVER
2	OPDRACHTGEVER	2	OPDRACHTGEVER
3	OPDRACHTGEVER	3	OPDRACHTGEVER
4	OPDRACHTGEVER	4	OPDRACHTGEVER
5	OPDRACHTGEVER	5	OPDRACHTGEVER
6	OPDRACHTGEVER	6	OPDRACHTGEVER
7	OPDRACHTGEVER	7	OPDRACHTGEVER
8	OPDRACHTGEVER	8	OPDRACHTGEVER
9	OPDRACHTGEVER	9	OPDRACHTGEVER
10	OPDRACHTGEVER	10	OPDRACHTGEVER
11	OPDRACHTGEVER	11	OPDRACHTGEVER
12	OPDRACHTGEVER	12	OPDRACHTGEVER
13	OPDRACHTGEVER	13	OPDRACHTGEVER
14	OPDRACHTGEVER	14	OPDRACHTGEVER
15	OPDRACHTGEVER	15	OPDRACHTGEVER
16	OPDRACHTGEVER	16	OPDRACHTGEVER
17	OPDRACHTGEVER	17	OPDRACHTGEVER

BEGANE GROND

LECOOERBO

voor detail raadpleeg zie tek ID - 7008-001

voor aanduiding gebruik zie MH: 10.0285-001

WILKENS

PLAATSE BUREAU

Grid lines: A, B, C, D, E, F, G, H, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T

Grid lines: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17

5875

5790

5790

5790

5845

5714

5714

4350

6571

5290

5290

5300

7021

3800

5350

3875

5885

5885

5885

5885

5885

5885

5885

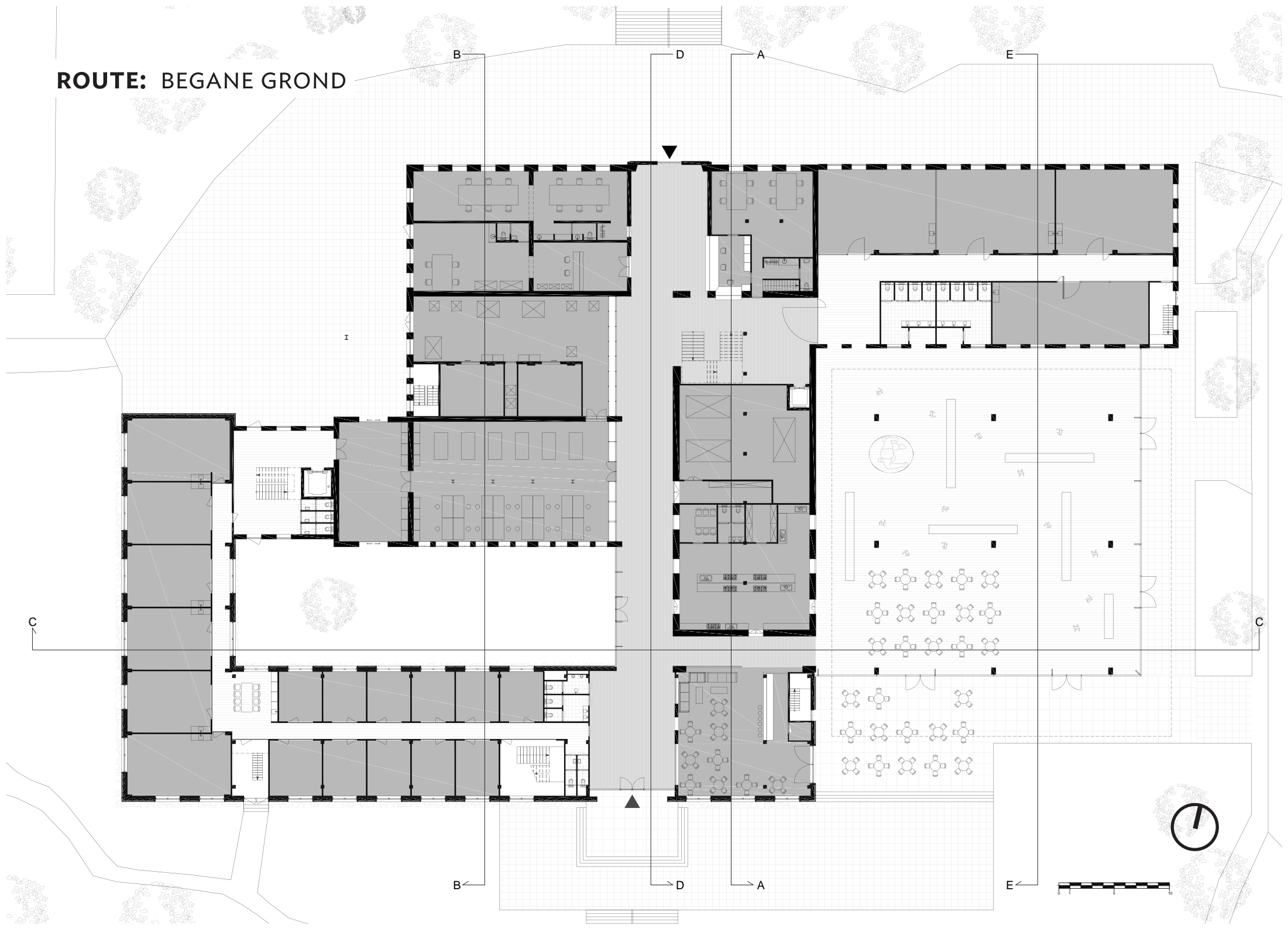
5885

5885

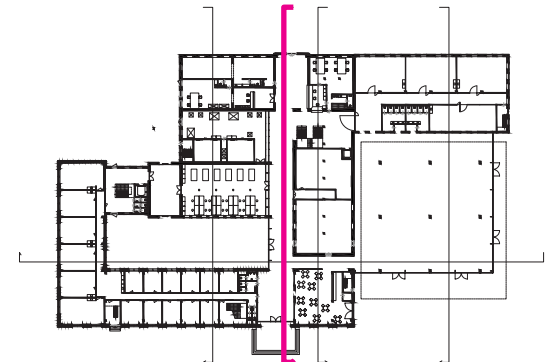
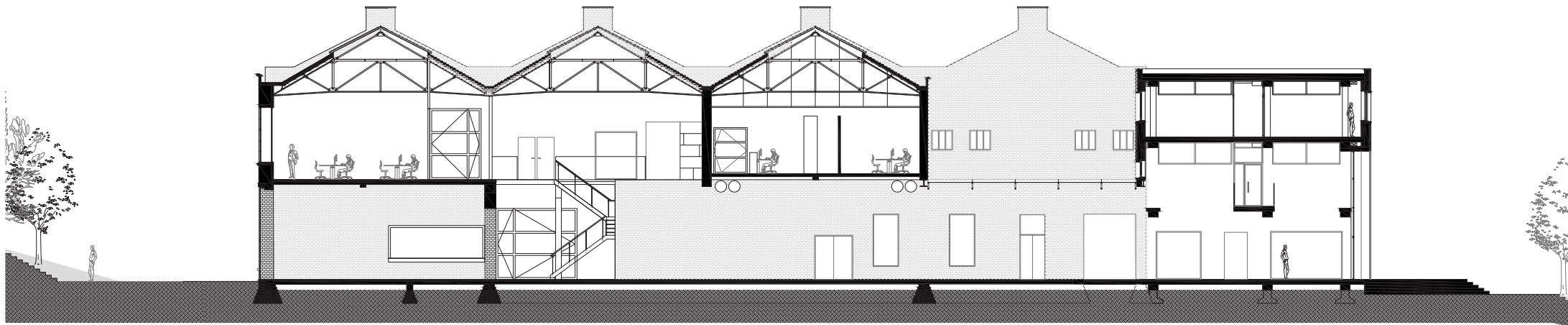
5885

5885

ROUTE: BEGANE GROND

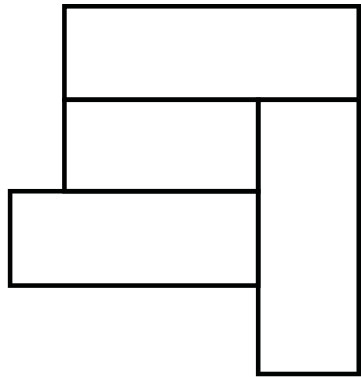

FABRIEK: DOORSNEDE DD

FABRIEK: VERSTERKING/BEHOUD ELEMENTEN

hoofdstructuur

baksteen gevels

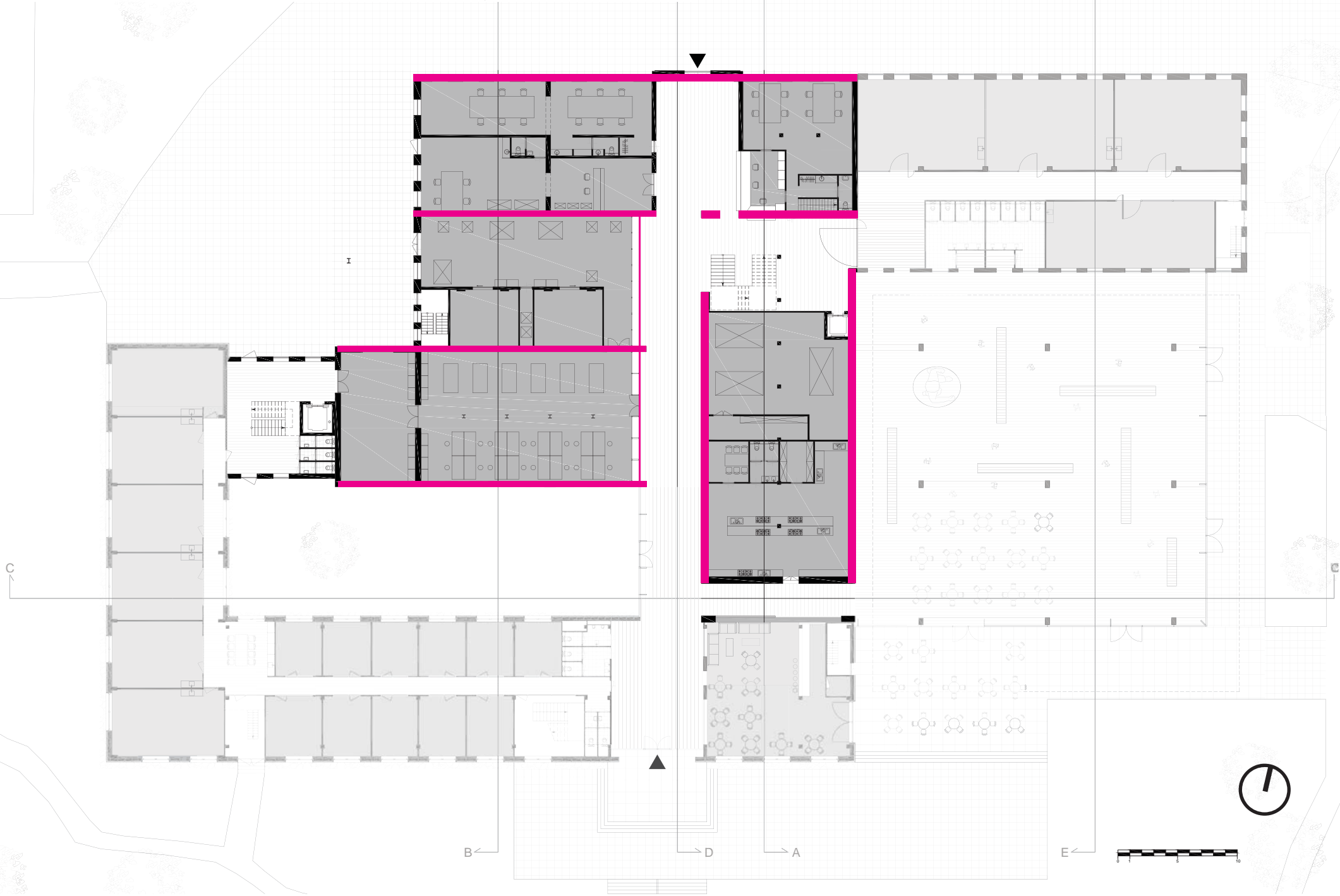
daken met lichtbanen

FABRIEK: BESTAANDE SITUATIE

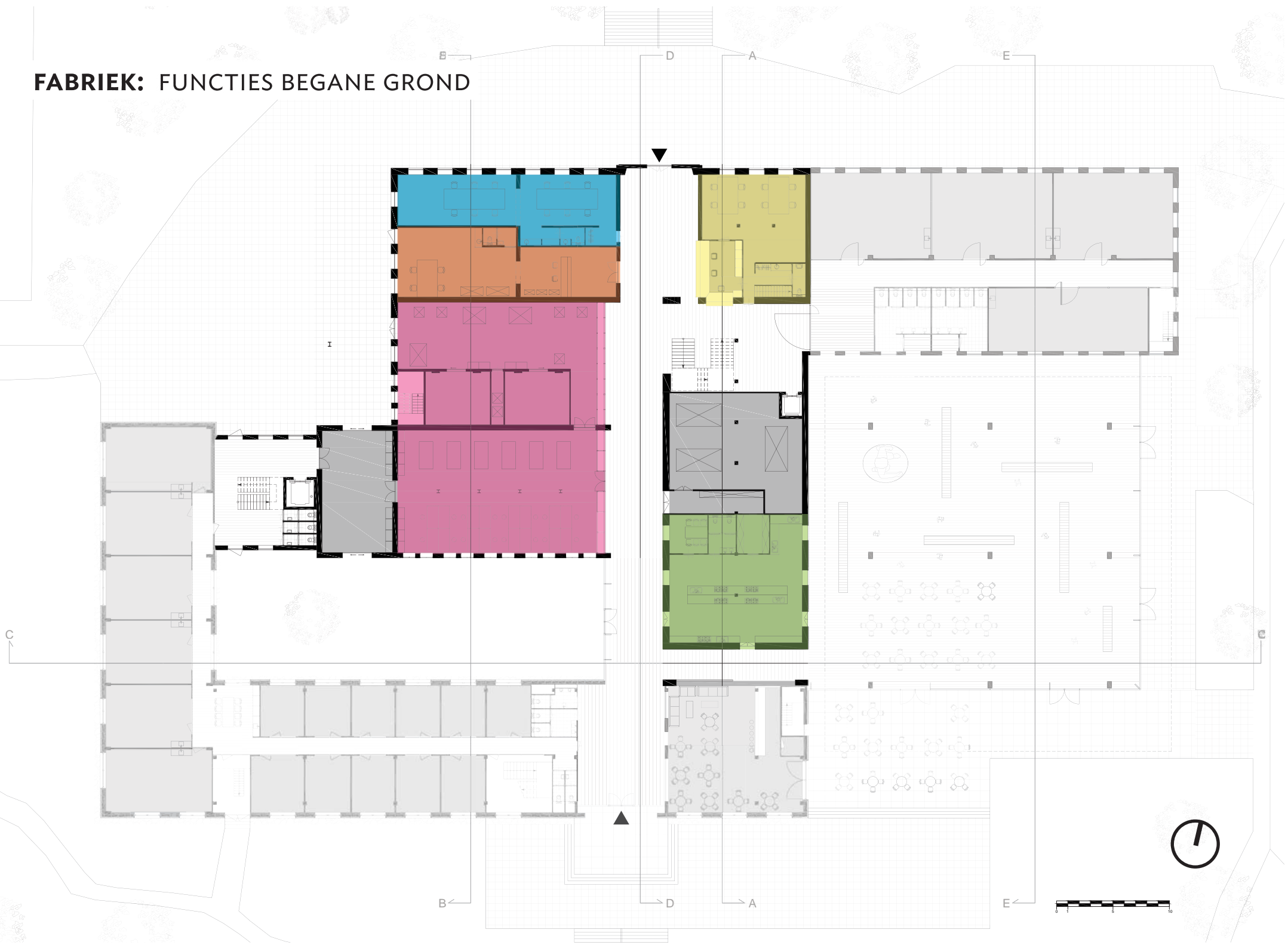
13	12	11	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5

FABRIEK: STRUCTUUR VERSTERKEN/BENADRUKKEN

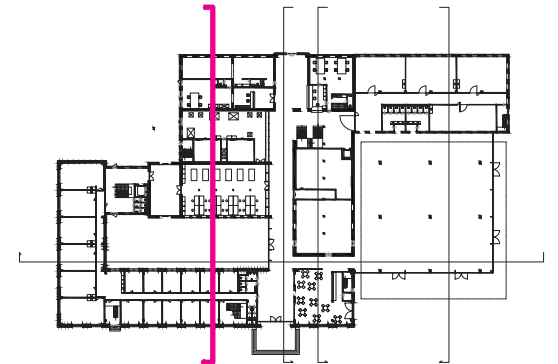
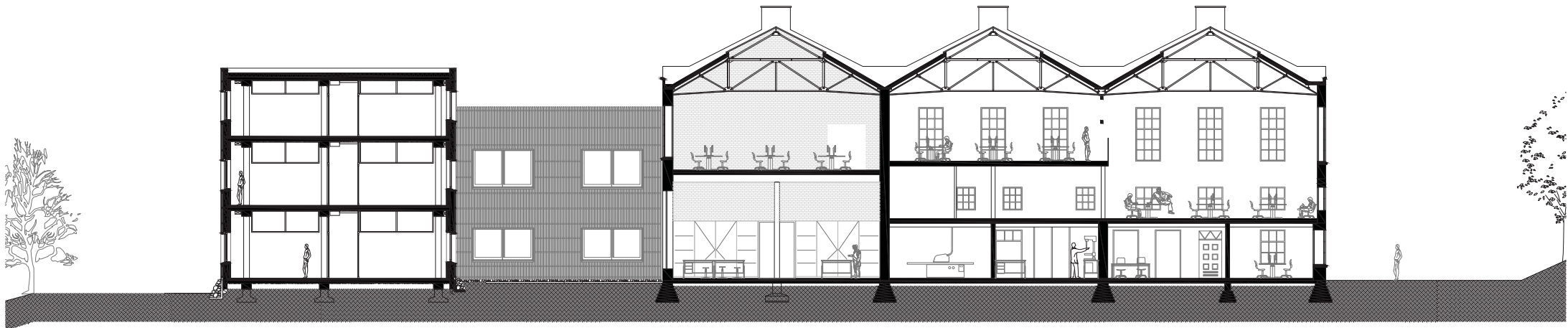

FABRIEK: FUNCTIES BEGANE GROND

FABRIEK: DOORSNEDE BB

FABRIEK: COMMERCIELE PARTIJ

krijgt:

aankomend talent en nieuwigheden (nieuws)

verbinding naam aan Suikerfabriek (imago/netwerk)

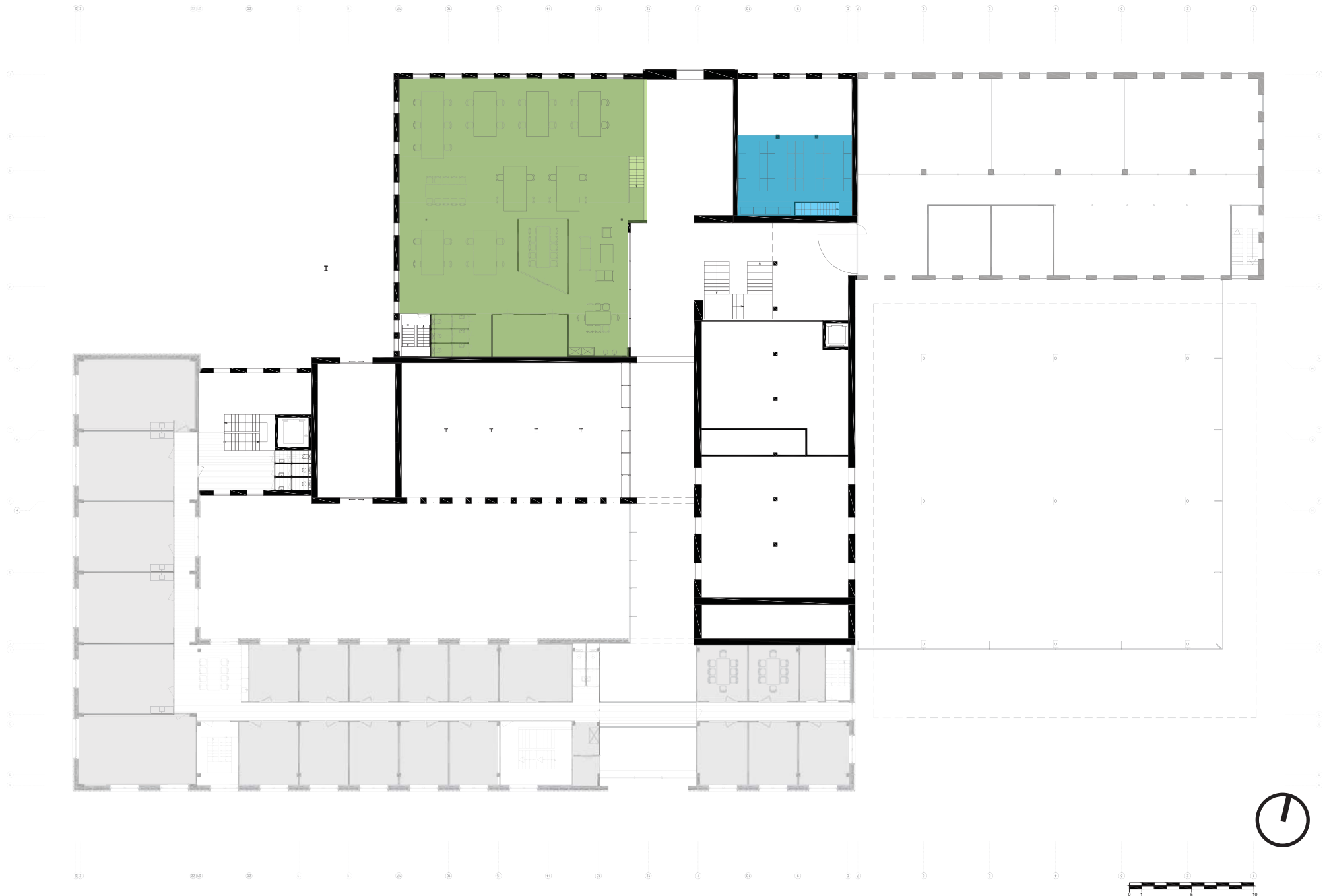
levert:

versterken bereik Suikerfabriek (netwerk)

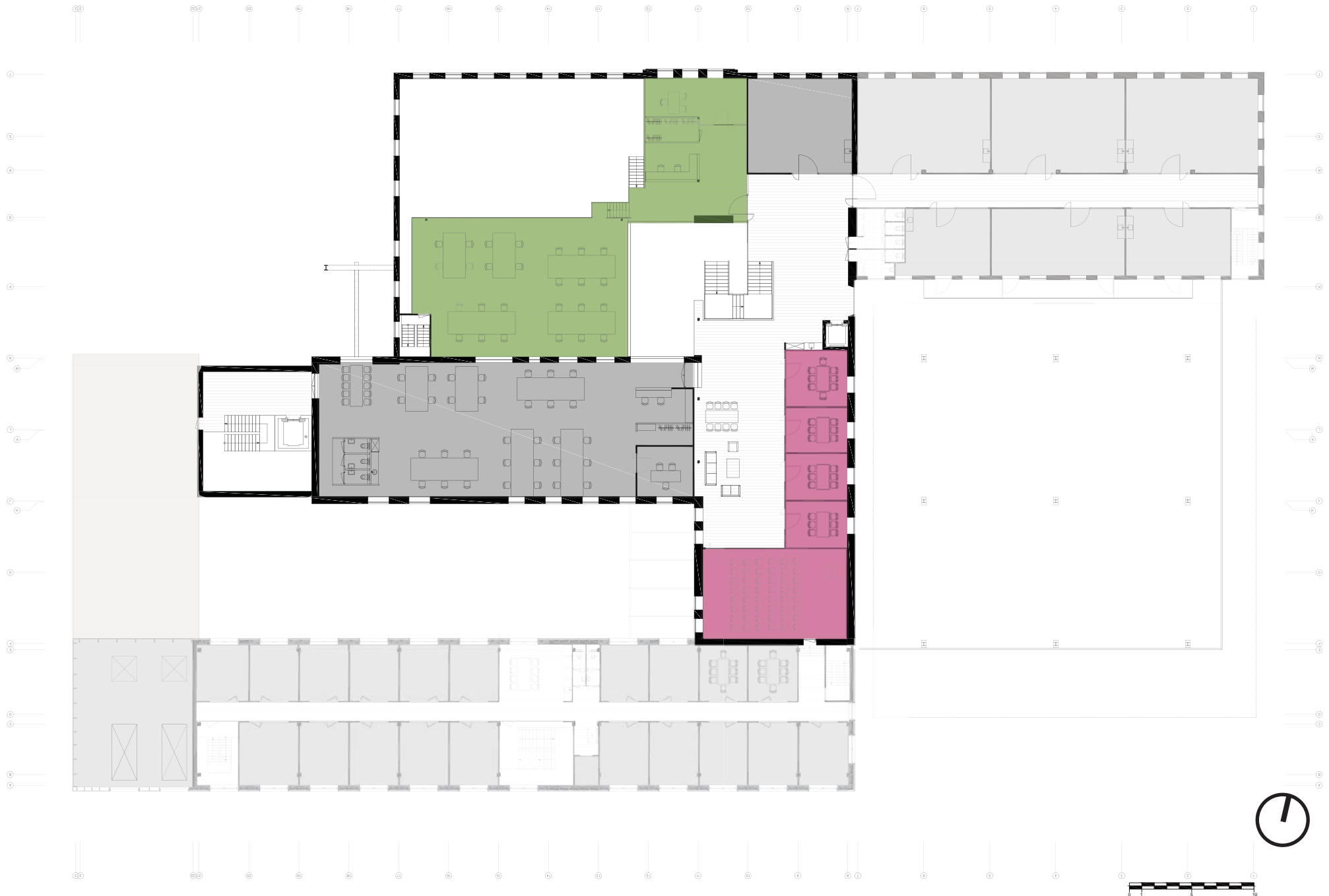
hogere huuropbrengst (financieel)

FABRIEK: FUNCTIES EERSTE VERDIEPING

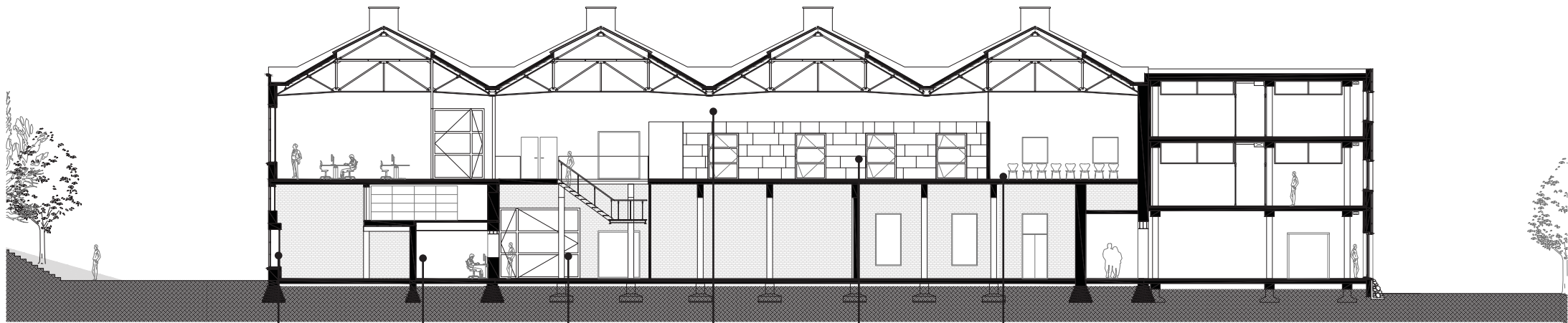

FABRIEK: FUNCTIES TWEEDE VERDIEPING

FABRIEK: DOORSNEDE AA

stalen kozijn
(antraciet coating)

baksteen

gegalvaniseerd
staal

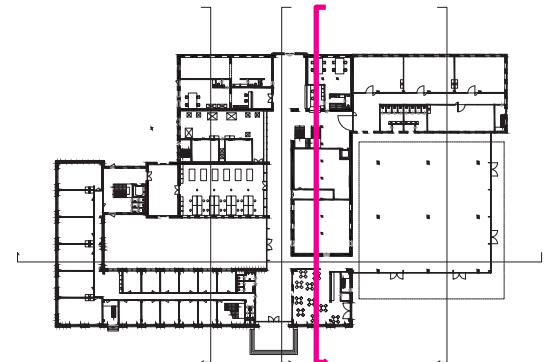
wit pleisterwerk

geperforeerde
staal plaat

beton
(gietvloer)

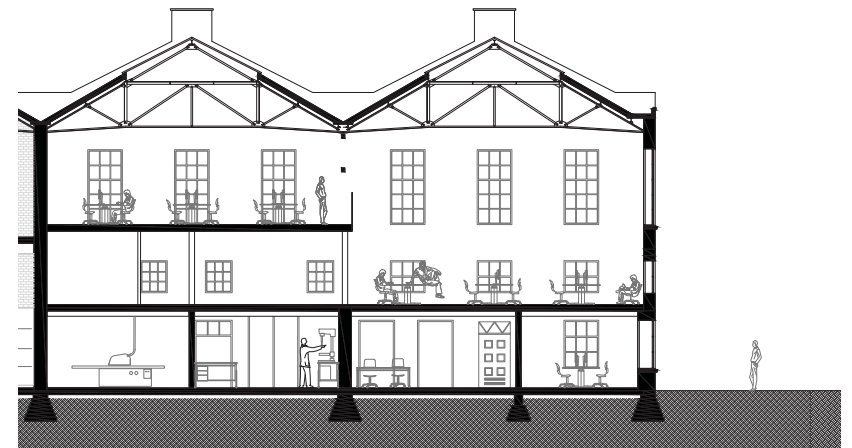

FABRIEK: IMPRESSIE

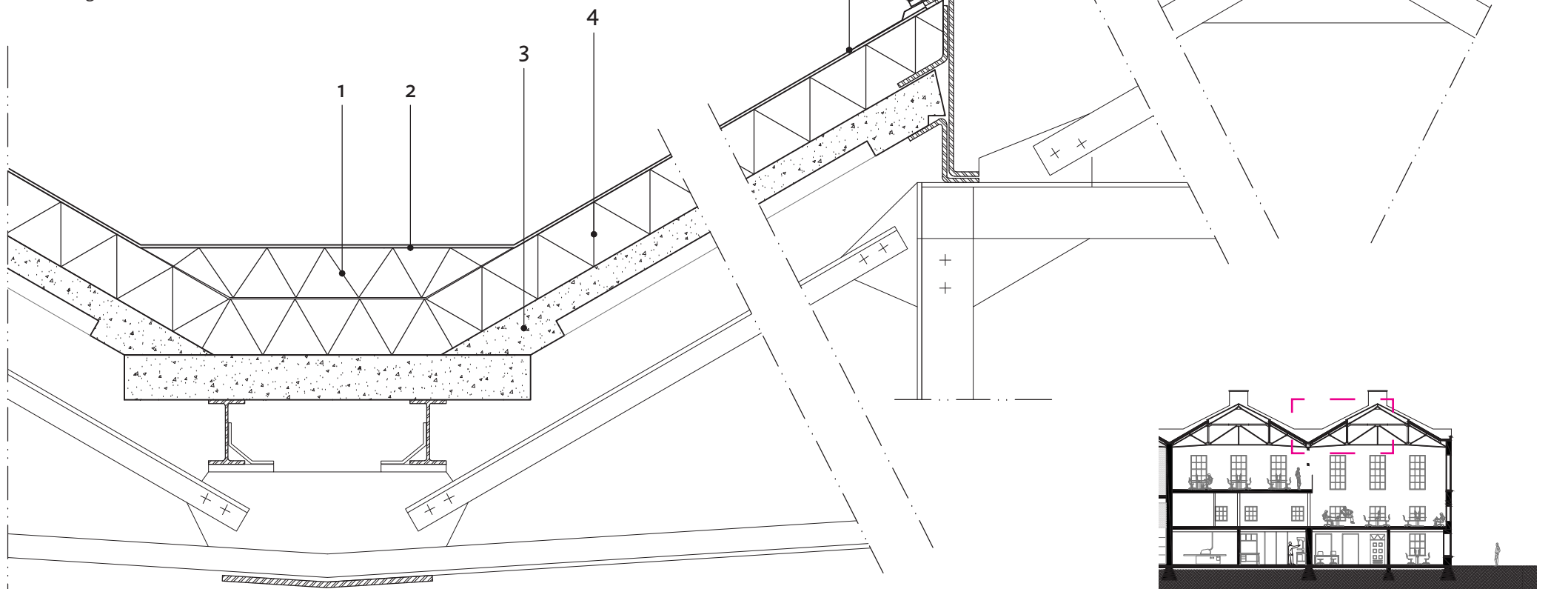

FABRIEK: BEHOUD DAKBEELD

FABRIEK: VERBETERING PRESTATIES DAK

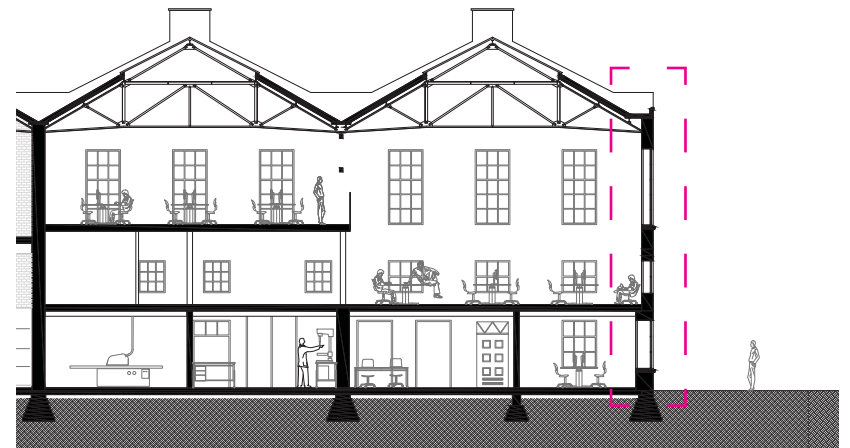
1. vulmateriaal tbv dakafschot
2. waterdichte laag, bitumen
3. cassetteplaat bestaand, beton
4. 120mm drukvaste isolatie
5. rvs slab
6. aluminium profiel, thermisch onderbroken
7. stalen profiel, bestaand
8. polycarbonaat kanaalplaat 50mm, met UV coating
9. aluminium profiel, thermisch onderbroken
10. rvs dekprofiel
11. 18mm multiplex
12. glaswol isolatie

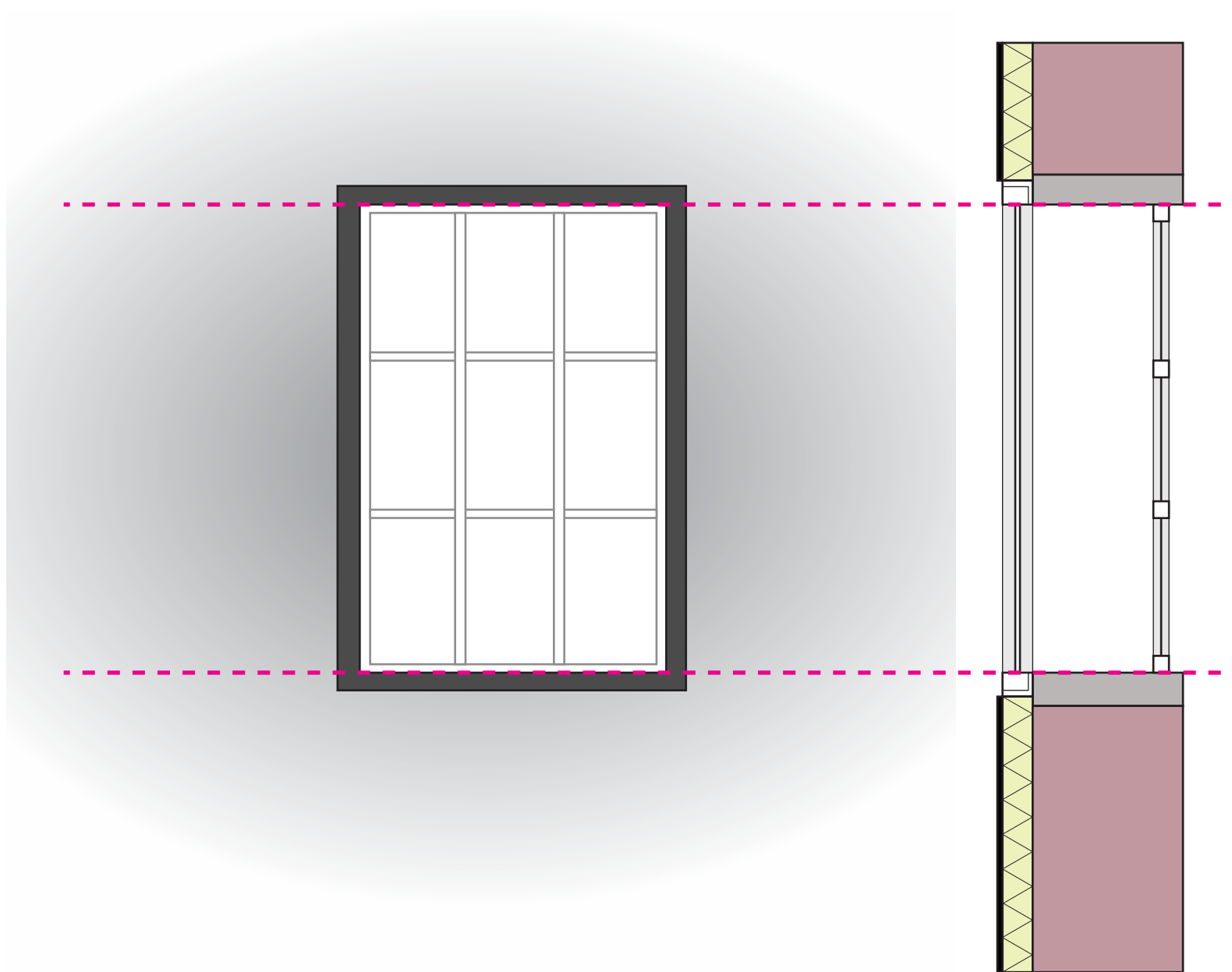
detail nieuwe situatie dak

FABRIEK: BEHOUD GEVELBEELD

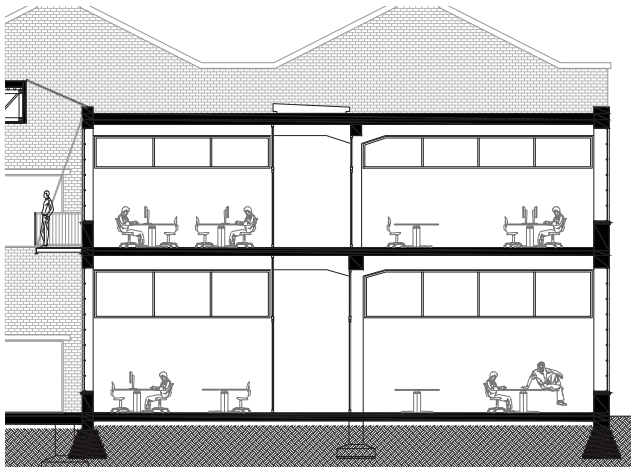
FABRIEK: SCHEMATISCHE PLAATSING VOORZETRAMEN

FABRIEK: NOORDGEVEL

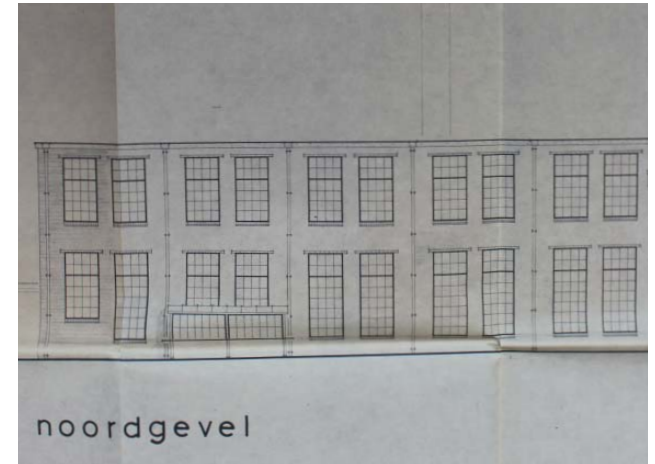
WOL:

hoge verdiepingen

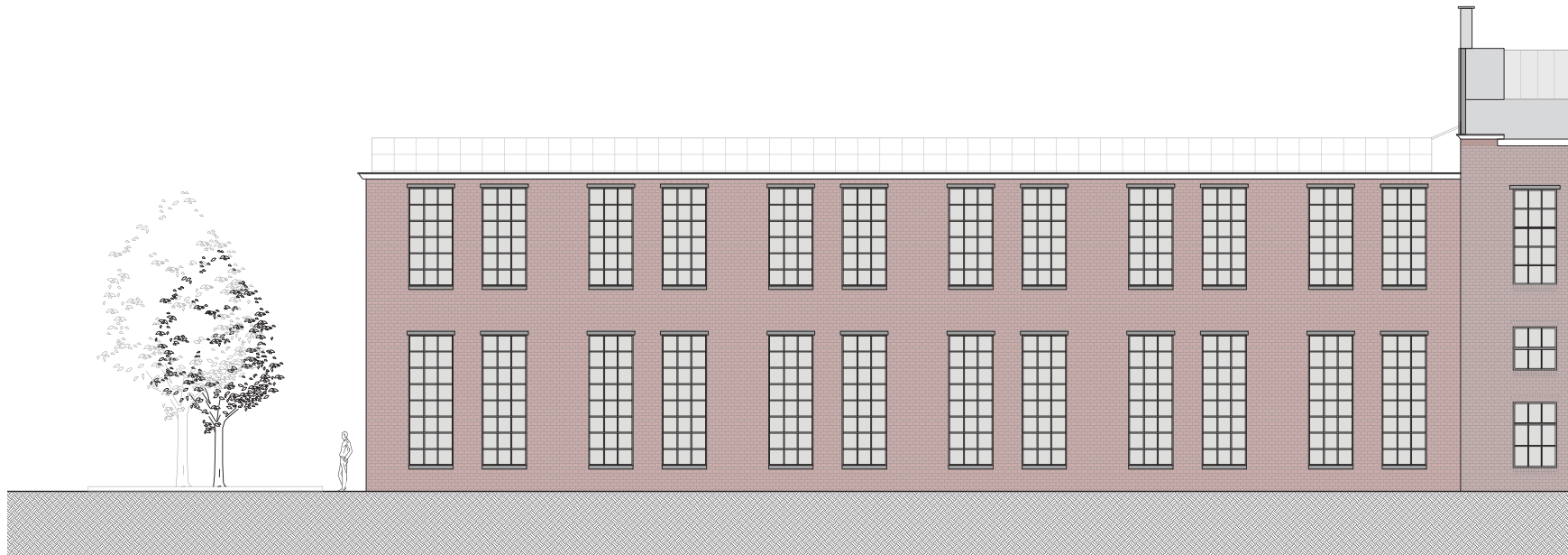
verschrikkelijke gevels

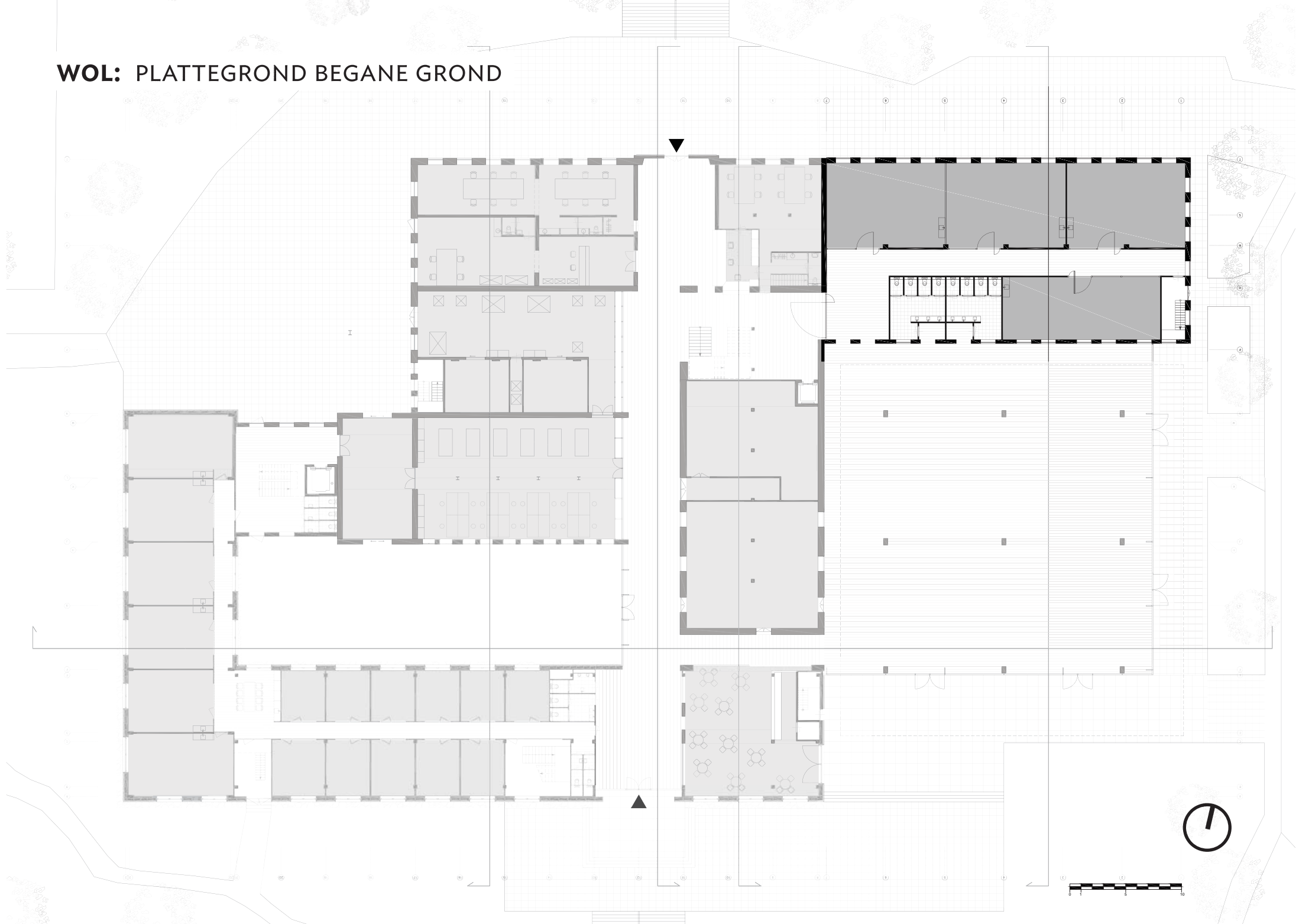
noordgevel
gevels ca. 1959

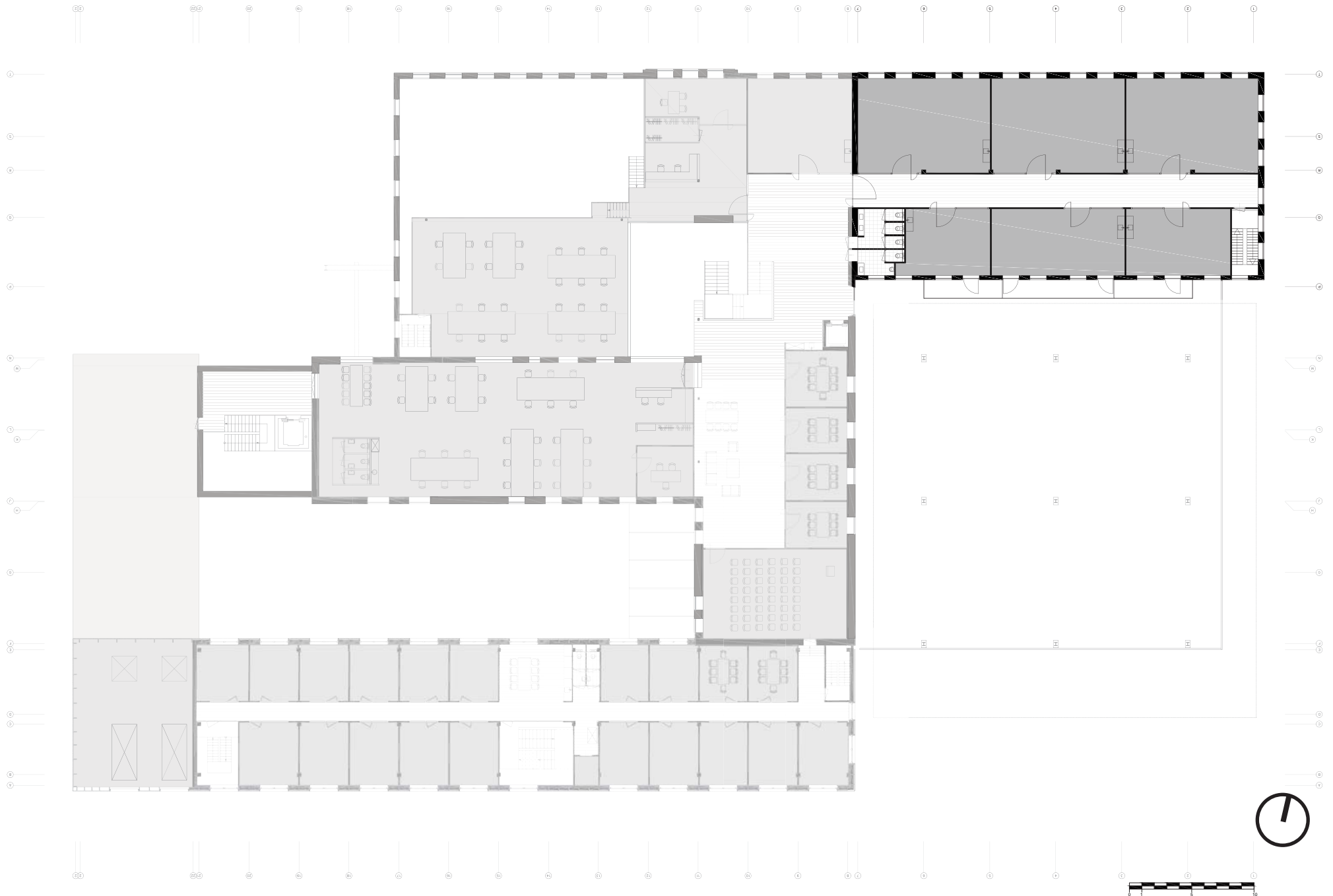
WOL: NOORDGEVEL

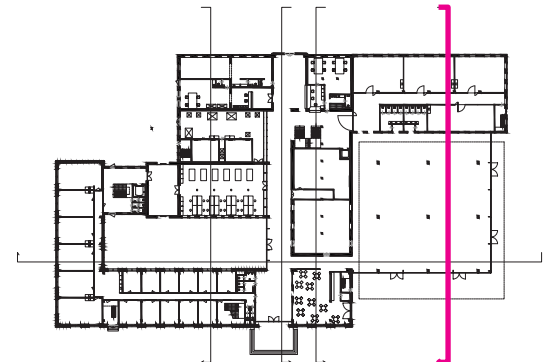
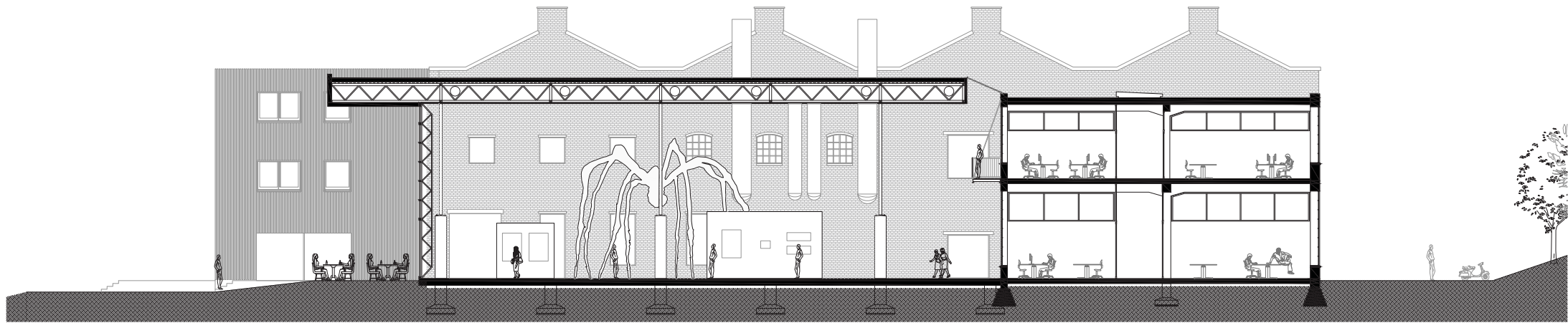
WOL: PLATTEGROND BEGANE GROND

WOL: PLATTEGROND EERSTE VERDIEPING

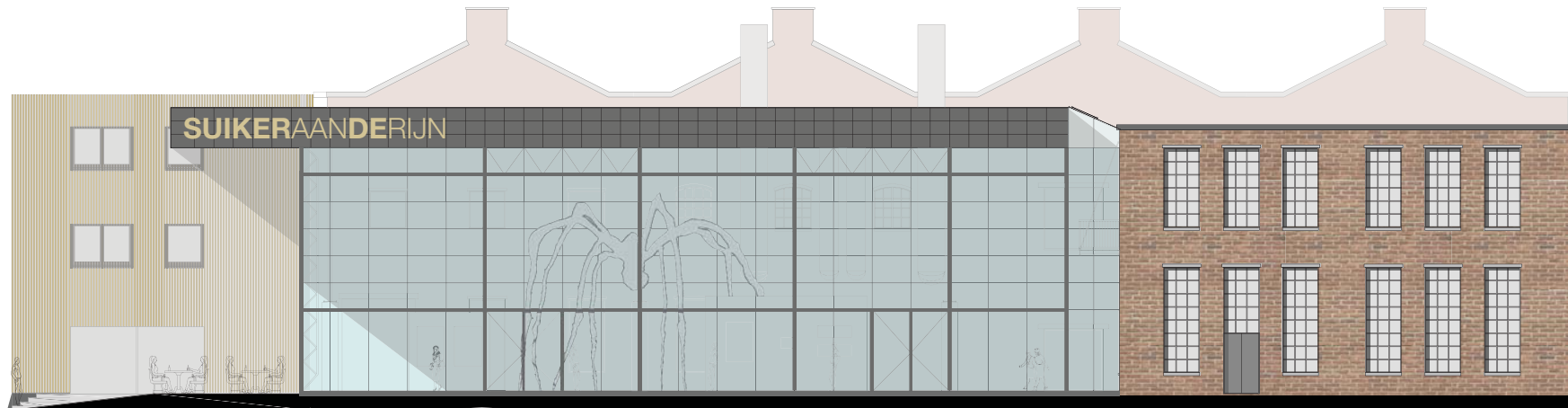

WOL: DOORSNEDE EE

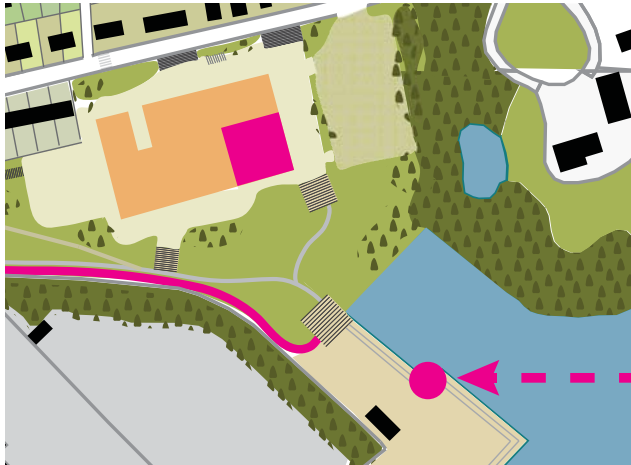

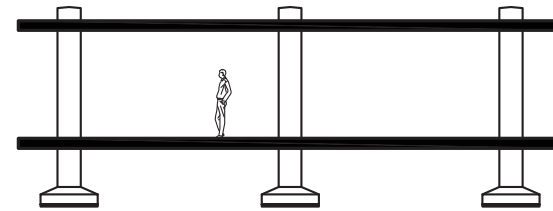
WOL-HAL: OOSTGEVEL

HAL:

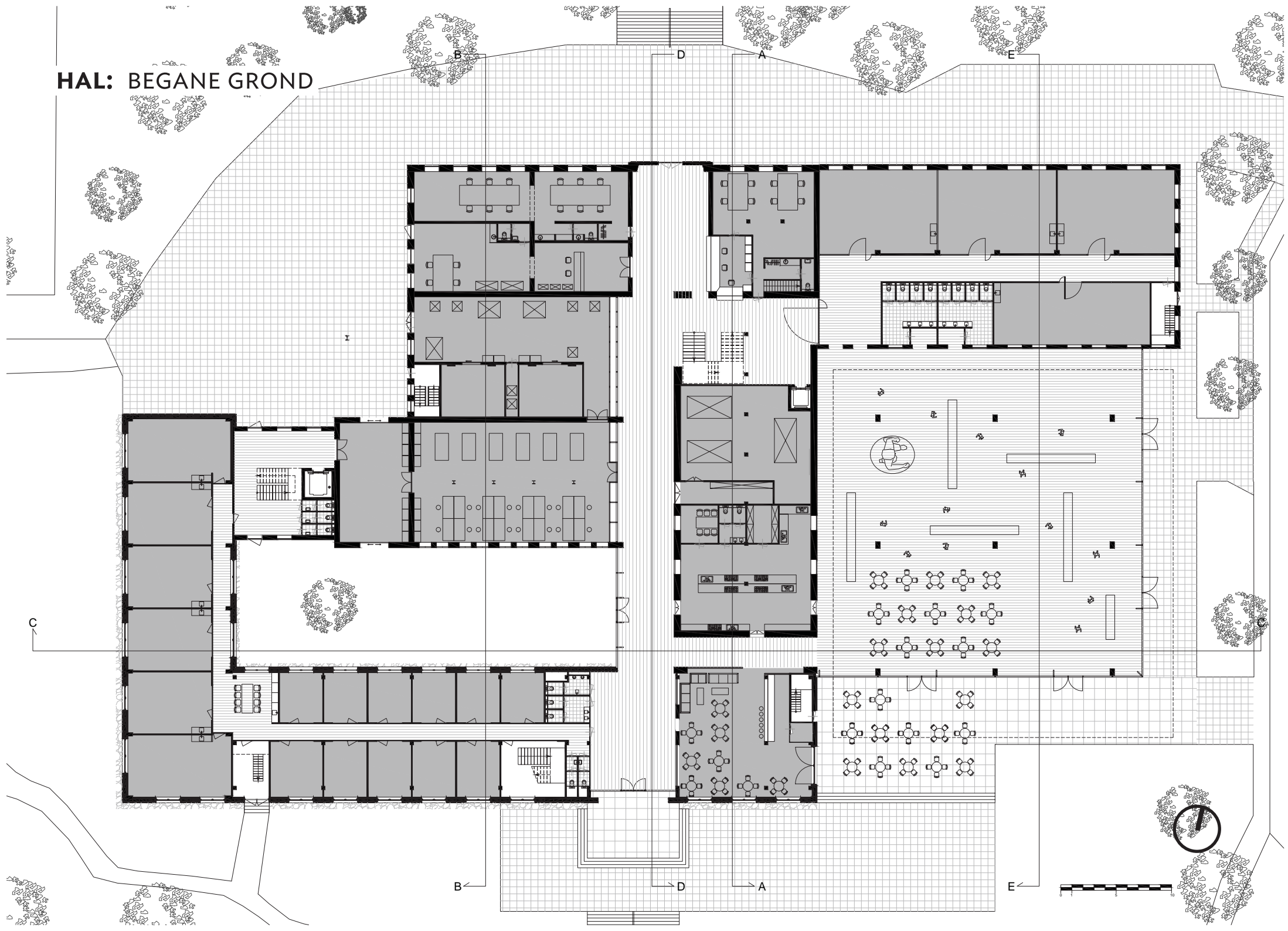

eerste zichtbaar vanaf pont/route

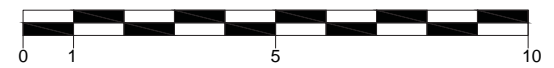
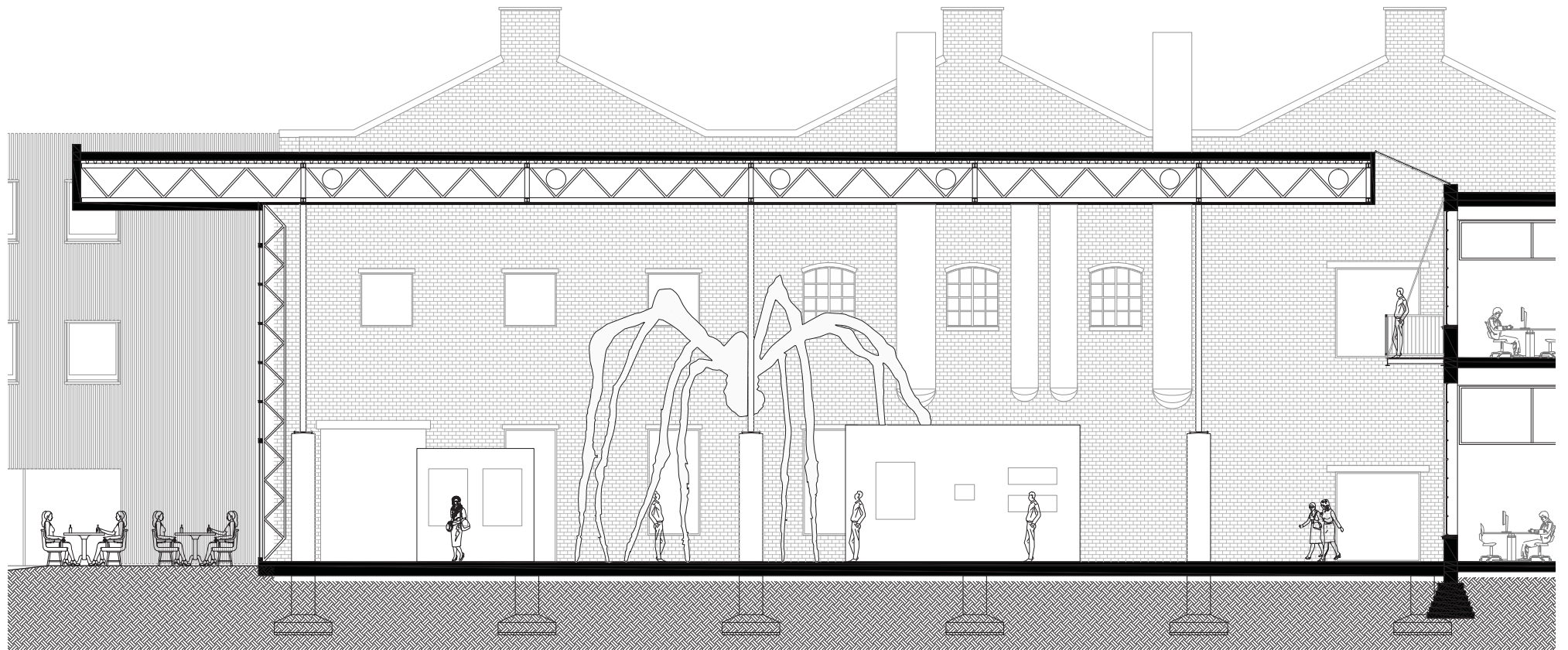

bestaand: laag, breed en diep

HAL: BEGANE GROND

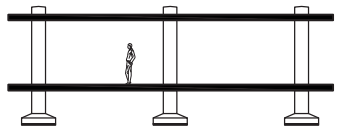

HAL: OPHOGING DAK

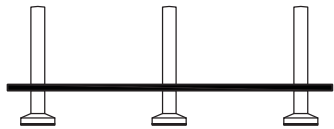

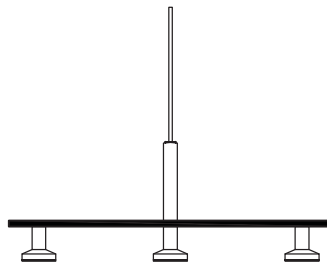
HAL: HERGEBRUIK KOLOMMEN

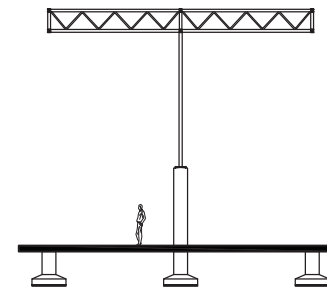
bestaande situatie
(vrije hoogte 2800mm)

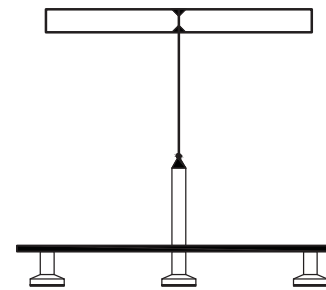
verwijderen dak

verwijderen kolommen
oplengen kolom

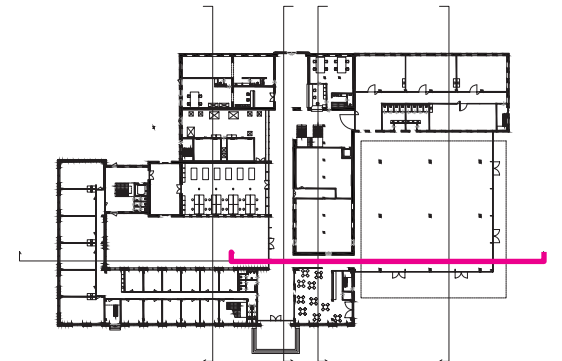
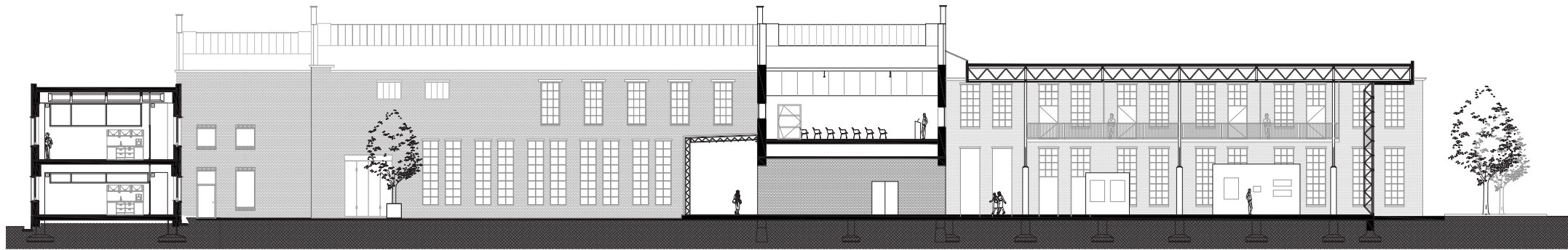

vakwerkligger dak
(vrije hoogte 9100mm)

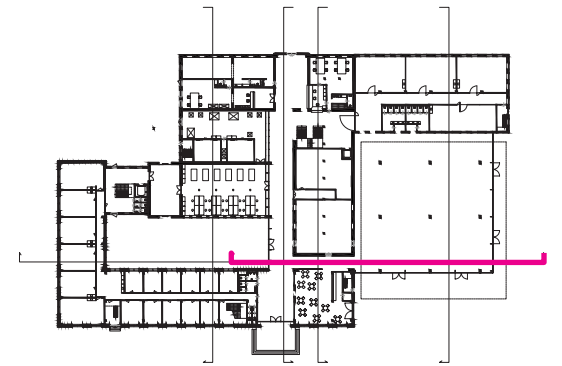
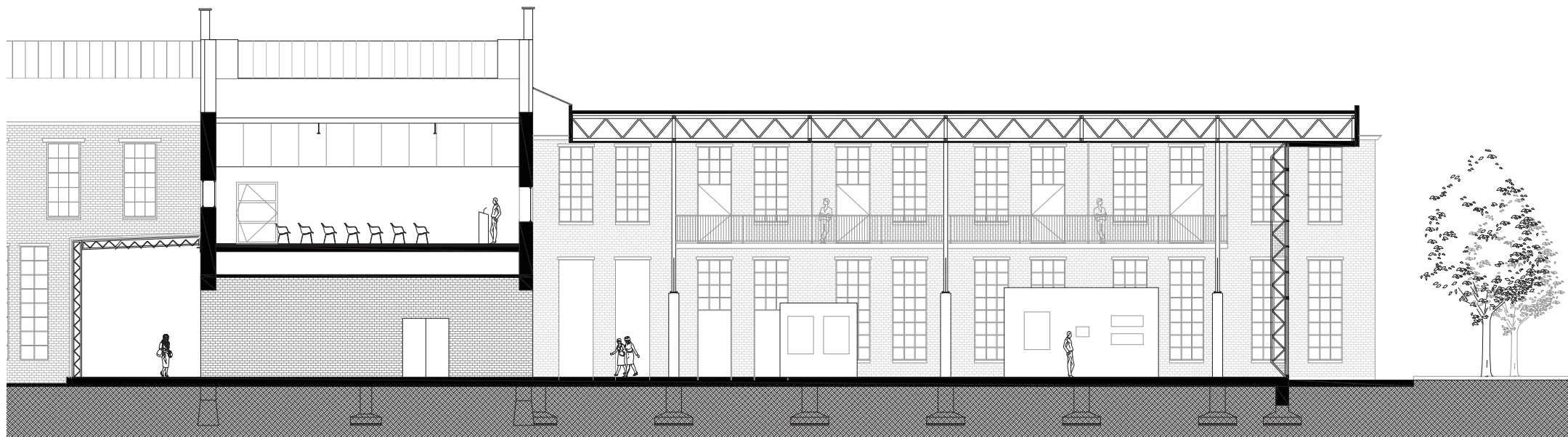

momentvast boven
scharnierend onder

HAL: DOORSNEDE CC

HAL: DOORSNEDE CC ZOOM

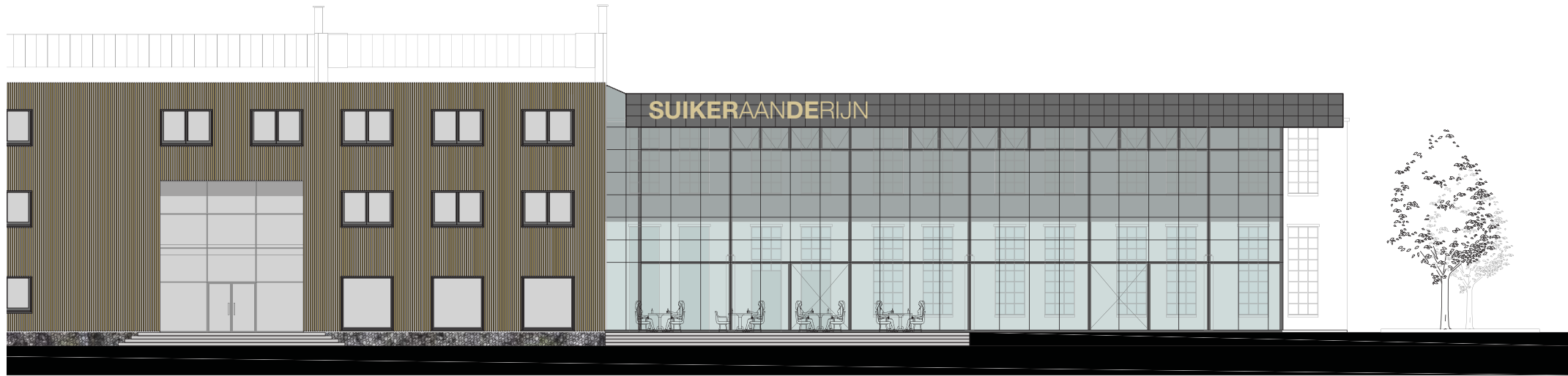

HAL: IMPRESSIE

HAL: ZUIDGEVEL

HAL-STARTERS: ZUIDGEVEL

STARTERS: AANPAK

KOSTEN

betaalbaarheid = haalbaarheid

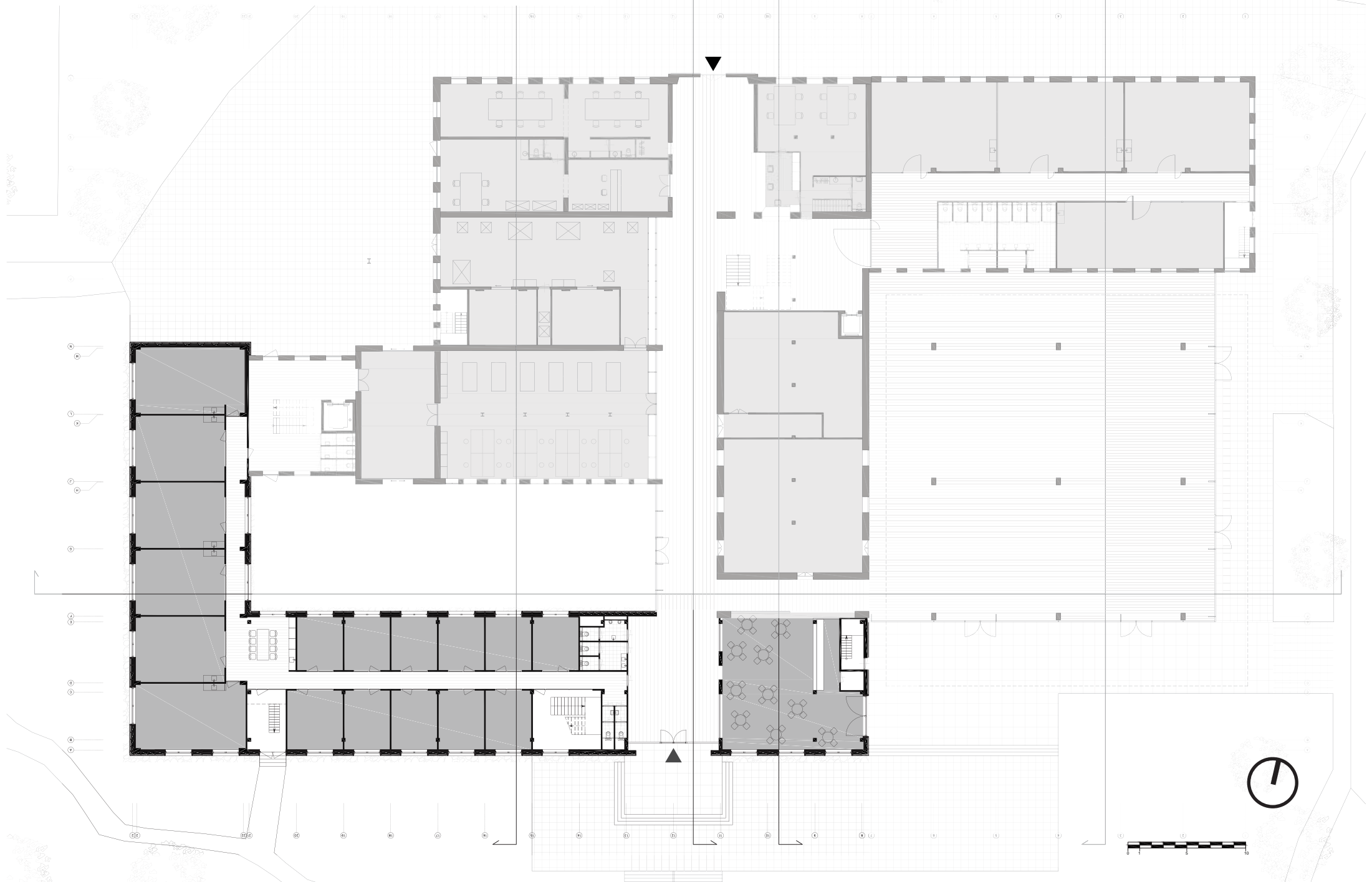

onaantrekkelijke gevels

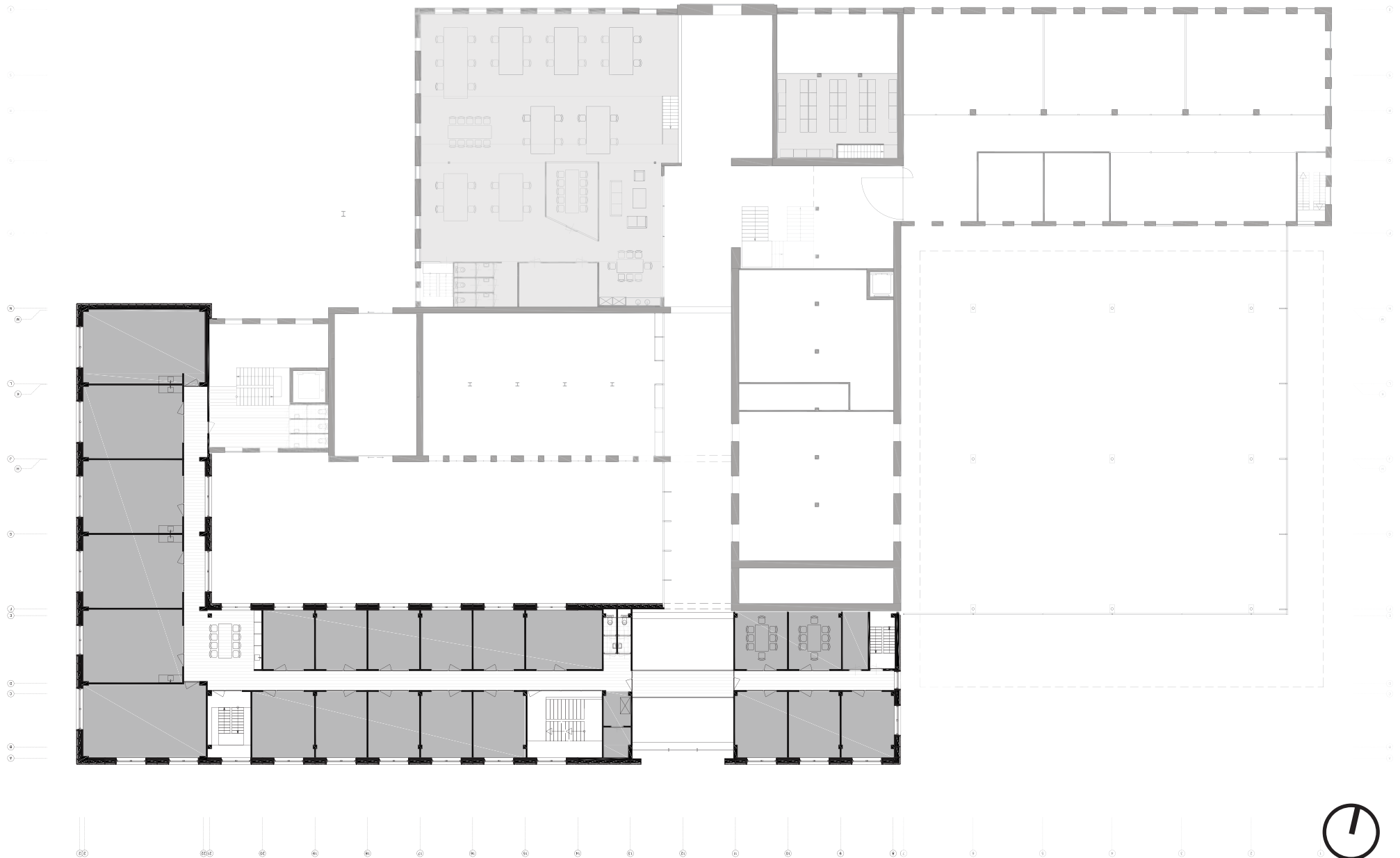
onderling contact

STARTERS: PLATTEGROND BEGANE GROND

STARTERS: PLATTEGROND EERSTE VERDIEPING

indeling gebaseerd op bestaande structuur: 1-2 werkruidtes per beukmaat

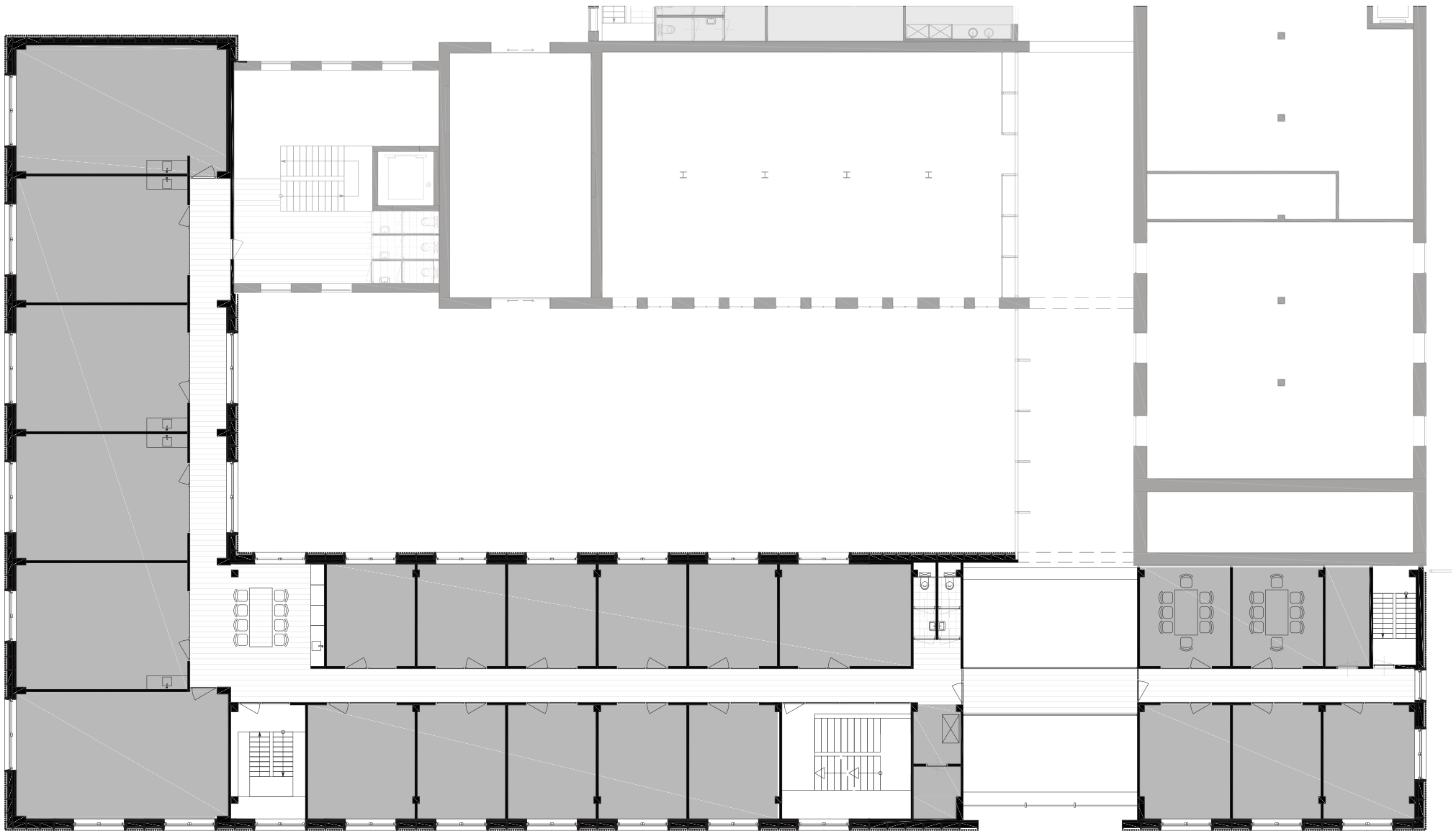
STARTERS: PLATTEGROND TWEEDE VERDIEPING

gedeelte vergaderruimtes, sanitair, printruimte en pantry

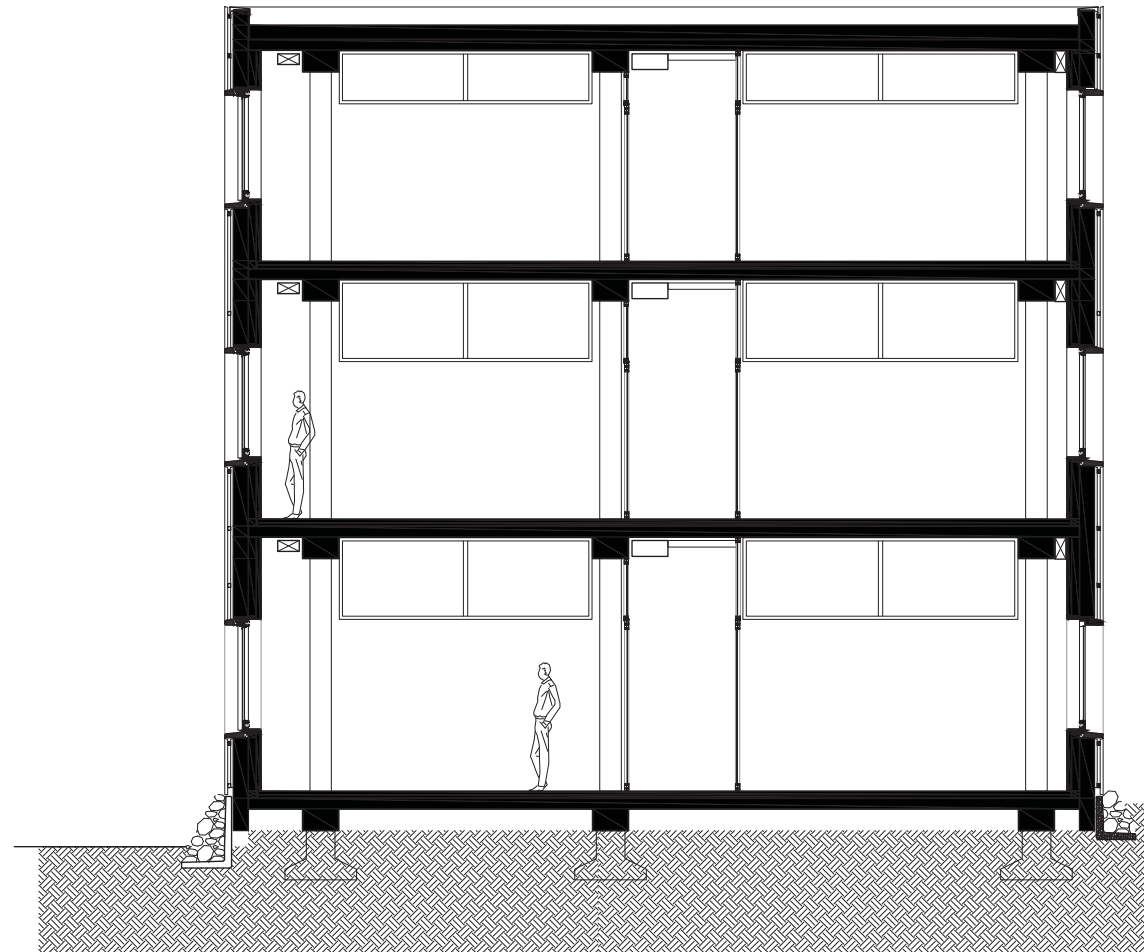
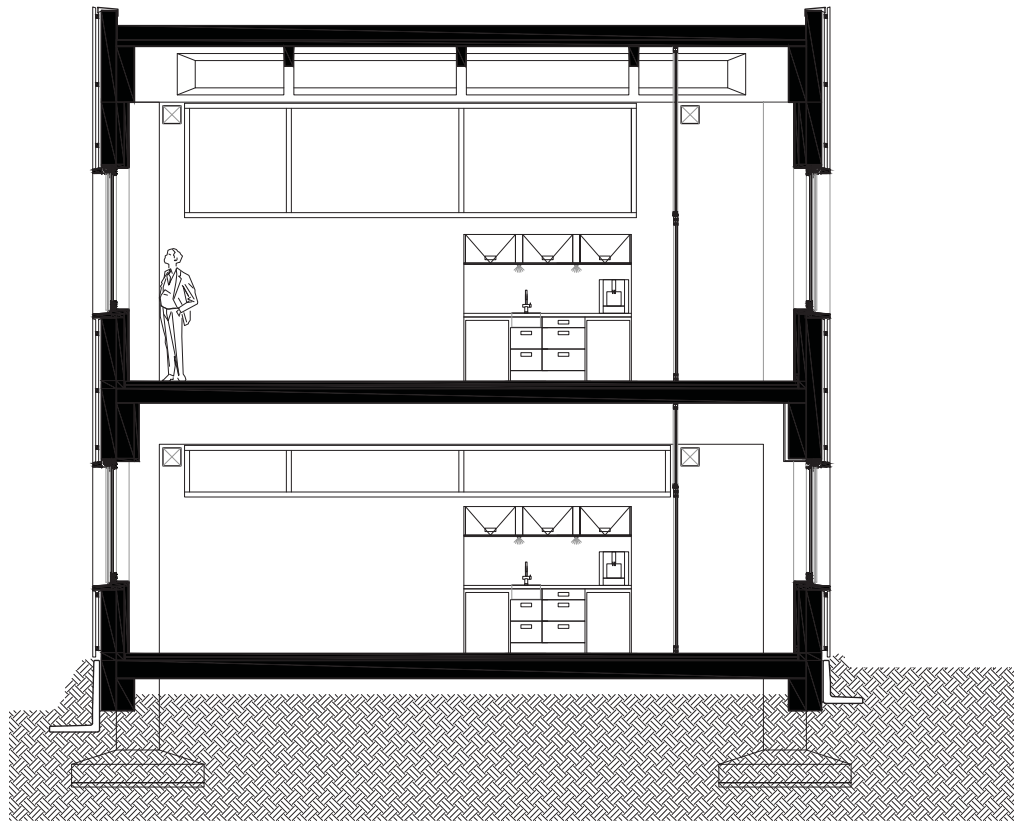

STARTERS: GEDEELDE FACILITEITEN FORCEREN CONTACT

2 types op basis van afmetingen en gedeelde faciliteiten

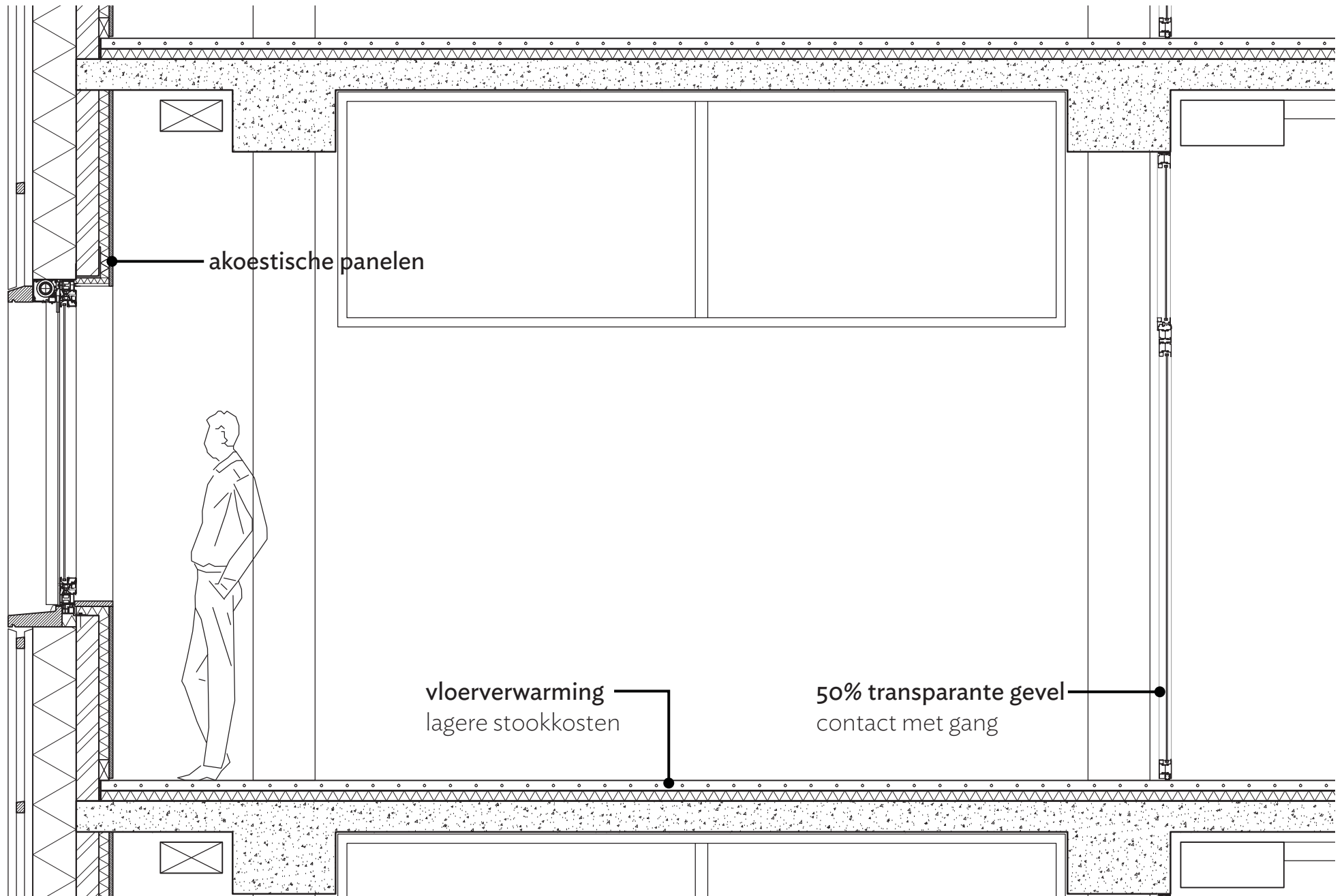
STARTERS: TWEE TYPE STARTERSRUIMTEN

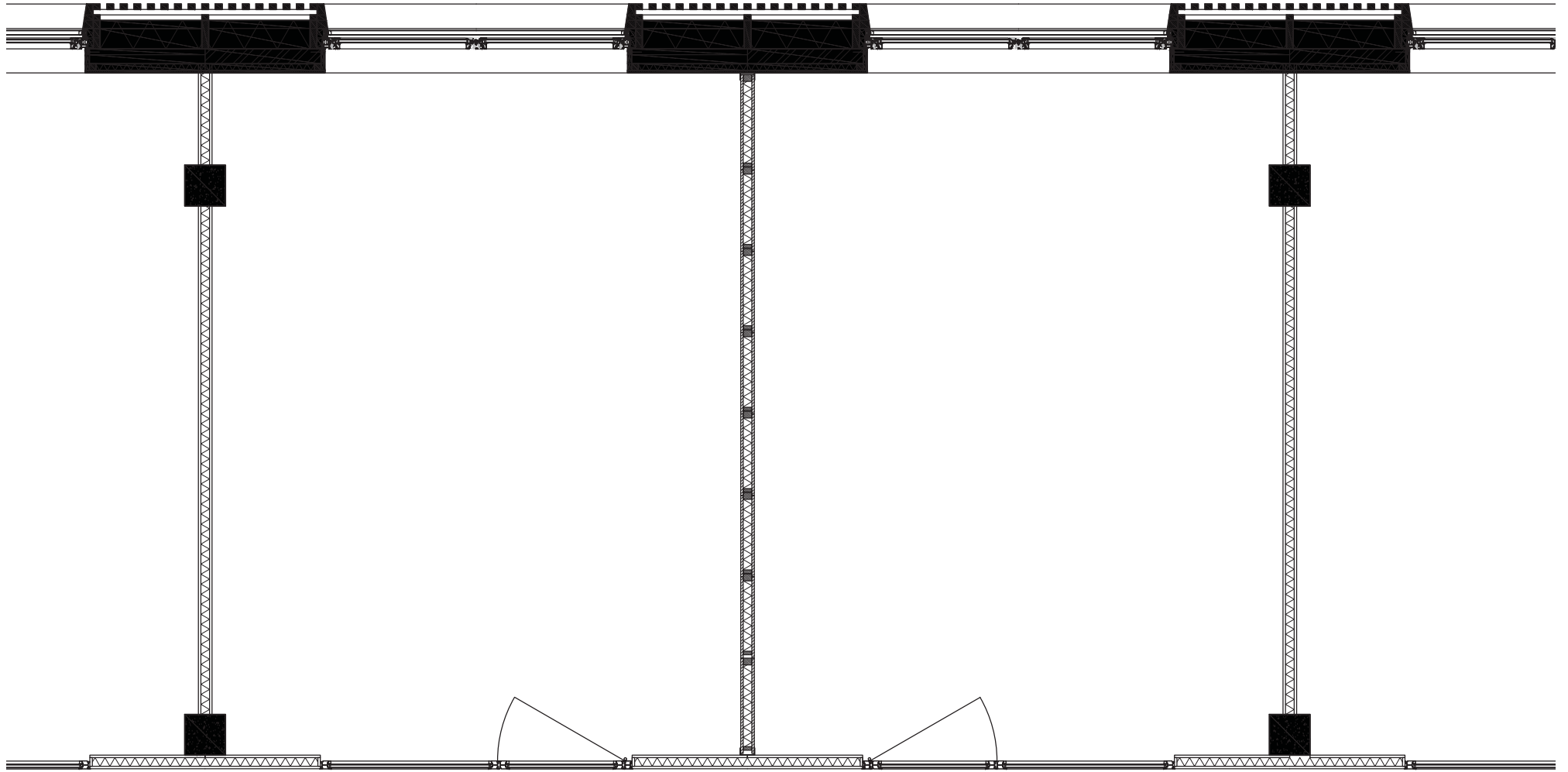
doorsnede westvleugel met twee verdiepingen (links) en de zuidvleugel met drie verdiepingen (rechts).

STARTERS: WERKRUIMTE

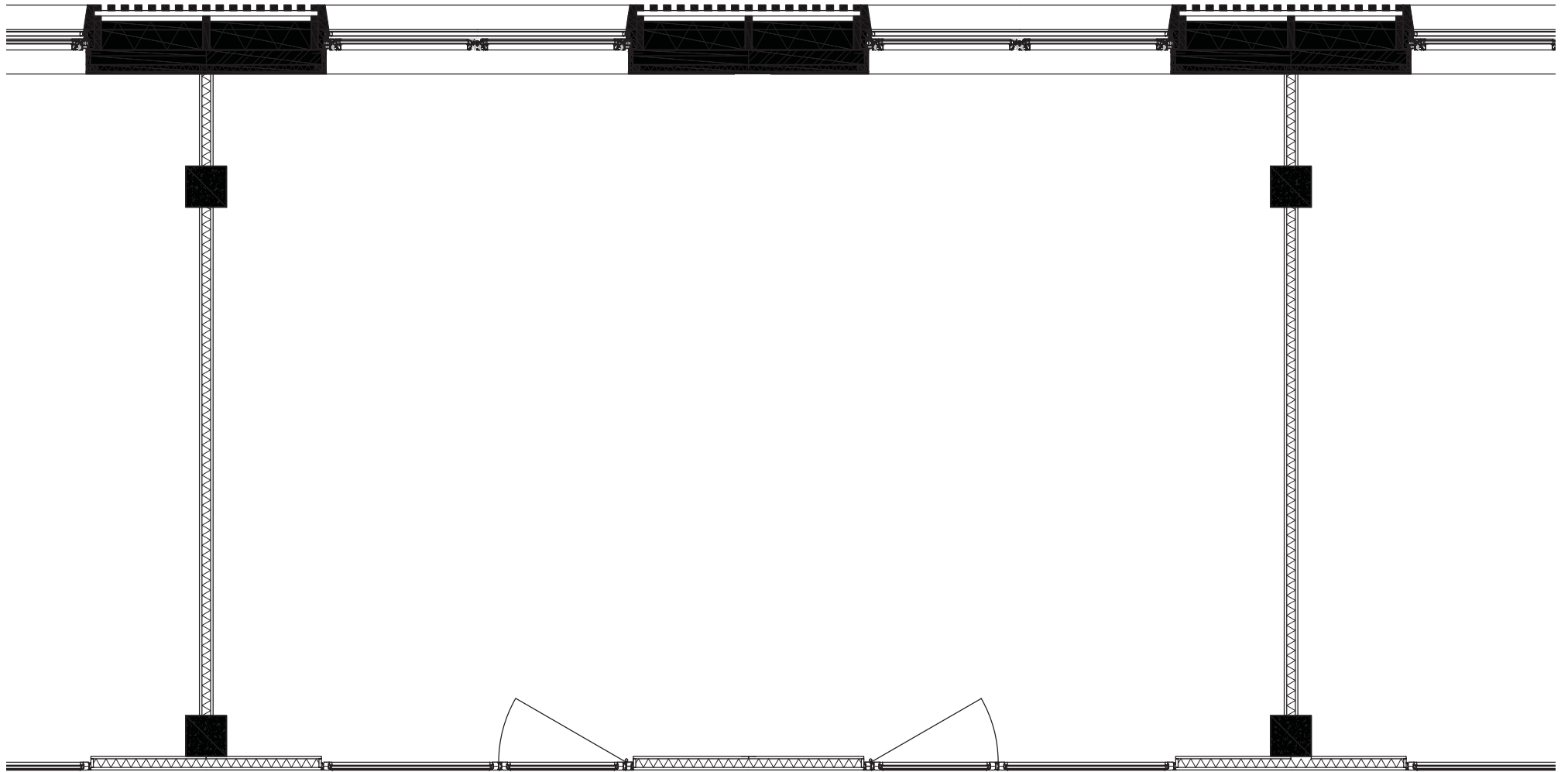

STARTERS: FLEXIBILITEIT

standaard situatie: ongeschakelde ruimtes

STARTERS: FLEXIBILITEIT

aangepaste situatie: geschakelde ruimtes (per twee).

STARTERS: FLEXIBILITEIT

Flexibiliteit = extra voorzieningen = duurder ...maar **hoeveel?**

1) metalstud met gispkarton, sausklaar afgewerkt:	€55,29 p/m²
1) naadloze verplaatsbare wandplaat:	€90,00 p/m²
2) bijkomende kosten + sloop:	25,7%+9,5%
3) BAR regio Arnhem (kantoorruimte):	8,5-12,0%
oppervlakte verplaatsbare wanden:	121 m²
oppervlakte verhuurbare startersruimte:	901 m²

kosten: **€ 0,7714 p/m²/jaar**

1). bron: Bouwmaat Bouwkostenwijzer 2011
3). bron: Kengetallen bouwkosten (2011)
2). bron: DTZ Zadelhoff factsheet (jan-2013)

STARTERS: BESTAANDE GEVEL

westgevel: sterk verouderde ramen, slechte isolatie, rommelig gevelbeeld

STARTERS: BESTAANDE GEVEL

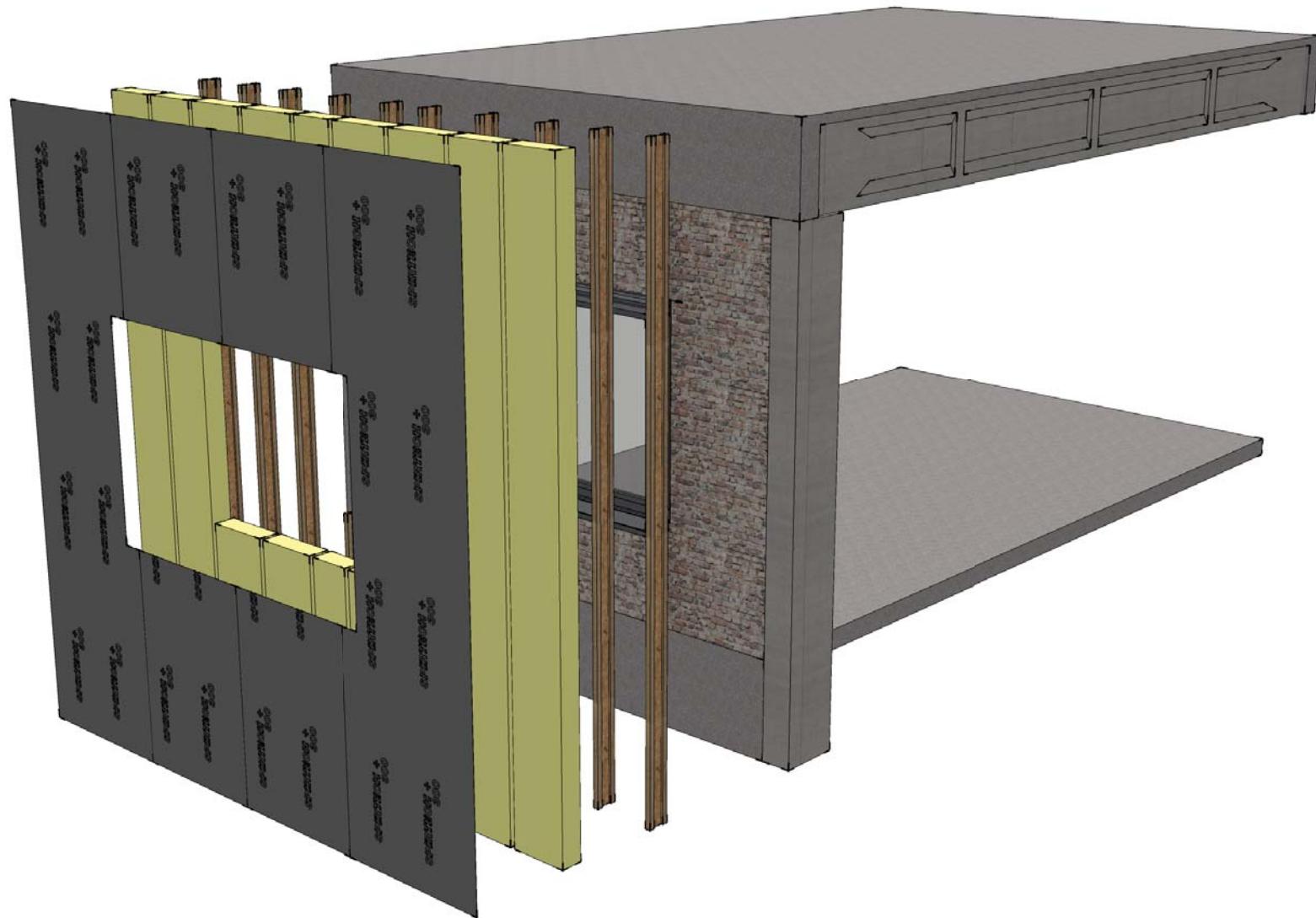
STARTERS: BESTAANDE GEVEL

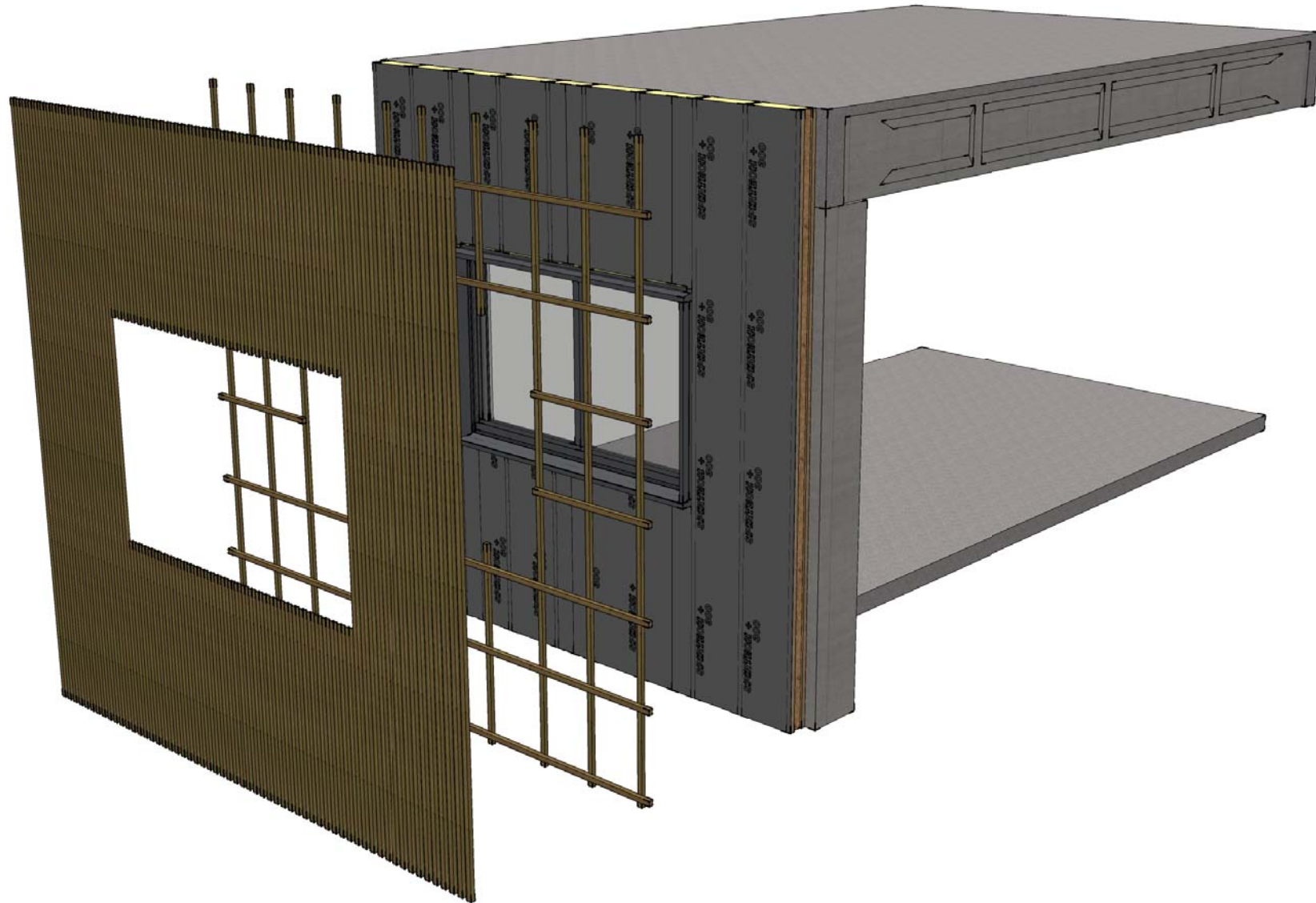
STARTERS: NIEUW KOZIJN IN BESTAANDE OPENING

STARTERS: OPBOUW GEVELPAKKET

STARTERS: GEVELBEKLEDING

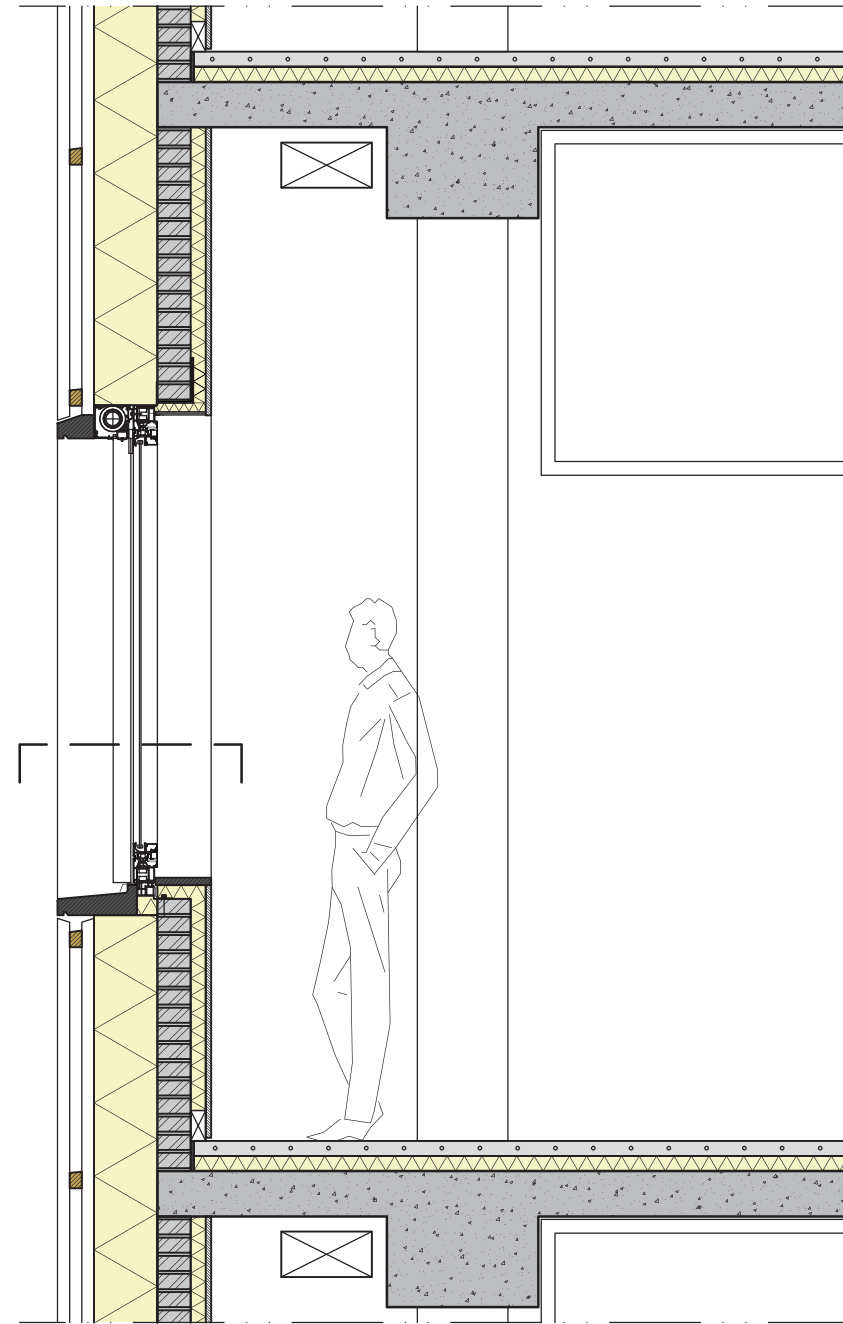
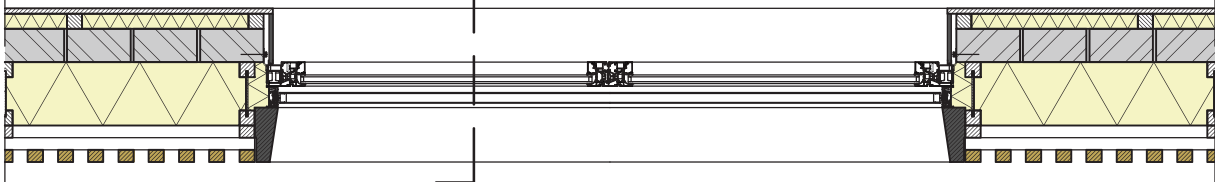
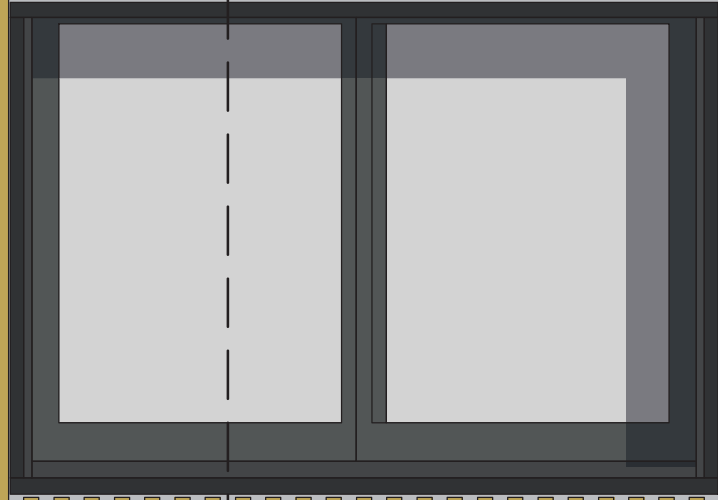
Plato Fraké, verduurzaamd hout: lange levensduur en mooie vergrijzing

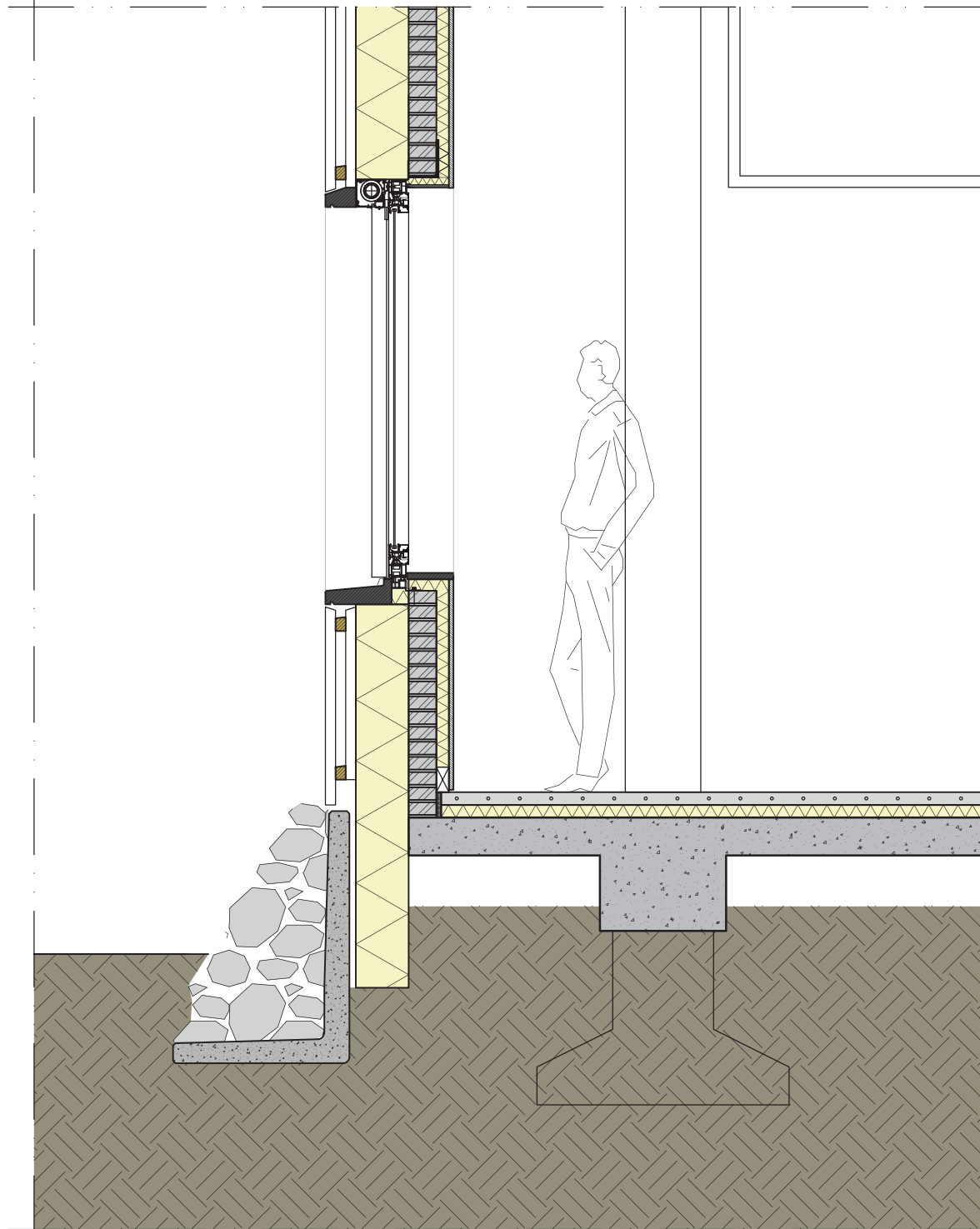
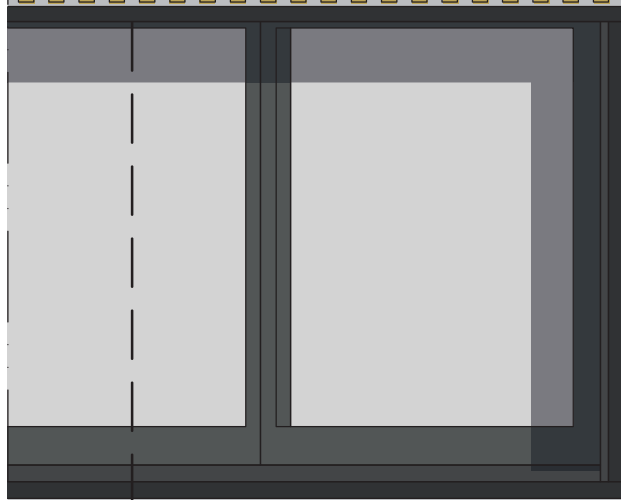
STARTERS: NIEUWE GEVEL

STARTERS: DETAILS NIEUWE GEVEL

Starters: aansluiting maaiveld

STARTERS: PRIJS VAN ARCHITECTUUR

vergelijkings materialen:

1) ongeïsoleerde stalen geprofileerde beplating:	€35,00 p/m ²
1) thermohardend kunstof gevelplaat:	€143,37 p/m ²
1) aluminium golfprofielen:	€141,00 p/m ²
1) red cedar rabatdelen (18mm, 135mm):	€150,71 p/m ²

4) **plato fraké** (40x50mm): €171,46 p/m²

2) bijkomende kosten + sloop: 25,7%+9,5%

3) BAR regio Arnhem (kantoorruimte): 8,5-12,0%

oppervlakte starters gevel: 1354 m²

oppervlakte verhuurbare ruimte: 1652 m²

- 1). bron: Bouwmaat Bouwkostenwijzer 2011
- 2). bron: Kengetallen bouwkosten (2011)
- 3). bron: DTZ Zadelhoff factsheet (jan-2013)
- 4). bron: begroting Projectburo Looman

STARTERS: PRIJS VAN ARCHITECTUUR

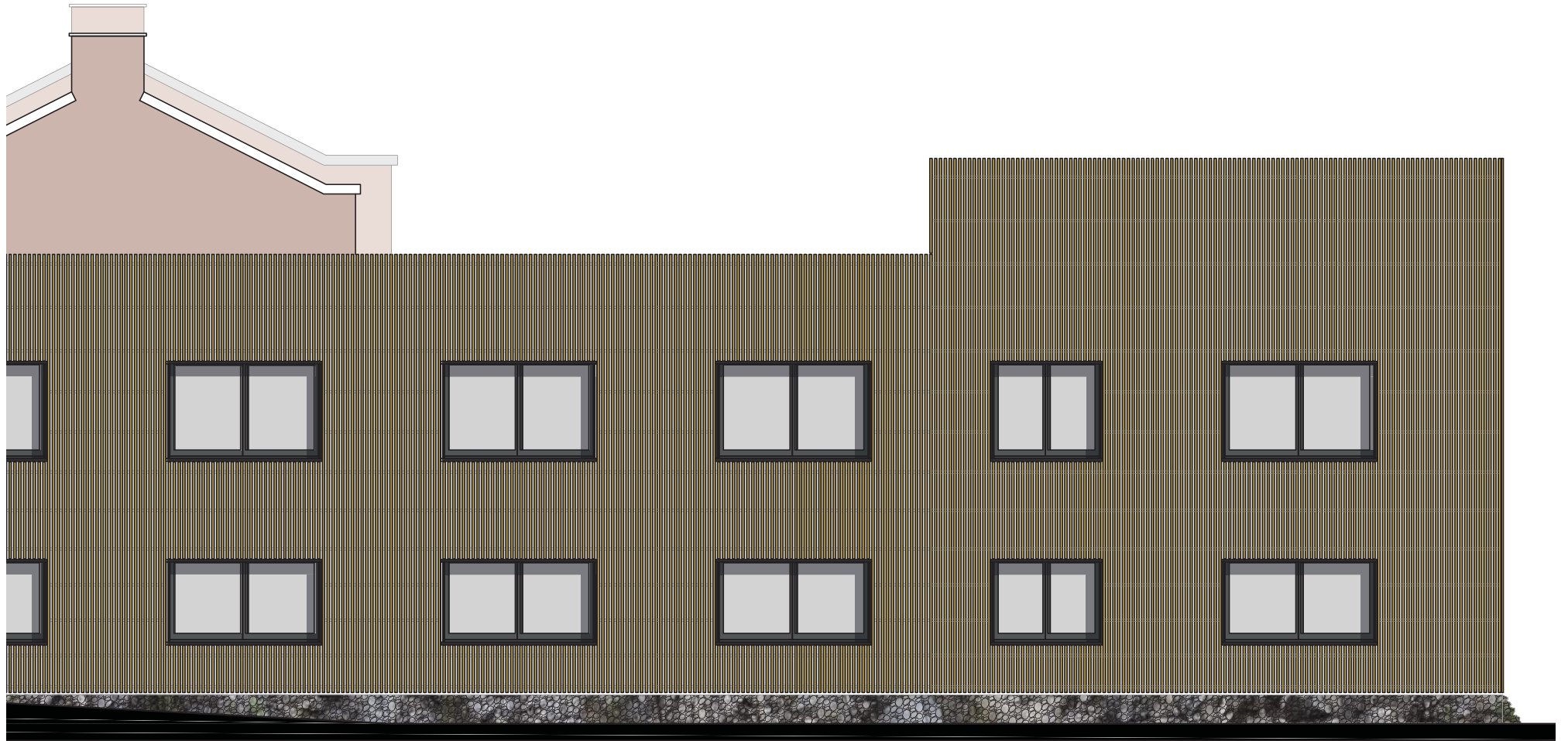
meerprijs thermisch verduurzaamd hout:

tov aluminium golfprofielen: € 3,31 p/m²/jaar (BAR= 12%)

€ 2,21 p/m²/jaar (BAR= 8%)

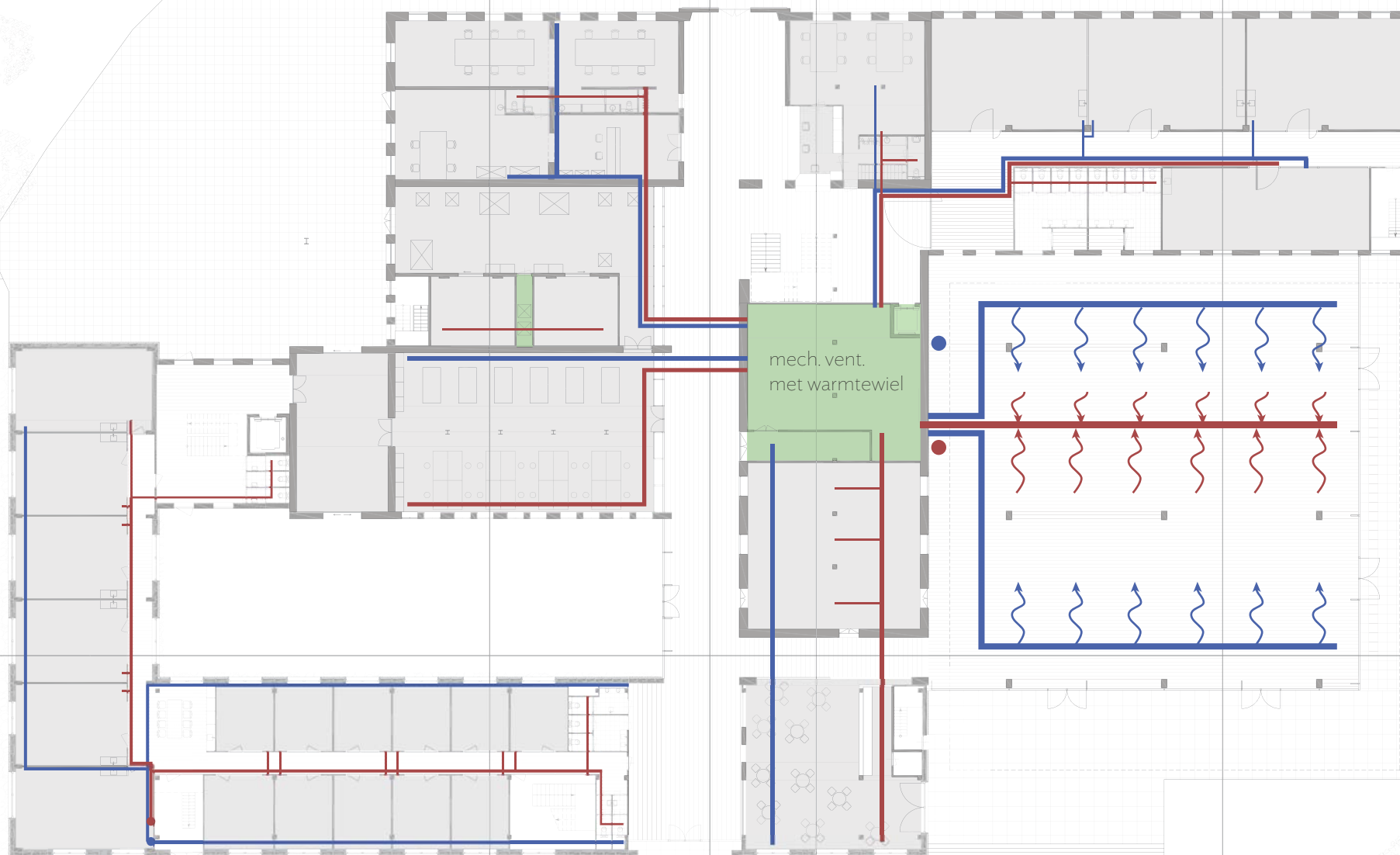
STARTERS: GEVELBEELD

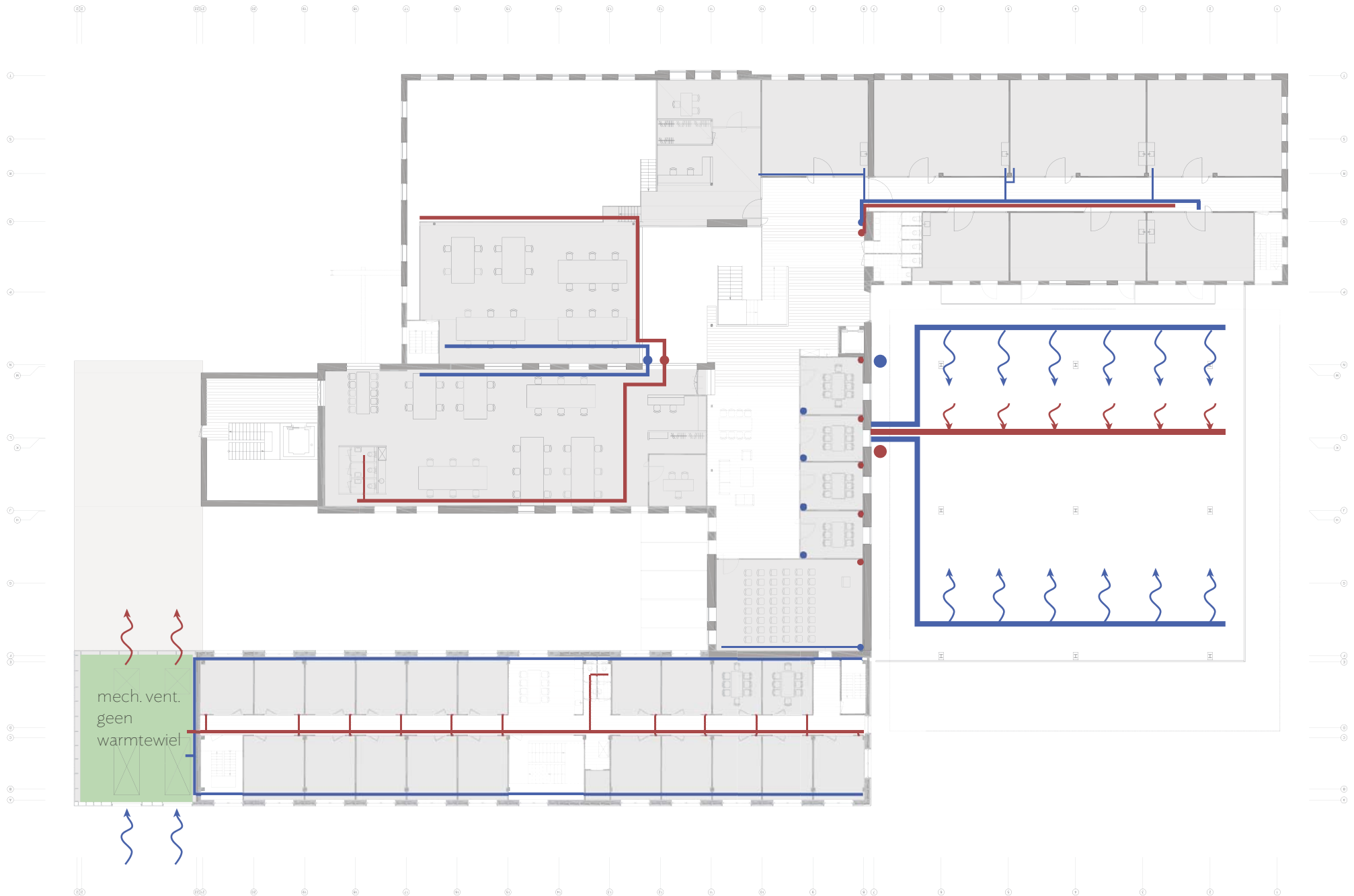
STARTERS: WESTGEVEL

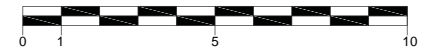
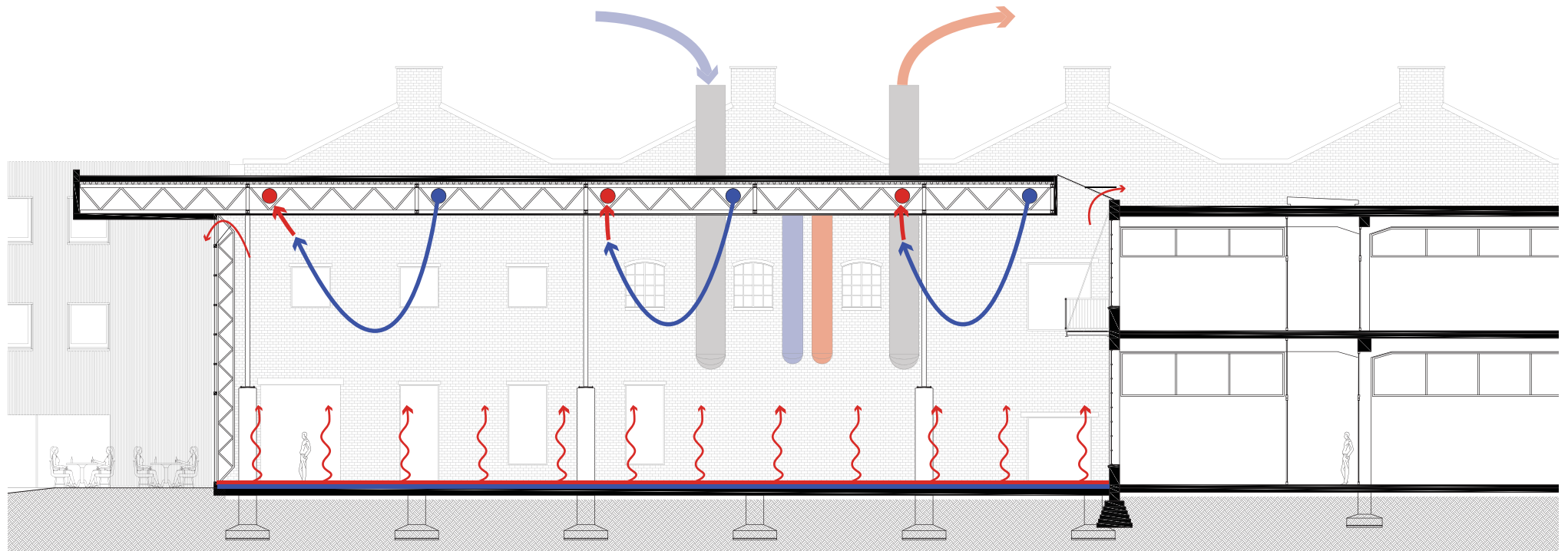
INSTALLATIES: SCHEMATISCHE WEERGAVE (BEGANE GROND)

INSTALLATIES: SCHEMATISCHE WEERGAVE (2E VERDIEPING)

INSTALLATIES: GEBRUIK BINNEN ARCHITECTUUR

REFLECTIE: ONDERZOEKVRAAG

“Hoe kan de voormalige suikerfabriek op het KEMA terrein worden getransformeerd tot een bedrijfsverzamelgebouw voor de creatieve industrie en het publiek een inzicht geven in de activiteiten binnen het gebouw?”

Ordering, opdeling in duidelijke delen (leesbaarheid)

Verschillende afwerkingsniveaus (kosten)

Publiek toegankelijke functies (inzicht/contact)

TIJD VOOR
VRAGEN

